

TÜRK BASININDA HİNDİÇİNİ'DEKİ GELİŞMELER

(1961- 1970)

BUKET BURAKÇI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**TARİH ANABİLİM DALI/TÜRKİYE CUMHURİYET TARİHİ BİLİM
DALI**

T.C.
ORDU ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TÜRK BASININDA HİNDİÇİNİ'DEKİ GELİŞMELER
(1961-1970)

BUKET BURAKÇI

YÜKSEK LİSANS TEZİ
TARİH ANABİLİM DALI / CUMHURİYET TARİHİ

AKADEMİK DANIŞMAN
YRD. DOÇ. DR. ÖMER ERDEN

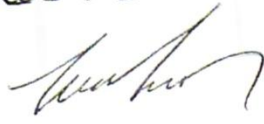
ORDU/2015

T.C.
ORDU ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

Bu çalışma jürimiz tarafından 16/01/2015 tarihinde yapılan sınav ile TARİH Anabilim Dalı, TÜRKİYE CUMHURİYETİ TARİHİ Bilim Dalı'nda YÜKSEK LİSANS tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan : Yrd. Doç. Dr. Ömer ERDEN

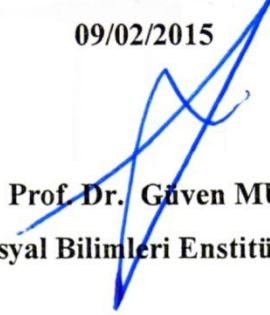
Üye : Yrd. Doç. Dr. İsmail ÖZER

Üye : Doç. Dr. Muhammet KUZUBAŞ

ONAY :

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

09/02/2015

Prof. Dr. Güven MURAT
Sosyal Bilimleri Enstitüsü Müdürü

BİLDİRİM

Hazırladığım tezin tamamen kendi çalışmam olduğunu ve her alıntıya, kullandığım başka yazarlara ait her türlü fikre kaynak gösterdiğimi bildiririm.

09/02/2015

Buket BURAKÇI

[BURAKÇI, Buket]. [*Türk Basınında Hindicini'deki Gelişmeler (1961-1970)*], [Yüksek Lisans], Ordu, [2014].

ÖZET

II. Dünya Savaşı'ndan sonra Avrupa'da NATO'nun kurulması ile emperyalist ve sosyalist bloklar arasındaki gerginlik Güneydoğu'daki ülkelere kaymaya başladı. Bu gelişmenin en önemli nedeni de Uzakdoğu'daki ülkelerin sosyalist ideolojiye yaklaşıyor olmalarıydı. Kore yarımadasının 38. Enlemden ikiye ayrılması ile Kuzey Kore ve Güney Kore olmak üzere iki ayrı devlet ortaya çıktı. Bölünmenin ardından Kuzey Kore sosyalist rejimini sağlamlaştırırken, Güney Kore hükümet darbeleri ile bir siyasi buhran dönemine girdi. 1 Ekim 1945'ten itibaren Çin Halk Cumhuriyeti kuruldu. Komünist bir yapısı olan bu yeni devlet Milliyetçi Çin'in yerine Birleşmiş Milletlerde Çin'i temsil etmek için 21 yıl boyunca bekledi. 1954 Cenevre Anlaşması ile Laos ve Kamboçya bağımsızlıklarını kazandı. Her iki ülke de Vietnam Savaşı sırasında Amerika'nın askeri harekâtları için üs olarak kullanıldılar. Vietnam ikiye bölünerek Kuzey ve Güney Vietnam olmak üzere iki ayrı devlet oldu. Uzun yıllardır devam eden Vietnam Savaşı'nda emperyalist ve sosyalist devletler birbirlerine üstünlük sağlamaya çalıştı. Hindicini yarımadasının diğer iki ülkesi Tayland ve Malezya, İngiliz ve Fransız sömürgeleri altında varlıklarını sürdürdüler. Bu devletler II. Dünya Savaşı sonunda bağımsızlıklarını kazandılar. Malezya Federasyonu'nun kurulma süreci Endonezya ile İngiltere arasında gerginliklerin yaşanmasına sebep oldu. Uzakdoğu'nun Güney kısmında yer alan Endonezya ise bağımsızlık için Hollanda'ya karşı uzun bir mücadele verdi. İki ülke arasında yaşanan Batı Yeni Gine ihtilafı Asya'daki sömürge devletlerine başkaldırmanın belirgin örneklerinden biri oldu.

Anahtar Kelimeler: Güneydoğu Asya, Uzakdoğu, Emperyalist, Sosyalist, Amerika

[BURAKÇI, Buket]. [*Developments in the Indochina on Turkish Press(1961-1970)*], [Post Graduate], Ordu, [2014].

ABSTRACT

The tension between imperialist and socialist blocks started to canalise towards countries of South east with the established of NATO in Europe after World War II. The most important reason for this development was the fact that the countries of the Far East began to close with socialist ideology. It was emerged two states, named as North Korea and South Korea, with The Korean peninsula, divided into two parts from 38th latitude. After the division, While North Korea strengthened socialist regime, South Korea entered a period of political crisis owing to coups. People's Republic of China was established since October 1, 1949. This new state, had communist structure, waited for 21 years to represent China instead of Nationalist China in the United Nations. Laos and Cambodia gained independence in 1954 with the Geneva Convention. Both countries were also used as a base for American military operations during Vietnam War. Vietnam was divided into two separate states, called as North and South Vietnam. Imperialist and socialist states tried to out flank each other in Vietnamese War, continued for many years. Thailand and Malaysia, two other countries of Indochina peninsula, continued their existence under British and French colonies. These states gained their independence at the end of World War II. The process of establishing the Federation of Malaysia was the cause of the tension between Indonesia and England. Indonesia, located in the southern part of Far East, campaigned a long time for freedom against the Netherlands. West New Guinea dispute, occurred between two countries, was one of the apparent examples of uprising against colonial states in Asia.

Keywords: South east Asia, The Far East, Imperialist, Socialist, America

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler	
Adı Soyadı :	BUKET BURAKÇI
Doğum Yeri ve Tarihi :	İZMİR/ 20.09.1989
Eğitim Durumu	
Lisans Öğrenimi :	HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ
Yüksek Lisans Öğrenimi :	ORDU ÜNİVERSİTESİ
Bildiği Yabancı Diller :	İNGİLİZCE,ALMANCA
Bilimsel Etkinlikleri :	
İletişim	
E-Posta Adresi :	buketburakci@hotmail.com
Telefon:	05071486089
Tarih ve İmza:	09.02.2015

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	I
ABSTRACT.....	II
ÖZGEÇMİŞ.....	III
İÇİNDEKİLER.....	IV
KISALTMALAR.....	VI
GİRİŞ.....	1
I.BÖLÜM.....	3
VİETNAM.....	3
1. Vietnam’da Siyasi Durum.....	5
1.1. Cenevre Konferansı.....	5
1.2. Diem Devri.....	6
1.3. Budist İntiharları ve Ayaklanmaları.....	7
1.4. Diem İdaresinin Sonu ve Darbeler Devri.....	12
2. Vietnam Savaşı.....	20
II. BÖLÜM.....	59
ENDONEZYA.....	59
1. Batı Yeni Gine Meselesi.....	61
1.1. Amerika’nın Tutumu.....	62
1.2. Birleşmiş Milletler İdaresi Batı Yeni Gine’de.....	64
2. Endonezya ve Malezya Federasyonu.....	65
2.1. Endonezya İngiltere İhtilafı.....	68
3. 30 Eylül Harekatı ve Sukarno Devrim’inin sonu.....	70
III. BÖLÜM.....	76
LAOS.....	76
IV. BÖLÜM.....	85
ÇİN.....	85
1. Kuruluş Süreci.....	85
2. Çin Halk Cumhuriyeti’nin Birleşmiş Milletlere Kabulü.....	86
3. Çin Halk Cumhuriyeti’nin Diğer Ülkelerle İlişkileri.....	89

3.1. Çin-Rus İlişkileri.....	89
3.2. Çin-Amerika İlişkileri.....	93
3.3. Çin-Hint Savaşı.....	95
V.BÖLÜM.....	97
KORE.....	97
1. Güney Kore'deki Siyasi Gelişmeler.....	98
2. Pueblo Olayı.....	102
VI. BÖLÜM.....	104
KAMBOÇYA.....	104
1. 1961-70 Arası Gelişmeler.....	104
VII. BÖLÜM.....	111
TAYLAND.....	111
1. 1960 Öncesi Siyasi Gelişmeler.....	111
2. Amerika'nın Tayland Çıkarması.....	112
SONUÇ.....	115
KAYNAKÇA.....	118

KISALTMALAR

ABD.	: Amerika Birleşik Devletleri
B.M.	: Birleşmiş Milletler
CIA.	: A.B.D. Merkezi Haber Alma Teşkilatı
NATO.	: Kuzey Atlantik Paktı
PKI.	: Endonezya Komünist Partisi
SEATO.	: Güneydoğu Asya Anlaşması Teşkilatı
S.	: Sayı
s.	: Sayfa
Vol.	: Volume
No.	: Number

GİRİŞ

Asya kıtası dünyanın en büyük kıtasıdır. Doğuda Pasifik Okyanusu, kuzeyde Kuzey Buz Denizi, güneyde Hint Okyanusu, batıda Avrupa kıtası ile çevrilidir. Önceleri Avrupa kıtası ile arasında Don nehri sınır olarak kabul edilirken daha sonra Ural dağları sınır olarak belirlenmiştir. Afrika kıtası ile de Süveyş Kanalı vasıtası ile ayrılır. Kıtanın doğu-batı uzunluğu 10.000, kuzey-güney uzunluğu da 8.300 kilometredir.¹ Kıta genel olarak dört coğrafi bölgeye ayrılır: Kuzey Asya, Orta Asya, Güney Asya, Ön Asya. Orta Asya'dan Hindistan'a kadar olan bölgede ve kuzey bölgelerde beyaz ırk, Güneydoğu Asya ve Filipinler'de siyah ırk, Orta Asya ve Uzak Doğu'da ise sarı ırk bulunur.

Bölgede çeşitli dinler ve diller benimsenmektedir. Arapça, Türkçe, Farsça, Çince, Japonca, Bengalce ve Hint dilleri yaygın olarak kullanılan dillerdir. Bölgede yaygın olan dini inanışlar ise İslamiyet, Hinduizm, Budizm, Konfüçyanizm, Taoizm, Şintoizm ve Hıristiyanlıktır. Asya ekonomisi temek olarak tarıma dayalıdır. Dünya pirinç üretiminin %90'ı bu bölgeden sağlanır.²

Uzak Doğu ise 12. Yüzyıldan itibaren Avrupa'nın jeopolitik söylemine girmiş bir terimdir. Avrupa merkezli yaklaşımla Asya'nın doğusu ve güneydoğusunda kalan ülkeler için kullanılır. Aynı mantıkla Çinliler de 19. Yüzyıl boyunca ve 20. Yüzyılın başlarında batılı ülkelere, Arap dünyasının batısında anlamına gelen "Taixi" sözcüğünü kullanmışlardır. Dünya savaşlarından önce bu kavram İngilizlerin Hindistan'daki topraklarını tanımlamak için kullanılıyordu. Dünya savaşları ile birlikte bölgeye verilen isim halini aldı. 1960'lı yıllardan itibaren de bölge için en yaygın kullanılan medya terimi olarak bugüne kadar geldi.

Uzak Doğu'nun içerisinde ayrı bir grup olarak, Fransız sömürgesi olan Laos, Kamboçya ve Vietnam'ı tanımlamak için Hindiçini denen bir bölge yer almaktadır. Güneydoğu Asya'da Hindistan'ın doğusu ve Çin'in güneyinde kalan bölge ve adalardır.³

Bölgede ülkeler genellikle krallıklar ve imparatorluklar ile yönetiliyordu. Sömürge faaliyetlerinin başlaması ile birlikte kıtada Avrupalı devletlerin varlığı hissedilmeye başlandı. Güneydoğu Asya'da bulunan devletlerin hızlı nüfus artışı, kişi başına düşen milli gelir, gelir dağılımındaki bozukluk, siyasal ve ekonomik istikrarsızlık gibi özellikleriyle birer az gelişmiş

¹ Colin Mason, **A Short History of Asia**, (Palgrave Macmillan, 2005), p.13.

² Zeynep Oral, **Uzak Doğu'm**, (İstanbul; Cumhuriyet Kitapları, 2010), s.28.

³ Thailand's Relations with Cambodia, **Pakistan Horizon**, Vol.21, No.3, (Third Quarter 1968), p.241.

güney ülkeleri olmaları ve bu ülkelerin içsel yapılarındaki bu zayıflık nedeniyle dış desteğe gereksinim duymaları global güçlerin bölgeye sık sık müdahale etmesine zemin hazırladı.⁴

İngiltere, Fransa ve Hollanda gibi ülkeler bu bölgede koloni sahibi oldular. Bu durum 1905 yılına kadar bu şekilde devam etti. 1905 yılında sonra ise Pasifik bölgesinde üç devlet Rusya, Amerika Birleşik Devletleri ve Japonya güçlenmeye başladı ve kıtadaki kuvvet dengesi bu üç devlet arasında kuruldu. Avrupalı devletlerin bölgedeki rolü ve gücü azalmaya başladı. Avrupa merkezli yapılan düzenlemelerin önemi kalmadı. 1931'de Japonya'nın Mançurya'yı işgal etmesi ile bu durum açıkça ortaya çıktı. Bu durum karşısında ne Milletler Cemiyeti ne de Avrupalı devletler bir şey yapabildiler. Asya'da Avrupalı devletlerin dışında yeni güç merkezleri ortaya çıktı. Uzak Doğu'da söz sahibi olan ülkeler Amerika Birleşik Devletleri, Rusya ve Japonya oldu.⁵

II. Dünya Savaşı'ndan sonraki Soğuk Savaş döneminde ise bölge daha çok Sovyet Rusya, Amerika Birleşik Devletleri ve Çin Halk Cumhuriyeti'nin çatışma alanı haline geldi.

I . BÖLÜM

VIETNAM

⁴ Tayyar Arı, **Global Politika ve Güney Asya**, (İstanbul; Alfa Yayınları, 2000), s.27.

⁵ Oral Sander, **Siyasi Tarih 1918-1994**, (Ankara, İmge Yayınevi, 2013), s.63.

Güneydoğu Asya'nın kıyıülkelerinden olan Vietnam 329.566 kilometrelik bir yüzölçümüne sahiptir. Başkenti Hanoi olan ülkenin 2000'li yılların başındakinüfusu 80 milyona yakındır. Vietnam'ın komşularıBatı'da Laos, Kamboçya ve Tayland Körfezi, Doğu'da ve Güney'de Güney Çin Denizi ve Tonkin Körfezi, Kuzey'de ise Çin Halk Cumhuriyeti'dir. ⁶

Vietnam uzun yıllar Çin egemenliğinde kalmıştır. Çin'den bağımsız olduktan sonra ise 900 yıl boyunca imparatorlukla yönetilmiştir. 19. yüzyıla gelindiğinde Asya'nın diğer ülkeleri gibi Batılıların ilgisini çekmişve Fransa tarafından 1858'de işgal edilmiştir. Fransızlar Vietnam'ıidari olarak üçe ayırdı. Kuzeyin başkenti Hanoi idi, orta bölgeninki Hue ve güney bölgesininki ise Saygon'du. Fransızlar burada ticaret yollarınıele geçirmek ve Fransız mallarına yeni pazarlar oluşturmayamaçladılar.⁷ Fransızlar bu sebeple Vietnam'daki köy ekonomisini dünya kapitalist sisteminin bir parçasıhaline getirmeye çalıştılar. Fransa'nın bu uygulamasıLaos ve Kamboçya'da çok etki yaratmadıfakat Vietnam halkıarasında huzursuzluklara ve ayaklanmalara sebep oldu. Ülkede ihtilalci topluluklar oluşmaya başladı. 1930-31'e gelindiğinde Vietnam halkıbağımsızlıklarıiçin yavaşyavaşayaklanmaya başladı. Ülkede bağımsızlık için çalışan tüm gruplar Ho Chi Minh isimli komünist bir liderin önderliğinde "Viet-Minh"(Vietnam Birliği) ismi altında örgütlendi. Viet-Minh, Fransızlara karşımücadele eden herkesi, işçileri, kapitalistleri, köylüleri ve toprak ağalarınıbirleştirmiştir. Komünistler ise bu topluluğun örgütleyicisi ve liderleri idi.

II. Dünya Savaşı sırasında Vietnam Japonya'nın egemenliği altına girdi ve Japonlar ülkedeki Fransızlarıbüyük çoğunlukla hapse attılar. 1945 yılına gelindiğinde Japonlar Vietnam'daki Fransız izlerini tamamen yok etmişlerdi fakat hiçbeklenmedik bir şey oldu ve Amerika'nın Hiroşima ve Nagasaki'ye atom bombasıatmasıile savaşJaponya aleyhine sonuçlandı. Japonlar Vietnam'ıterk ettiler. Japonların teslim olmasıile ülkede bir iktidar boşluğu yaşandıve Viet-Minh bu boşluktan faydalanarak Hanoi'ye yürüdü. 2 Eylül 1945'te de Ho Chi Minh, Hanoi'de Vietnam'ın bağımsızlığınıilan etti.⁸

II. Dünya Savaşımkazanan büyük devletler (İngiltere, Fransa, Amerika ve Rusya), Laos, Kamboçya ve Vietnam'ın Fransız sömürgesi olarak kalmasıkonusunda anlaştılar. Fakat 1945'te Fransa'nın Vietnam'ıgeri almak için yeterli askeri kuvveti yoktu. Bu yüzden önce İngiltere Vietnam'ın güneyindeki Japon ordusunu teslim aldıve 22 Eylül akşamıSaygon'da önemli binalarıişgal etti. Viet-Minh Saygon'dan çekildi. Düzeni yeniden sağlayan İngilizler

⁶ Ahmet Angın, **Bütün Yönleriyle Vietnam**, (İstanbul, 27 Yayımevi, 1966), s.13.

⁷ Richard T. Reagen, **Just War**, (Catholic University of American Press, 2013), p.139.

⁸ Jonathan Neale, **Amerikan Savaşı Vietnam 1960-1975**, (İstanbul; Metis Yayınları, 2004), s.35.

iktidarıFransa'ya devretti. Bu sırada Viet-Minh hala ülkenin orta ve kuzey kesiminde iktidarēlinde tutuyordu. 18 yıl boyunca iktidarıbu bölgede elinde tutan Viet-Minh 1946 Ocak ayında Vietnam'ın kuzey ve orta kesiminde ilk ve son kez yapılan adil seçimleri kazandı. Fransızların saldırılarıdevam ediyordu ve Viet-Minh'in savaşmak için silahıyoktu. Kuzeyindeki Çin'de milliyetçilerle komünistler arasında içsavaşvardıbu sebeple oradan destek göremiyordu. Moskova ise kendilerine Fransa ile pazarlık yapmayıöneriyordu.

Kasım ayında Fransızlar düzenledikleri bir saldırıile Viet-Minh'i Hanoi'den attılar. Komünistlerin büyük kısmıyer altına indi, bir kısımda kuzeydeki dağlara kaçtıve Fransızlara karşı8 yıl sürecek olan gerilla savaşıldönemi başladı. Viet-Minh yer altında ve ormanın içinde büyük birlikler inşa ederek güçlendi ve Fransa ile çatışmalara girmeye başladı. Vietnamlıkomünistler kendilerini Hindiçini Komünist Partisi olarak adlandırıyorlardı. 1949'da Çin'de komünistlerin içsavaşıkazanmasıyla birlikte buradan Viet-Minh'e silah gelmeye başladı.⁹

8 yıllık gerilla savaşlarından sonra 1954'te Fransa ordusu Laos sınırındaki Dien Bien Phu vadisine yerleşti. 18 kilometre uzunluğunda ve 8 kilometre genişliğinde olan bu vadi Tonkin bölgesindeki 3 büyük vadiden bir tanesiydi.¹⁰ Burasıözellikle seçilmişti çünküFransızlar Viet-Minh'in ağır toplarıolmadığınıbiliyorlardı. Fakat Viet-Minh 250 bin insanıseferber ederek Çin'den aldığıtoplarıormanların içinden ve patikalardan geçirerek burada Fransızların önünükesti ve topçu ateşi ile saflarınıdağıttı. Böylece Viet-Minh savaşıkazandı.¹¹

1. Vietnam'da Siyasi Durum

1.1.Cenevre Konferansı

Dien Bien Phu hezimetinden sonra Fransa ile Viet-Minh Cenevre'de görüşmelere başladılar. Bu görüşmelerde Vietnam'ın da Kore ve Almanya gibi ikiye bölünmesi kararı alındı. Komünistler Kuzey Vietnam'ıalacak, Güney Vietnam ise Batıyanlısıbağımsız bir devlet olacaktı.

⁹ David Hunt, **Vietnam's Southern Revolution**, (University of Massacusetth Press, 2008), p.1.

¹⁰ Frederick F. Clairmant, "**Dien Bien Phu: A Personel Memoir**",Economic and Politic Weekly, Vo1.39, No. 35, (August 28- September 3, 2004), p.3889.

¹¹ Bertrand Russel, Russell Stetler, **Vietnam'da Savaş ve Zulüm** (Ankara; Sol Yayınları, 1966), s.10.

Viet-Minh, ülkenin Saygon'un biraz kuzeyindeki 13. paralelden bölünmesini ve bu durumun geçici olmasını, altıay içinde de ülke çapında seçimlere gidilmesini istedi. Fransızlar da bölünmenin Hano'nun hemen güneyindeki 18. paralelden olmasını ve seçimlerin olmamasını talep ettiler.

Rusya Dışişleri Bakanı Molotov, bölünmenin Hue'nun kuzeyindeki 17. paralelden olmasını ve iki sene sonra seçime gidilmesini önerdi. Bu durum Ho Chi Minh'in hoşuna gitmedi ve Çin'e giderek başkan Zhou Enlai'den Molotov'un önerisine karşı çıkmasını istedi. Zhou Enlai ise Minh'e bu öneriyi kabul etmesini söyledi. Böylece Fransa ve Viet-Minh ülkenin 17. paralelden bölünmesini, iki yıl içinde seçimlere gidilmesini kabul ediyordu. Anlaşmanın diğer maddelerine göre iki tarafta bölgesinde yabancılara askeri üs vermeyecek ve ülkenin diğer kısmına geçmek isteyenlere izin verecekti.¹²

Amerikan Hükümeti seçim yapılması şartıyla kendisini bağlamak istemediğinden ortaya çıkan barışantlaşmasını imzalamayı reddetti. Kuzey Vietnam ve Güney Vietnam iki ayrı ülke oldu. Kuzey Vietnam'da Komünist Parti Stalin'in Rusya'sını ve Mao'nun Çin'ini örnek alan bir devlet kurdu. Güneyde ise Amerikan himayesinde Ngo Dinh Diem tarafından antikomünist bir idare kuruldu.¹³ Amerikalı yöneticiler Diem'i Vietnam'daki zorlukları aşacak kişi olarak görüyorlardı. Eisenhower ve arkadaşlarının ilk başlarda Diem'e olan güveni tamdı. Fakat 1960'lara gelindiğinde bu güvende sarsıntılar yaşanmaya başladı.¹⁴

1.2. Diem Devri

Güney Vietnam'da başa geçen Ngo Dinh Diem'in hükümeti bir diktatörlük kurmuştu. Amerika kuzeydeki komünist Viet-Minh rejimine karşı güneyi korumak için Diem hükümetine yardımda bulunuyor ve himayesi altında tutuyordu.

Cenevre Anlaşması ile belirlenen 1956 yılında yapılması gereken seçimler yapılmadı. Güney Vietnam'da kalan komünistler Diem'in diktatör rejimi altında zor günler yaşıyordu. Diem kendisi Katolik olduğu için Katolikleri kayırıyor ve bu inançta olmayanlara karşı baskı yapıyordu. Özellikle Budistler ve diğer etnik azınlıklar şiddetli baskı altında tutuluyorlardı.

¹² David L. Anderson, *The Columbia Guide to The Vietnam War*, (Columbia University Press, 2002), p. 30.

¹³ Geoffrey Parker, *Cambridge Savaş Tarihi*, (İstanbul; Türkiye İş Bankası Yayınları, 2014). s.410.

¹⁴ Joseph G. Morgan, *The Vietnam Lobby*, (University of North Carolina Press, 2000), p. 15.

Diem hükümeti 1957 yılında bir insan avı başlattı. Yüzlerce insan tutuklandı ve toplama kamplarına gönderildi. Sözde bu baskı komünistlere yöneltilmişti; gerçekte ise Diem diktatörlüğüne karşı çıkan bütün demokrasi yanlılarını, liberalleri ve çeşitli mezheplerin üyelerini kapsadı.¹⁵

Halkın yönetime karşı direnişi 20 Aralık 1960'da kurulan "Güney Vietnam Ulusal Kurtuluş Cephesi" ile kuvvet kazandı. Diem'in diktatörlüğüne karşı olan bütün güçler komünist olsun ya da olmasın bu ortak cephede birleştiler. Bu cephenin amaçlarından ilki Diem rejimini devirmek ve yerine Vietnam'ın bütün topluluklarının temsil edildiği bir karma demokratik hükümeti işbaşına geçirmektir. İkinci amaç, düşünce, basın, dernek kurma, inanç ve tapınma özgürlüklerini kapsayacak bir demokratik yönetim kurmaktır. Üçüncü amaç ise bağımsız bir ekonomi oluşturmaktır.

1962 yılına gelindiğinde Diem'in diktatörlüğü her geçen gün halk için çekilmez bir hal almaya başlamıştı. Halkın bütün hak ve özgürlükleri ellerinden alınmıştı. 27 Şubat 1961 Salı günü Diem'in sarayını Kuzey Vietnam ordusuna mensup iki pilot tarafından saldırıya uğradı fakat Diem ailesinde herkes hayatta kalmayı başardı.¹⁶

1.3. Budist İntiharlar ve Ayaklanmalar

Budistler 14 milyonluk Vietnam nüfusunun %80'ini oluşturuyordu. Nüfusun geri kalanı ise Katolik ve Konfüçyendi. Ülkedeki çoğunluk Budistlerde olmasına rağmen para ve iktidar azınlıkta olan Katoliklerdeydi. Vietnam Başbakanı Ngo Dinh Diem ve ailesi de Katolikti ve Katoliklere ayrıcalık sağlayan Budistleri ise hor gören bir din ayrımı politikası izliyordu. Diem'in kardeşi Ngo Dinh Nhu'nun eşi olan Bayan Nhu ülkedeki Budistlere karşı özel bir öfke beslemekteydi.¹⁷

Ülkedeki Budist- Katolik harbi Fransızların burayı işgali ile başladı fakat hiçbir zaman Diem döneminde olduğu kadar sert bir hal almadı. Budistler hükümetin kendilerine karşı girdiği din ayrımında rahatsızlık duymaya başladılar ve din hürriyetlerine sahip olabilmek için mücadele edeceklerini söyleyerek, mitingler düzenlediler. Budistler

¹⁵ Bertrand Russel, Russell Stetler, **Vietnam'da Savaş ve Zulüm** (Ankara; Sol Yayınları, 1966), s.50.

¹⁶ Milliyet (27 Şubat 1961), s.1. ; Hürriyet (27 Şubat 1961), s.4. ; Cumhuriyet (27 Şubat 1961), s.5.

¹⁷ Cumhuriyet (5 Ocak 1963), s.1. ; Hürriyet (6 Ocak 1963), s.3.

kendilerine baskı ve işkence yapıldığından, vicdan hürriyeti tanınmadığından ve haklarının hiçe sayıldığından şikâyet ediyorlardı.

8 Mayıs 1963'te Hue şehrinde düzenlenen bir Budist gösterisinde hükümet askerlerinin 9 Budist'i öldürmesi bardağı taşıran son damla oldu. ¹⁸Ülkede Budist rahip ve rahibeler yaşadıkları baskı ve zulme dikkat çekmek için kendilerini yakarak intihar etmeye başladılar. ¹⁹

Vietnam'daki bu durumdan rahatsız olan 15.000 Katolik ve Protestan, Başkan Kennedy'e bir dilekçe vererek Amerika'nın Diem hükümetine her türlü yardımı kesmesini ve bu ülkedeki birliklerini geri çekmesini istedi.

Vietnam'da Diem idaresine karşı ayaklanan Budistlerin hükümetten dört talebi vardı:

- 1- Diem idaresi Hue olaylarının mesuliyetini kabul edip Budistlerden özür dileyecek.
- 2- Toplanma Hürriyeti verilecek.
- 3- Budist bayrağının dalgalandırma hakkı tanınacak.
- 4- Güney Vietnam ordusunda Budist keşişlere dini görevler verilecek.

Budistler bu dört talep yerine getirilmediği sürece protestolara son vermeyeceklerini söylediler.

Vietnam'daki genel görüşünde Dinh Diem'in Budistlerle iyi geçinme taraftarı olduğu fakat kardeşi ve onun eşi tarafından böyle sert bir politika izlemeye teşvik edildiği yönündeydi. Bayan Nhu, Budistlere verilecek her türlü tavizin devlet otoritesini zayıflatacağını düşünüyordu. ²⁰

Güney Vietnam'da baskı hareketleri gittikçe arttı ve Seylan konuyu Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi'ne taşıdı. Hue Üniversitesi'nden 35 öğretim üyesi Budist olan rektörün görevden alınmasını protesto etmek için istifa ettiler. Bu baskı siyasetinin sorumlusu olarak görülen Bayan Nhu ise kendisinin de önceden Budist olduğunu, Budizm'in amaçlarını çok iyi bildiğini bu yüzden bu dinin amaçlarını iyi kavrayamamış insanlara karşı kızgınlık duyduğunu söyledi. Bayan Nhu Budistleri "keşiş kılığına bürünmüş komünistler" ve "vatan haini" olarak

¹⁸ Robert Topmiller, "The Buddhist Antiwar Movement", **The War That Never Ends**, (University Press of Kentucky, 2014), p. 143.

¹⁹ Cumhuriyet (8 Mayıs 1963), s.5. ; Milliyet (8 Mayıs 1963), s.3. ; Hürriyet (8 Mayıs 1963), s.4.

²⁰ Cumhuriyet (17 Ağustos 1963), s.2. ; Hürriyet (18 Ağustos 1963), s.3.

itham ediyordu. Güney Vietnam'ın Washington Büyükelçisi olan babası ise kızının sözlerinin şahsi fikirleri olduğunu ve Diem hükümetini bağlamadığını iddia etti.²¹

Amerika'da Diem hükümetinin Budistlere karşı uyguladığı politikadan rahatsızlık duyuyordu. Diem ailesi hem komünizme karşı güçlenmek için ülkede yapılması gereken siyasi, iktisadi ve sosyal reformları yapmayı reddediyor hem de ülke halkını bu tarz zorba yönetimle komünizme yaklaştırıyordu.

Diem hükümeti Amerika'yı Budistlerin tarafını tutmakla suçlarken, Budistler ise kendilerinden yana olmamakla suçluyordu. Dünya kamuoyu ise Amerika'nın Vietnam'daki komünist tehdidi yüzünden Diem'i desteklemekten vazgeçemeyeceğine emindi.²² Ülkedeki Budist mücadeleleri karşısında Güney Vietnam hükümeti sıkı yönetim ilan etti. Askeri birlikler Saygon'daki Budist tapınaklarını basarak, şehrin idaresini ellerine aldılar.²³

Hükümet tarafından Budistlere karşı açık bir şekilde saldırılar başladı. Güney Vietnam'ın başkenti Saygon'un en büyük Budist tapınağı Xa Loi'de gaz bombaları ile saldırıldı ve burada bulunan 500 kadar rahip ve rahibe tutuklandı. Güney Vietnam hükümeti ise yaptığı açıklamada baskınların Genel Budistler Birliğine mensup rahip azınlığın hükümetin politikalarını sistematik bir şekilde sabote etmelerini önlemek amacıyla yapıldığını, dinin siyasi maksatlar için kötüye kullanılmasına ve ya tapınakların propaganda, tertiplenme ve tahrik merkezleri haline getirilmesine asla izin vermeyeceklerini söyledi.

Amerika Budistlere karşı devam eden bu şiddet hareketini kınadı ve ülkede bulunan Amerikan askerlerinin sıkı yönetim kararına uymak zorunda olmadığını söyledi fakat Vietnam'a yapılan askeri ve diğer yardımlarda bir değişiklik olmadığını belirtti.

Budistler dünya kamuoyunun da sempatisini kazanarak mücadelelerine devam ettiler. Dünya devletleri, Birleşmiş Milletler, Vatikan gibi nüfuzlu milletlerarası teşkilatlar Vietnam hükümetine tavsiye ve uyarılarda bulunmuşlar fakat Güney Vietnam tarafından ciddiye alınmayınca Vietnam'ı kınamışlardır.²⁴

Ülkedeki olaylar devam ederken Amerika Birleşik Devletleri'nin Güney Vietnam ile gerilen ilişkileri düzeltmek ve ülkedeki karışıklığı çözmek için buraya atadığı yeni Güney Vietnam Büyükelçisi Henry Cabot Lodge ülkeye geldi. Aynı dönemde Güney Vietnam'ın

²¹ Hürriyet (18 Ağustos 1963), s.5. ; Milliyet (18 Ağustos 1963), s.2. ; Cumhuriyet (18 Ağustos 1963), s.1,7.

²² Milliyet (19 Ağustos 1963), s.2. ; Hürriyet (20 Ağustos 1963), s.3.

²³ Hürriyet (22 Ağustos 1963), s.5. ; Cumhuriyet (22 Ağustos 1963), s.1.

²⁴ Cumhuriyet (23 Ağustos 1963), s.5. ; Hürriyet (23 Ağustos 1963), s.4. ; Milliyet (23 Ağustos 1963), s.2.

Washington Büyükelçisi Tran Van Choung, Vietnam'ın Birleşmiş Milletlerdeki temsilcisi ile Güney Vietnam Dışişleri Bakanı, Diem'in Budistlere karşı sert tutumunu protesto amacıyla istifa ettiler.²⁵

Sıkıyönetim idaresi ülkedeki ilköğretim, ortaokul, lise ve yüksekokulları süresiz olarak kapatma kararı aldı. Bu olayı protesto eden öğrenciler polis ve askeri birlikler tarafından tutuklanarak hapse atıldı.²⁶ 26 Ağustos'ta ise silahlı askeri birlikler Saygon Üniversitesi'ne ve şehirdeki yurtlara baskınlar yaparak 100 kadar öğrenciyi tutukladılar.²⁷

Güney Vietnam hükümeti olaylar durulmayınca askeri birliklere, gösteri yapan gruplara ateş açma yetkisi verdi. Amerika ise olanlar karşısında sadece Diem hükümetini bu sert politikasına devam etmesi halinde yapmakta olduğu yardımları keseceği konusunda uyararakla yetindi.²⁸

İngiltere'de yaşayan Budistler yayınladıkları bir bildiri ile Vietnam'da yaşananları protesto etmek amaçlarıyla oruç tutacaklarını duyurdular.²⁹

Vietnam'ın yeni Büyükelçisi Lodge, Diem hükümetini Budistlere karşı daha yumuşak bir politika izlemeye ikna etmeye çalıştı fakat başarılı olamadı. Vietnam'da 31 Ağustos'ta yapılacak olan seçimlerde süresiz olarak ertelendi. Vietnam'ın Washington Büyükelçiliğinde görevli tüm personel Budistler, öğrenciler ve profesörlere karşı izlenen sert politikayı protesto etmek için istifa etti.³⁰

Tüm protestolara ve istifalara rağmen Diem hükümetinin uyguladığı siyasette bir yumuşama görülmedi. Manastırlara yapılan baskınlar devam etti. Bu baskınların birinde kaçmayı başaran iki keşiş Amerikan yardım heyeti binasına sığındı. Bu olaydan bir gün sonra da Budist faaliyetlerinin liderlerinden olan rahip Thich Tri Quang Amerikan Elçiliğine sığındı ve mülteci olarak kabul edilmeyi talep etti. Hükümet bu üç keşişin iadesini talep etti fakat Amerika bu teklife olumsuz cevap verdi.

Fransa Cumhurbaşkanı De Gaulle de Vietnam'da gerçekleşen bu olaylar üzerine bir konuşma yaptı ve Amerika'nın bu ülkeden çıkması gerektiğini söyleyerek Vietnam'da hilde

²⁵ Milliyet (23 Ağustos 1963), s.1. ; Cumhuriyet (24 Ağustos 1963), s.5. ; Hürriyet (24 Ağustos 1963), s.3.

²⁶ Hürriyet (25 Ağustos 1963), s.3. ; Milliyet (25 Ağustos 1963), s.1. ; Cumhuriyet (25 Ağustos 1963), s.5.

²⁷ Hürriyet (26 Ağustos 1963), s.2. ; Milliyet (26 Ağustos 1963), s.3. ; Cumhuriyet (26 Ağustos 1963), s.1,7.

²⁸ Cumhuriyet (27 Ağustos 1963), s.5,7. ; Milliyet (28 Ağustos 1963), s.2. ; Hürriyet (27 Ağustos 1963), s.2.

²⁹ Hürriyet (27 Ağustos 1963), s.2. Cumhuriyet (27 Ağustos 1963), s.1. ; Milliyet (27 Ağustos 1963), s.2.

³⁰ Cumhuriyet; (28 Ağustos 1963), s.5. ; Milliyet (28 Ağustos 1963), s.2.

birlik hariçte istiklale davet etti. Bu birliğin de yapılacak genel seçimlerle temin edilebileceğini söyledi.³¹

Amerika Birleşik Devletleri Başkan Kennedy bir televizyon kanalına konuşarak Vietnam'daki durumu değerlendirdi. Diem hükümetinin son iki ay içinde halk ile temasını kaybettiğini, halkın desteğini kazanmak için daha fazla çaba sarf etmedikçe bu ülkede komünistlere karşı girişilen savaşın kazanılmasının şüpheli olduğunu söyledi. Budistlere karşı uygulanan bastırma politikasını ise "beceriksiz teşebbüsler" olarak nitelendirdi.

De Gaulle'nin Amerika'nın Vietnam'ı terk etmesi konusundaki demeci için de "Vietnam'ı terk etmemiz gerektiğini söyleyenlerle aynı fikirde değilim. General De Gaulle'nin kendi düşüncelerini ifade ettiğini sanıyorum fakat kendisi Vietnam'da hiçbir kuvvet bulundurmuyor ve iktisadi yardım programında da yok" dedi.

Bu demecin ardından Vietnam'da İngilizce yayın yapan Times of Vietnam gazetesi, CIA'in (Amerikan İstihbarat Teşkilatı) Diem aleyhtar bir hükümet darbesini gizlice teşvik ettiğini ve mali yardımda bulunduğunu iddia etti. İddiaya göre CIA bu teşebbüs için 10-24 milyon dolar harcadı fakat Güney Vietnam hükümetinin durumdan haberdar olması ile darbe teşebbüsünden son dakika vazgeçti. CIA sözcüsü ise yaptığı bir açıklama ile bu iddiayı reddetti.³²

Bu haberden sonra Amerika ile Diem hükümeti arasındaki gerginlik Bayan Nhu'nun, Roma'da verdiği bir demeçte Güney Vietnam'daki Amerikan askerlerinin küçük maceracı askerler gibi davrandıklarını söyleyince doruk noktasına ulaştı. Amerikan Büyükelçiliği Bayan Nhu'nun sözlerinin üzücü ve insafsızca olduğunu belirten ve bu genç subayların hakareten çok teşekkür değer olduklarını bildiren bir açıklama yaptı.³³ Ekim ayına geldiğinde Amerika Güney Vietnam'daki özel kuvvetlerin 3 milyon dolarlık yıllık tahsilâtını bu kuvvetler Viet Cong'a karşı kullanılıncaya kadar kestğini açıkladı.³⁴

1.4. Diem İdaresinin Sonu ve Darbeler Devri

Amerika'nın mali yardımını keseceğini açıklamasından kısa süre sonra Güney Vietnam'da Diem hükümetine karşı bir askeri darbe yapıldı ve Diem rejimi devrildi. Başbakan Ngo Dinh

³¹ Milliyet (1 Eylül 1963), s. 2. ; Cumhuriyet (2 Eylül 1963), s.1,7. ; Hürriyet (2 Eylül 1963), s.2.

³² Cumhuriyet (4 Eylül 1963), s.1. ; Hürriyet (4 Eylül 1963), s.4. ; Milliyet (5 Eylül 1963), s.2.

³³ Milliyet (27 Eylül 1963), s.5. ; Cumhuriyet (27 Eylül 1963), s.1,7. ; Hürriyet (27 Eylül 1963), s.2.

³⁴ Milliyet (24 Ekim 1963), s.2. ; Hürriyet (24 Ekim 1964), s.3. ; Cumhuriyet (24 Ekim 1963), s.5.

Diem ve kardeşi Ngo Dinh Nhu'nun intihar ettiği söylendi fakat bu habere hiçkimse inanmadı. Tüm dünya Diem ve kardeşinin askerler tarafından öldürüldüğü konusunda hemfikirdi. Askeri darbe ülkede şenlik havası yarattı. Diem'e ait ev ve dükkânlar tahrip edildi.

Silahlı Kuvvetler iktidarı ele alarak anayasayı feshetti ve hapishanedeki Budist rahip ve rahibeleri serbest bıraktı. Askeri darbenin lideri olan Duong Van Minh ihtilal konseyinin ülkeyi bir süre idare edeceğini, Diem'in yerine yeni Başbakan atanmayacağını söyledi.³⁵

Hükümet darbesi sırasında Amerika'da bulunan Bayan Nhu bir basın toplantısı düzenledi ve Amerika'yı sadık bir müttefikine karşı düşmanca hareket etmekle suçladı. Eşinin ve kayınbiraderinin başına gelenlerden Amerika'yı sorumlu tutan Bayan Nhu "adaletin bir gün mutlaka yerine geleceğine inanarak müsterih olabiliyorum" dedi.³⁶

Hükümet darbesinin liderlerinden olan Savunma Bakanı General Van Dong ise yaptığı bir açıklama ile Amerika'nın ne ihtilalin planlanmasıyla ne de yapılmasıyla hiçbir şekilde alakası olmadığını belirtti. Van Don Vietnam'ın dış politikasında tarafsızlığa yer verilmeyeceğini, ilk işlerinin memlekette komünizm ile mücadele etmek olduğunu ve ülkede bir yıl içerisinde seçimlerin yapılacağını söyledi. Aynı gün Amerika, İngiltere ve Japonya yeni Güney Vietnam hükümetini tanıdı.³⁷

Amerika Diem iktidarının son günlerinde yapılmasından vazgeçilen yardımın bir kısmını yeniden göndermeye karar verdi. Ülkede sıkı yönetim ve basına uygulanan sansür kaldırıldı ve hapishanede bulunan 250 mahkûm daha serbest bırakıldı.³⁸

Türk hükümeti ise Güney Vietnam'ın yeni hükümetini 12 Kasım 1963'te tanıdığını açıkladı.³⁹

Henüz aradan iki ay geçmemişti ki ülkede bir hükümet darbesi yapıldığı dünya kamuoyuna duyuruldu. Bu hükümet darbesi Kuzeydeki 1. Ordu Komutanı Nguyen Khanh tarafından planlanmıştı. Darbenin yapılma sebebini "Vietnam'ın tarafsızlaştırılması" konusunda çıkan anlaşmazlık olarak açıklayan Nguyen Khanh, devrilen Cuntanın Vietnam'ın, Laos gibi tarafsızlaştırılması yolunda gizli temaslarda bulunduğunu söyledi. Bunun kabul edilemeyeceğini ve eski Cuntanın Pekin rejimi karşısında Amerika'nın

³⁵ Hürriyet (3 Kasım 1963), s.2. ; Cumhuriyet (3 Kasım 1963), s.3. ; Milliyet (4 Kasım 1963), s.2.

³⁶ Cumhuriyet (4 Kasım 1963), s.5. ; Milliyet (4 Kasım 1963), s.2. ; Hürriyet (4 Kasım 1963), s.3.

³⁷ Cumhuriyet (9 Kasım 1963), s.2. ; Milliyet (10 Kasım 1963), s. 1.

³⁸ Milliyet (11 Kasım 1963), s.3. ; Cumhuriyet (11 Kasım 1963), s.7. ; Hürriyet (11 Kasım 1963), s.2.

³⁹ Hürriyet (13 Kasım 1963), s.2. ; Hürriyet (13 Kasım 1963), s.3. ; Cumhuriyet (14 Kasım 1963), s.5.

değil Fransa'nın tarafını tutarak De Gaulle'nin etkisi altında kaldığı bu durumda Vietnam ordusundaki aşırı sağcı ve Amerika yanlı askerlerin tepkisini çektiğini de sözlerine ekledi.⁴⁰

Amerika'da bu açıklamanın ardından Güney Vietnam'ın tarafsızlaştırılmasına karşı olduğunu açıkladı. Dışişleri Bakanı özcüsü verdiği bir demeçte “Hep Güney Vietnam'ın tarafsızlaştırılmasından bahsediliyor ama Kuzey Vietnam'ın tarafsızlaştırılması için kimse teklifte bulunmuyor” diyerek duruma karşı hükümetin tepkisini ortaya koydu.⁴¹ Bu dönemde Amerikan Başkanı Kennedy bir suikasta uğrayarak hayatını kaybedince yerine Başkan Yardımcı Lyndon Baines Johnson geçti. Başkan Johnson da yaptığı ilk basın toplantısında aynı konuya değinerek Fransa Cumhurbaşkanı De Gaulle'nin Vietnam'ın tarafsızlaştırılması fikrine katılmadığını söyledi.⁴²

Mart ayına gelindiğinde Cunta Başkanı General Nguyen Khanh yeni hükümet programını açıkladı. Nguyen, Hükümeti adem-i merkeziyet esasına göre teşkilatlandıracağını, alt kademedeki memurlara daha fazla sorumluluk vereceğini, yeni bir toprak reformu uygulayacağını ve vergi sistemini yeniden düzenleyeceğini belirtti. Hükümetin şirketlerdeki hisseleri satılacak ve özel sermaye teşvik edilerek Saygon'da bir borsa kurulacaktı. Yeni cunta Amerikan yanlı olması rağmen Viet Cong kuvvetinin askerlerine ve sempatizanlarına kucak açma politikası izleneceğini bildirdi.⁴³ Hükümetin bu açıklaması başta Viet Cong olmak üzere hiçbir ülke samimi bulmadı.

Nguyen Khanh, iktidarının ilk altı ayında halkın sempatisini ve desteğini kazanmak için çabaladı. 2 Ağustos'ta meydana gelen Tonkin Körfezi olayından sonra sıkıyönetim ilan etmek zorunda kaldı ve bu dönemde halk ile arası açılmaya başladı. Sıkıyönetimden sonra kendini Cumhurbaşkanı seçtiren Khanh ülkede başlayan Budist-Katolik çarpışmaları ve öğrenci protestoları ile yıpranmaya başladı. Halk yeni devlet başkanının askeri diktatörlük idaresinin Diem rejimini aratmadığını ileri sürerek, Khanh'ın söz verdiği halde yönetimi sivillere bırakmamakla suçladı. Sonunda General Nguyen Khanh baskılara ve gösterilere dayanarak istifa etti.⁴⁴ Yerine kendi kabinesinde Başbakan yardımcısı ve Maliye Bakanı olan Nguyen Oanh geldi.⁴⁵

⁴⁰ Cumhuriyet (1 Şubat 1964), s.5,7. Milliyet (1 Şubat 1964), s.2.

⁴¹ Hürriyet (2 Şubat 1964), s.2. ; Cumhuriyet (2 Şubat 1964), s.5.

⁴² Cumhuriyet (3 Şubat 1964), s.5

⁴³ Milliyet (9 Mart 1964), s.2. ; Cumhuriyet (9 Mart 1964), s.1.

⁴⁴ Cumhuriyet (22 Ağustos 1964), s.1,7. ; Hürriyet (23 Ağustos 1964), s.2.

⁴⁵ Hürriyet (30 Ağustos 1964), s.3. ; Cumhuriyet (30 Ağustos 1964), s.5.

Amerika Dışışleri BakanıDean Rusk, Güney Vietnam'ı saran siyasi buhranın komünistlerle olan mücadeleyi engellemeyeceğini, ülkedeki bütün grupların Viet Cong'a karşı olduğunu söyledi ve Güney Vietnam'ın iç meselelerine karışmadıklarını söyledi. Fakat General Nguyen Khanh'ın istifası Amerika'yı mutlu etmedi ve birkaç günlük inzivadan sonra Nguyen Khanh, Amerika'nın baskısıyla görevine geri döndü. Göreve döndüğüzaman General Nguyen Khanh artık ülke siyaseti üzerinde eski etkisinin olmadığını fark etti. Ülkede üç Generalden oluşan bir "triumvira" idareyi ele almış ve General Duong Van Minh'i başkanlığa getirmişti. General Nguyen Khanh ise sadece Savunma Bakanlığı görevini yeniden devraldı.

Saygon'da öğrenci protestoları yeniden başladı. Amerika'nın baskısıyla Nguyen Khanh'ın tekrar göreve başlamasını fırsat bilen milliyetçi Budistler, Vietnam'ın bağımsızlığı için gösteriler yapmaya başladılar. General Nguyen Khanh'ın demokrasi adına ülkedeki basın sansürünü kaldırması ve tutuklu bazı subayları bırakması da ordudaki bir grup subay tarafından huzursuzlukla izleniyordu. 13 Eylül 1964 Pazar sabahı ülkede bir ihtilal daha gerçekleşti. İdareyi ele alan "Milli Kurtuluş Konseyi" Güney Vietnam'ın dış politikasında bir değişiklik olmayacağını ve Nguyen Khanh'ın gerçekleştirmeye çalıştığı din ve milliyet birliğinin gerçekleştirilmesi yolunda çalışılacağını belirten bir açıklama yaptı.⁴⁶ Bu ihtilalin başındaki Generallerden biri olan Lam Van Phat bir açıklama yaparak Nguyen Khanh'ı hain olarak nitelendirdi. Saygon Havaalanı'na giden Nguyen Khanh burada Hava Kuvvetleri Kumandanı'nın destek ve yardımı ile Saygon'a 200 km uzaklıktaki Dalat'a gitti. Kendisine bağlı Generallerin desteği ile Pazar günü yapılan ihtilali ortadan kaldırarak tekrar Saygon'a geldi ve başa geçti.⁴⁷ İdareyi eline alan Nguyen Khanh ülke yönetimini sivillere iade etmek için çalışmalara başladı ve Yüksek Milli Konsey'i oluşturarak Başbakanlığına da Saygon Belediye Başkanı Tran Van Huong'u getirdi. Nguyen Khanh bu konseyi yeni Güney Vietnam Hükümetini kurmakla görevlendirdi.

Konsey Diem rejimi sırasında sekiz yıl hapiste kalan Phan Khac Suu'yu Güney Vietnam'ın Devlet Başkanlığına getirdi.⁴⁸ Yeni kurulan bu hükümet de halk tarafından protesto edilince Güney Vietnam hükümeti sıkı yönetim ilan etti.⁴⁹ Özellikle Budistler yeni kurulan hükümetin değişmesini istediler ve bu hükümetin ülkenin çeşitli bölgelerindeki halk

⁴⁶ Cumhuriyet (14 Eylül 1964), s.3. ; Milliyet (14 Eylül 1964), s.3. ; Hürriyet (14 Eylül 1964), s.2.

⁴⁷ Milliyet (15 Eylül 1964), s.3. ; Cumhuriyet (15 Eylül 1964), s.5.

⁴⁸ Hürriyet (26 Ekim 1964), s.2. ; Milliyet (27 Ekim 1964), s.3. ; Cumhuriyet (27 Ekim 1964), s.1.

⁴⁹ Milliyet (22 Kasım 1964), s.3. ; Cumhuriyet (23 Kasım 1964), s.5. ; Hürriyet (23 Kasım 1964), s.2.

arasında bulunması gereken dayanışmayı baltadığını iddia ettiler. Güney Vietnam Silahlı Kuvvetleri ise bir açıklama yaparak sivil hükümeti desteklediğini açıkladı.⁵⁰

20 Aralık günü Budistler hükümete karşı şiddetli bir ayaklanmaya girişti. İddiaya göre Budistler komünistlerle barış imzalamak istiyorlardı. Aynı günün gecesi Silahlı Kuvvetler bir harekât düzenleyerek Yüksek Milli Konseyi feshetti ve Askeri bir Konsey teşkil etti. Harekâttan sonra yapılan açıklamada Başbakan ve Devlet Başkanına güvenildiği fakat Yüksek Milli Konseye güvenilmediği için bu özel harekâta giriştikleri söylendi.⁵¹ Kurulan Askeri Konseyin başında General Nguyen Khanh vardı ve 30 kadar yüksek rütbeli subaydan oluşuyordu.⁵²

Amerika ise Sivil hükümetin Silahlı Kuvvetleri kontrol etmesini ve orduya istediği zaman hükümeti devirmek hakkının tanınmamasını istiyordu. Güney Vietnamlı liderlerin şahsi çıkarlarını bir yana bırakarak komünistlere karşı yapılan savaş kazanmak için çabalamamasını isteyen Amerika, hükümette birlik sağlanmasının Viet Cong ile yapılacak savaşta faydalı olacağına inanıyordu.⁵³

Budistlerin hükümete karşı olan ayaklanmaları her geçen biraz daha artarak devam ediyordu. Budistler gösterilerinde Amerika'nın ve Büyükelçi Taylor'un Vietnam'ın işlerine karışmamasını isteyen pankartlar taşıyorlardı. General Nguyen Khanh da bu süreç içerisinde Amerikan aleyhtarı oldu ve Generallerin yaptığı harekâti desteklediğini, Vietnam'ın asıl düşmanının komünizm ve emperyalizm olduğunu belirten açıklamalarda bulundu.⁵⁴

Başbakan Tran Van Houng ise Budistleri, Güney Vietnam hükümetini devirerek, yerine tarafsız bir hükümet kurulmasını isteyen komünistlerin oyununa ortak olan kimseler olarak tanımladı.⁵⁵ Budistler de Amerika'yı Vietnam'daki buhranın sebebi olarak gösteren ve bu durumu protesto eden bir mektubu Genç Budistler Cemiyeti Başkanı olan Thich Hinh Thoung imzasıyla Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri U-Thant'a gönderdi.⁵⁶

Ülkedeki Budist gösterilerinin ve buhranın iyice artması üzerine Ordunun genç subaylarına bir hükümet darbesi yaparak Tran Van Huong'un sivil hükümetini ülkedeki

⁵⁰ Hürriyet (5 Aralık 1964), s.3. ; Cumhuriyet (5 Aralık 1964), s.5.

⁵¹ Cumhuriyet (21 Aralık 1964), s.1,7.

⁵² Cumhuriyet (22 Aralık 1964), s.3. ; Hürriyet (23 Aralık 1964), s.2. ; Milliyet (23 Aralık 1964), s.3.

⁵³ Milliyet (25 Aralık 1964), s.2.

⁵⁴ Cumhuriyet (5 Ocak 1965), s.5. ; Milliyet (6 Ocak 1965), s.3. ; Hürriyet (6 Ocak 1965), s.2.

⁵⁵ Milliyet (25 Ocak 1965), s.2. ; Hürriyet (25 Ocak 1965), s.3. ; Cumhuriyet (25 Ocak 1965), s.5.

⁵⁶ Hürriyet (26 Ocak 1965), s.3. ; Cumhuriyet (27 Ocak 1965), s.1.

buhranıçözmek konusunda aciz bulduklarınısöyleyerek devirdiler.⁵⁷ Bu hükümet darbesinden memnun kalan Budistler gösterilerine son verdiler. Öğrenciler ise Van Huong'a karşıyapılan bu darbeden memnunluk duyduklarınıfakat Büyükelçii Taylor A.B.D.'ye dönene kadar gösterilerine devam edeceklerini açıkladılar.

General Nguyen Khanh geçici olarak Başbakan oldu.⁵⁸ Amerika bu darbeden sonra bir açıklama yaparak, Güney Vietnam halkının desteğine sahip bütün hükümetleri desteklemeye hazır olduğunu söyledi.

Amerika'nın tüm bu açıklamalarına rağmen ülkedeki Nguyen Khanh idaresinden memnun olmadığıbiliniyordu. Bu yüzden 20 Şubat'ta Khanh'a karşıyapılan hükümet darbesini düzenleyenin Amerika olduğu iddia edildi. Darbeyi yapan Albay Pan Ngoc Tao, Nguyen Khanh'ülkedeki karışıkların sebebi olduğunu söyledi ve diktatör olmakla suçladı. Fakat darbenin ertesi günüNguyen Khanh iktidaritekrar eline aldıama bu defa da SilahlıKuvvetler tarafından güvenoyu alamayarak tasfiye edildi.⁵⁹ Amerika Khanh'ın görevden uzaklaştırılmasını memnuniyetle karşıladı. General Khanh'ın yerine SilahlıKuvvetler Komutanlığına Tran Van Minh getirildi.⁶⁰ General Khanh özel elçi olarak görevlendirilerek ülke dışına gönderildi.⁶¹ Yeni Başbakan Phan Huy Quat oldu.

Budistlerin istediği hükümetin başa geçmesinin ardından bu defa da Katolikler itirazlara başladılar ve bu hükümeti devirmek için gösteriler düzenlediler. Yaklaşık dört ayın ardından sivil hükümet istifa etti ve milleti idare yetkisi SilahlıKuvvetlere bırakıldı.⁶²

Bir hafta sonra Hava Kuvvetleri KomutanıNguyen Cao Ky Güney Vietnam'ın yeni Başbakanıoldu ve gençsubaylardan oluşan 15 kişilik bir savaşkabinesi kurdu.⁶³ Yeni hükümet ülkede savaşhali ilan etti ve buna paralel olarak ekonomik tedbirler aldı. SilahlıKuvvetler KomutanıGeneral Nguyen Van Tiyo yeni hükümete gerekli gördüğübütün kaynaklarıkomünistlere karşıseferber etme yetkisini verdi. Ülkede basılan 38 gazetenin hepsi 1 ay süreyle kapatıldı. Bakanların maaşlarıyarıya indirildi.⁶⁴

⁵⁷ Cumhuriyet (28 Ocak 1965), s.1,7.

⁵⁸ Milliyet (29 Ocak 1965), s.2. ; Hürriyet (29 Ocak 1965), s.4.

⁵⁹ Cumhuriyet (21 Şubat 1965), s.1. ; Milliyet (21 Şubat 1965), s.3.

⁶⁰ Hürriyet (22 Şubat 1965), s.3.

⁶¹ Milliyet (24 Şubat 1965), s.2. ; Hürriyet (24 Şubat 1965), s.3.

⁶² Cumhuriyet (13 Haziran 1965), s.3. ; Hürriyet (13 Haziran 1965), s.2. ; Milliyet (13 Haziran 1965), s.1.

⁶³ Milliyet (19 Haziran 1965), s.2. ; Hürriyet (20 Haziran 1965), s.1.; Cumhuriyet (20 Haziran 1965), s.5.

⁶⁴ Cumhuriyet (26 Haziran 1965), s.1,7.

Yeni kabinenin kurulmasından 1 yıl sonra ülkede huzursuzluklar tekrar başladı. Saygon da bir içharbin eşiğine gelindi. Asi askerler ile hükümete sadık askerler arasında bir savaş başladı ve halk Generaller Konseyi olarak da adlandırılan Cao Ky başkanlığındaki Cuntaya karşı ayaklandı. Hükümete muhalif unsurlar Da Nang garnizon şehrini eline geçirdi. Bu şehirdeki silahlı kuvvetlerin başında Başbakan Nguyen Cao Ky'nin Cunta kabinesinden ihraç ettiği General Chanh Thi bulunuyordu. Amerika Başkanı Johnson daha önce Başbakan Nguyen Cao Ky'ya desteğini açıklamış olmasına rağmen bu ayaklanmayı bastırma konusunda Başbakana yardım etmedi. Bunun da en önemli sebebi Saygon'da kurulan rejimlere yakıştırılan "kukla" sıfatına tamamen hak kazandıracak bir komünist propagandasına hizmet etmemek ve Güney Vietnam'daki Amerikan aleyhtarlığının beslememektir.⁶⁵

Ülkede gösteriyapan grupların çoğunluğunu Budistler ve öğrenciler oluşturuyordu. Her iki grupta ülkede sivil hükümetin kurulmasını istiyordu. Cao Ky Hükümeti Budistlere en geç 5 ay içerisinde sivil hükümeti seçmek için seçimlere gidileceği garantisini verdi.⁶⁶ Da Nang bölgesinde Budistler yeniden ayaklandılar. Budistler hükümette adil bir oranda temsil edilmediklerine inanmıyorlardı. Saygon da ise Amerikan aleyhtarlığı gösteriler yapıldı. Cao Ky hükümeti ise 11 Eylül'de yapılacak olan seçimler için Birleşmiş Milletlere başvurarak seçimlerin gözlemciler tarafından izlenmesini istedi.⁶⁷ Bu seçimlerin sonunda bir kurucu meclis oluşacak ve anayasayı hazırlayacaktı. Hazırlanan anayasa ile yasama meclisi seçimlerine gidilecek ve yönetim tamamen sivillere devredilecekti. Cao Ky hükümeti bu seçimlere kadar Budistleri bastırabilmek için Cunta yönetimine Budistler, Katolikler ve tanınmış politikacılardan oluşan 10 kişilik sivil bir grubu dâhil etti.⁶⁸ 11 Eylül'de ülkenin Viet Cong hâkimiyeti dışında kalan bölgelerinde Birleşmiş Milletlerden gelen gözlemcilerin nezaretinde seçimler yapıldı. Cao Ky Cumhurbaşkanlığına aday olmayacağını açıkladı.⁶⁹ Güney Vietnam'ın yeni anayasası Güney Kore ve Fransa'nın Prezidansiyel sistemini öngörmekteydi. İki meclisli bir parlamento ve bağımsız bir yargı organı vardı. Ferdin temel hakları teminat altına alınıyordu. Anayasa seçimlere katılacak subayların ordudan istifa etmesini şart koşuyordu.⁷⁰ Eski Cunta Başkanı Nguyen Cao Ky daha önce aday olmayacağını söylemesine ve aday olması yasaklanmış olmasına rağmen General Nguyen Van Thieu'yu ile seçimlerde yeniden silah zoru ile aday oldu. Meclisin 117 üyesinden 66'si

⁶⁵ Milliyet (7 Nisan 1966), s.2. ; Hürriyet (7 Nisan 1966), s.3. ; Cumhuriyet (7 Nisan 1966), s.5.

⁶⁶ Cumhuriyet (29 Nisan 1966), s.1,7. ; Milliyet (30 Haziran 1966), s.2. ; Hürriyet (30 Haziran 1966), s.3.

⁶⁷ Hürriyet (4 Haziran 1966), s.2. ; Milliyet (4 Haziran 1966), s.3.

⁶⁸ Milliyet (7 Haziran 1966), s.2.

⁶⁹ Cumhuriyet (12 Eylül 1966), s.1,7. ; Hürriyet (13 Haziran 1966), s.2. ; Milliyet (13 Haziran 1966), s.1.

⁷⁰ Cumhuriyet (31 Mart 1967), s.1,7. ; Milliyet (31 Mart 1967), s.3. ; Hürriyet (31 Mart 1967), s.2.

general lehinde oy kullandı.⁷¹ 3 Eylül’de Güney Vietnam’ın Viet Cong hâkimiyeti dışında olan bölgelerinde seçimler yapıldı. Seçimi 30 ülkeden gelen gözlemciler izledi. General Nguyen Van Thieu Devlet Başkanı, Nguyen Cao Ky ise yardımcısı oldu. Nguyen Van Loc ise Başbakan oldu. Seçimlere başvuran 10 adaydan 8’i hile olduğu gerekçesi ile seçimlerin iptalini istedi. Amerika seçimleri övdüve hile olmadığını iddia etti. Moskova ise seçimleri “iğrenç bir komedi” olarak nitelendirdi.⁷² Aradan bir yıl geçmeden Başbakan Nguyen Van Loc hükümeti istifa etti. Yeni Başbakan ise Tran Phan Huong oldu.⁷³

1 yıl sonra Güney Vietnam Ulusal Kurtuluş Cephesi Güney Vietnam’ın kendi tabirleri ile “kurtarılmış bölge”sinde bir ihtilal hükümeti kurdu. Hükümetin başına cephede Başkan Yardımcılığı ve Genel Sekreterlik görevini yapan Hyun Than Phat getirildi. Cephe Başkanı Nguyen Hu Too ise Hükümet Danışmanlar Konseyi Başkanı oldu. Bu hükümetin Güney Vietnamlılar adına Güney Vietnam’ı yöneteceği açıklandı.⁷⁴ Güney Vietnam Ulusal Kurtuluş Cephesi Hükümeti cephenin de bayrağı olan kırmızı fon üzerine bir yıldız olan bayrağı milli bayrak olarak kabul etti. “Güney’i Kurtaralım” marşı ise milli marş olarak kabul edildi. Yeni hükümet hedefini bağımsızlık, demokrasi, barış ve tarafsızlık olarak ilan etti.⁷⁵

Tran Phan Huong Hükümeti ise 1 yılın ardından istifa etti. Yeni Güney Vietnam Başbakanı Tran Phan Huong hükümetinde Başbakan Yardımcısı olan Tran Tien Kiem oldu.⁷⁶ Ülkedeki siyasi durum 1971’deki seçimlere kadar bu şekilde devam etti. Nguyen Van Thieu 1971’de yapılan seçimleri de kazanarak tekrar Devlet Başkanı oldu. 1973’te imzalanan barış anlaşmaları ve Amerika’nın Vietnam’dan çekilmesi ile iktidarında daha da pekiştirdi. 1975 yılında Komünistlerin Saygon’u kuşatması ile istifa etti. Nguyen Cao Ky ise 1971 seçimlerinde Nguyen Van Thieu’ya rakip oldu fakat kaybetti. Bu seçimlerden sonra Hava Kuvvetlerindeki görevine geri döndü. 1975’te Vietnam Demokratik Halk Cumhuriyeti kurulunca Amerika’ya kaçtı.

2. Vietnam Savaşı

⁷¹ Milliyet (19 Temmuz 1967), s.3. ; Cumhuriyet (20 Temmuz 1967), s.5.

⁷² Cumhuriyet (3 Eylül 1967), s.1,7. ; Hürriyet (4 Eylül 1967), s.3.

⁷³ Milliyet (19 Mayıs 1968), s.2.

⁷⁴ Hürriyet (12 Haziran 1969), s.3.

⁷⁵ Hürriyet (13 Haziran 1969), s.3. ; Milliyet (13 Haziran 1969), s.2. ; Cumhuriyet (13 Haziran 1969), s.5.

⁷⁶ Cumhuriyet (29 Ağustos 1969), s.1,7. ; Milliyet (29 Ağustos 1969), s.2. ; Hürriyet (29 Ağustos 1969), s.3.

Diem hükümetinin başa geçmesi ve vaad edilen seçimlerin yapılmayacağını anlaşıldığından sonra Viet Cong askerleri Güney Vietnam'daki taarruzlarını arttırdılar. Artan taarruzlar karşısında Amerika Vietnam'a asker gönderme konusunu gündemine aldı. Bir açıklama yapan Dışişleri Bakanlığı sözcüsü Joseph Reap "Komünist taarruzlarına karşı Vietnam hükümetine yardım için muhtelif imkanları göz önünde tutmaktayız" dedi. Bu açıklamaya cevap olarak konuşan Güney Vietnam Başbakanı Ngo Dinh Diem ise, Amerika'dan silah ve teknik yardım gönderilmesini memnuniyetle karşılayacaklarını fakat savaş birliklerine ihtiyaç duymadıklarını söyledi.⁷⁷

Fakat Amerikan Başkanı Kennedy ülkede artan komünist tehdidi karşısında General Maxwell Taylor'u bir inceleme yapması için Güney Vietnam'a gönderdi. Ülkedeki komünist tehdidini inceleyen General, Başkan Kennedy ve Dışişleri Bakanı Dean Rusk ile bir görüşme yaparak hazırladığı raporu sundu. Bu raporda Viet Cong'un asıl kuvvetini Diem'in faşist ve suiistimalci rejiminin sebep olduğu memnuniyetsizlikten aldığını ve memlekette geniş siyasi ve sosyal reformlar yapılması gerektiği önerisi yer alıyordu.⁷⁸ Bu rapordan sonra Amerika Büyükelçiliği Güney Vietnam'a Hava Kuvvetleri yığınağına başladığını açıkladı. Kuzey Vietnam radyosu ise Amerika'yı Güney Vietnam'a pilot ve deniz piyadesi birlikleri yollayarak Cenevre Antlaşmasını ihlal etmekle suçladı.⁷⁹ Güney Vietnam hükümeti ise Komünist Çin'i Viet Cong'a silah vererek bu antlaşmayı ihlal etmekle suçluyordu.⁸⁰

Amerika ülkede gittikçe gerginleşen durumu kontrol altına alması için Diplomat Henry Cabot Lodge'u Güney Vietnam Büyükelçisi olarak atadı.⁸¹ Lodge'un ülkedeki durumu sakinleştirmek için yaptığı müdahaleler sonuç vermedi. Ülkede askeri darbeler birbirini kovaladı ve Viet Cong çarpışmaları aynı şekilde devam etti. Çarpışmalar bazen Vietnam sınırında aşırarak Kamboçya sınırına kadar geldi ve bu durum Kamboçya hükümeti tarafından Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyine taşındı. Kamboçya Birleşmiş Milletlerden Vietnam sınır boyunca Kontrol Karakolları kurulmasını istedi.⁸²

Bu sırada Amerika'da Başkanlık seçimleri yaklaşmaktaydı. Johnson'un rakibi Cumhuriyetçi Partiden aday olan Garry Goldwater'dı. Goldwater, Johnson'un Vietnam

⁷⁷ Milliyet (6 Ekim 1961), s.2. ; Hürriyet (6 Ekim 1961), s.3. ; Cumhuriyet (7 Ekim 1961), s.5.

⁷⁸ Cumhuriyet (6 Kasım 1961), s.5. Hürriyet (6 Kasım 1961), s.3. ; Milliyet (6 Kasım 1961), s.2.

⁷⁹ Milliyet (16 Kasım 1961), s.2. ; Hürriyet (16 Kasım 1961), s.3. ; Cumhuriyet (17 Kasım 1961), s.5.

⁸⁰ Cumhuriyet (22 Temmuz 1962), s.1,7.

⁸¹ Milliyet (12 Temmuz 1963), s.2. ; Cumhuriyet (12 Temmuz 1963), s.5.

⁸² Hürriyet (23 Mayıs 1964), s.3.

politikasını eleştirerek, bu politikayı kararlı olmakla itham etti. Ayrıca komünist grupların ulaşım imkânlarının ortaya çıkarılması için Vietnam ormanlarına atom bombası atılması teklifini ileri sürdü. Böylece komünistlerin ormandan faydalanmasını engellenecekti.⁸³ Goldwater'ın bu konuşması hem Amerika'da hem Birleşmiş Milletlerde şiddetli tepkiler aldı.⁸⁴ Başkan Johnson ise Goldwater'ın bu konuşmalarına karşılık Güney Vietnam'da devam eden çarpışmaları Kuzey'e taşımak gibi bir plan olmadığını açıkladı.⁸⁵ Fakat Güney Vietnam Büyükelçisi Henry Cabot Lodge'un kişisel sebeplerden dolayı görevinden istifa etmesinin ardından bu göreve Amerikan ordu kademesinin en üstünde bulunan General Maxwell Taylor'u getirmesi dünya kamuoyunda Johnson'un Vietnam meselesini siyasi bir olay olmaktan çıkarıp askeri bir mesele haline getirdiğini düşüncesinin ortaya atılmasına sebep oldu.⁸⁶ Her iki adayın ortak noktasında Vietnam'ın komünizme geçmesinin kendi ülkelerinin hayati çıkarlarını zedeleyeceği hususu idi.⁸⁷

Beklenen gelişme 1965 yılının Ağustos ayında gerçekleşti. Amerika 31 Ağustos'ta Tonkin Körfezinde devriye gezen "Maddox" destroyerinin 3 kez, 2 Ağustos'ta ise "Maddox ve Turner Joy" destroyerlerinin 4 kez Kuzey Vietnam hücum botları tarafından saldırıya uğradığını iddia etti ve Kuzey Vietnam'ı bombalamaya başladı.⁸⁸ Kuzey Vietnam ise 31 Temmuz'da gerçekleşen saldırının "Maddox"un ihlal ettiği karasularında hiline meydana geldiğini, 2 Ağustos'da yaşandığını iddia edilen olayın ise hiç gerçekleşmediğini söylediler. İlerleyen yıllarda olayları takip eden gözlemciler de Kuzey Vietnam'ı doğrularak bu olayın hiç olmadığını, bu olayın Amerika'nın savaşı Kuzey Vietnam'a taşımak için bulduğu bir bahane olduğunu açıkladılar.⁸⁹ Batılı devletler Amerika'nın Kuzey Vietnam'da belirli hedefleri vurmasını Birleşmiş Milletler yasasına da kabul edilmiş savunma hakkı çerçevesinde girişilmiş bir hareket olarak gördüler ve bu saldırıları onayladılar. Komünist Çin ise Tonkin Körfezi olayını Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyine taşıyarak;

- Amerika'nın kendi yaptığı bir olayı ters yüz ederek davacı rolü oynamaya sarıldığını

⁸³ Cumhuriyet (25 Mayıs 1964), s.5. ; Milliyet (25 Mayıs 1964), s.2.

⁸⁴ Hürriyet (28 Mayıs 1964), s.3. ; Milliyet (28 Mayıs 1964), s.2.

⁸⁵ Hürriyet (3 Haziran 1964), s.3. ; Milliyet (4 Haziran 1964), s.2. ; Cumhuriyet (4 Haziran 1964), s.5.

⁸⁶ Milliyet (25 Haziran 1964), s.1,5

⁸⁷ George C. Herring, "The Cold War and Vietnam", **OAH Magazine of History**, Vol.18, No.5. (October, 2004), p.18.

⁸⁸ Cumhuriyet (6 Ağustos 1964), s.1,7.

⁸⁹ Cumhuriyet (9 Ağustos 1964), s.5. ; Hürriyet (9 Ağustos 1964), s.3. ; Milliyet (9 Ağustos 1964), s.2.

- Vietnam Cumhuriyeti'ne karşı giriştiği şiddet hareketlerini hukuki bir dayanağa bağlamak istediğini
- Birleşmiş Milletleri Hindîçini olaylarına müdahale etmeye zorladığını
- Kurulmasını tasarladığı bir Birleşmiş Milletler kuvvetinin Vietnam'ı ikinci bir Kore haline getirmesini istediğini iddia etti.⁹⁰

Kuzey Kore hükümeti de resmi bir bildiri yayınladı ve Kuzey Vietnam ile Komünist Çin'i desteklediğini bildirdi.⁹¹

Kuzey Vietnam Cumhurbaşkanı Ho Chi Minh bir açıklama yaparak Amerika'nın Kuzey Vietnam'a karşı girişeceği bir taarruza şiddetle karşı koyacaklarını söyledi. Amerika'nın Kuzey Vietnam'a hava saldırılarından sonra komünist askerleri de Güney Vietnam'daki baskın hücumlarını arttırdı ve bazı bölgelerin karakollarını ele geçirdi.⁹²

Komünist saldırıları devam ederken Amerika ise Vietnam'da ne yapılması gerektiği konusunda görüşbirliğine varamadı. Amerika'nın Güney Vietnam Büyükelçisi Maxwell Taylor, komünistlere Kuzey'den yapılan ikmalî durdurmak için ser tedbirler alma ve hava kuvvetlerine başvurma taraftarıydı. Bir grup yönetici ise Amerika'nın henüz resmi olarak tanımadığı Kuzey Vietnam ile görüşmelere başlanmasını talep ediyordu. Üçüncü bir grup ise Amerikan Kara Kuvvetlerinin Vietnam'a müdahalede bulunmasına kesinlikle karşı çıkıyor ve böyle bir müdahalenin ikinci bir Kore Savaşı'na dönüşmesinden endişe ediyorlardı.⁹³

Başkan Johnson seçimini Kuzey Vietnam'a saldırılara devam etmek yönünde yaptığı Kuzey Vietnam köylerini bombalamaya devam etti. Kuzey Vietnam Amerikalıların bu saldırılar ile Cenevre Anlaşmasını ihlal ettiğini dünya kamuoyuna duyurdu. Amerika ise Kuzey Vietnam'ın Güney Vietnam'da faaliyet gösteren komünist çetelerine yardım yaptığını ve bu yardımı her geçen gün arttırdığını iddia ederek kendisini haklı çıkarmaya çalıştı.⁹⁴

1964 yılında Amerika her yıl akıttığı 500.000.000 dolarlık yardım ve "müşavir" adı altında bulundurduğu 22.000 askere rağmen Vietnam'ın güneyini hala komünizmin etkisinden kurtaramamıştı. Bunun iki önemli nedeni vardı. İlk olarak Güney Vietnam'da siyasi istikrarın bir türlü sağlanamamış olmasıydı. Antikomünist gruplar

⁹⁰ Milliyet (10 Ağustos 1964), s.2. ; Hürriyet (10 Ağustos 1964), s.3. ; Cumhuriyet (10 Ağustos 1964), s.5.

⁹¹ Hürriyet (7 Ağustos 1964), s.3. ; Milliyet (8 Ağustos 1964), s.2. ; Cumhuriyet (8 Ağustos 1964), s.1.

⁹² Cumhuriyet (12 Ağustos 1964), s.1,7. ; Hürriyet (13 Ağustos 1964), s.3. ; Milliyet (13 Ağustos 1964), s.2.

⁹³ Cumhuriyet (25 Kasım 1964), s.5.

⁹⁴ Cumhuriyet (13 Aralık 1964), s.5. ; Hürriyet (13 Aralık 1964), s.4. ; Milliyet (13 Aralık 1964), s.2.

birbirleriyle çatışma halindeydiler. İkinci neden ise Güney Vietnam'a Kuzey'den gelen yardımın engellenememesi idi. Bu yardımın engellenen tek yolu ikmal merkezlerine ve yollarına karşikesin bir harekete geçmek ve havadan bombalamaktı fakat bu da Johnson'un yapmayacağına vaat ettiği Güneydoğu Asya'daki harbin genişletilmesinden başka bir anlama gelmezdi.

Yılsonuna gelindiğinde Amerikalıların Güney Vietnam'daki kaybı geçmiş üç yılın toplamının iki katından bile fazlaydı.⁹⁵ Amerika'nın Vietnam meselesine karışmakla hata yaptığı görüşü Amerikan kamuoyunda gün geçtikçe taraftar kazanmaktaydı. Amerika ise hem içeride hem de dışarıda itibarını zedelemekten bu işten sıyrılabilmek için yollarını aradı. Vietnam için düzenlenecek olası bir müzakerede komünistlerin karşısına üstün vaziyette, hiç de değilse eşit şartlarda çıkmayı istiyordu. Bunun içinde komünistlerin Laos ve Kuzey Vietnam'daki ikmal depolarını ve yollarını havadan bombalayarak savaşı genişletme eğilimine girdi.⁹⁶

Amerika'nın Güney Vietnam'daki savaşa dâhil olmasının önemli sebepleri vardı. İlk olarak Güneydoğu Asya'da Fransa ve Hollanda'dan boşalan yerin komünistler tarafından doldurulmasını önlemek amacıyla Güney Vietnam'la ilgilenmeye başladı. Amerika bölgeye gelerek hem Hindini'nin komünizme kaymasını engellemek hem de Milliyetçi Çin'in güvenliğini sağlamak niyetindeydi. İkinci sebep ise Amerika'daki silah sanayisi idi. Amerikan ekonomisinin ciddi bir kısmı silah üretimine dayanmaktaydı. Silah fabrikaları Amerika'nın Vietnam'a göndereceği silahları devlete sattıklarından, savaşın devamı için hükümete baskı yapmaktaydılar. Son olarak ise İkinci Dünya Savaşı sırasında bölgeye gelen Amerika, savaş bitiminde burada kalmış ve yanlış politikaları sonucu bölgenin içişlerine çok karışmıştı. O anki durum her ne kadar Amerika'yı bölgeyi terk etmeye zorlasa da bu durum ülkenin prestijini sarsacağından yöneticiler çekilmeye yanaşmamaktaydı.

Başkan Johnson ise zor durumda kalmıştı. Önceleri savaşı Kuzeye sığratmayacağına vaat eden Johnson zaman geçtikçe savaşın genişletilmesi yönünde baskılarla karşılaşmaktaydı. Amerika'nın muhalif basını her gün savaşta ölen Amerikan askerlerinin resimlerini yayınlamakta ve Başkanın Vietnam konusunda kesin bir karar varmasını istemekteydi.⁹⁷ Ülkede Hükümetin Vietnam siyasetini eleştiren Senatörler de

⁹⁵ Milliyet (2 Ocak 1965), s.2. ; Cumhuriyet (2 Ocak 1965), s.1,7. ; Hürriyet (2 Ocak 1965), s.3.

⁹⁶ Hürriyet (3 Ocak 1965), s.3. ; Milliyet (3 Ocak 1965), s.1.

⁹⁷ Milliyet (7 Ocak 1965), s.2. ; Hürriyet (7 Ocak 1965), s.4. ; Cumhuriyet (7 Ocak 1965), s.5.

mevcuttu. Senatör Wayne Morse, Johnson'u, Güney Vietnam siyasetini değiştirmeye çağırır ve bu siyasetin Üçüncübir Dünya Savaşına sebep olabileceğini söyledi.⁹⁸

Associated Press'in Amerika Senatosunda yaptığı yoklamada 83 Senatörün hiçbirinin Güney Vietnam'daki durumdan memnun olmadığını ortaya koydu. Senatörlerin 38'i bu memnuniyetsizliklerine rağmen şimdiki durumun muhafazasını isterken, 16 Senatör çekilmeyi ya da müzakere masasına oturmayı istemekteydi. 21 Senatör ise bu konuda fikir belirtmedi.⁹⁹

Şubat ayına gelindiğinde Amerika Birleşik Devletleri Savunma Bakanlığı ve Güney Vietnam Hükümeti ortak bir açıklama yaptı ve Kuzey Vietnam'ın iki büyük Amerika üssüne saldırması üzerine Kuzey Vietnam'a karşı askeri bir harekâta giriştiklerini bildirdiler. Harekâtın yapıldığı sırada Sovyet Başkanı Kosigin Kuzey Vietnam'da bulunuyordu ve Hanoi rejimini Amerikan taarruzlarına karşı koruyacağına söz verdiği bir konuşma yapmaktaydı. Saldırı harekâtının başlamasından sonra Amerikan Başkanı Johnson Güney Vietnam'da bulunan Amerikan ailelerinin ülkeyi terk etmesini istedi. Kuzey Vietnam'a yapılan saldırıyı değerlendiren Amerikan Muhalefet Başkanı Everett Dirksen "ben olsam ben de aynı şeyi yapardım" diyerek Başkan Johnson'u destekledi.¹⁰⁰

Amerika, Kuzey Vietnam'a saldırıları ile ilgili Güvenlik Konseyi'ne bir mektup yazarak Vietnam'da uğradığı saldırılar üzerine aldığı misilleme tedbirlerinden bahsetti ve Konseyi toplantıya çağırdı. Amerika Dış Olayları Konseyi ise 33 eyalette bir halk yoklaması yaptı ve bu yoklamanın sonucunda halkın %90'nının, Johnson'un Vietnam politikasının çöktüğünü düşündüğünü ortaya çıkırdı.¹⁰¹ New York Times da yayımladığı yazılar ile Johnson'un Güney Vietnam siyasetini eleştirdi ve Amerika'nın Vietnam siyaseti konusunda açık bir izahatta bulunmasını talep etti.¹⁰²

Amerika Dış İşleri Bakanlığı Vietnam ile ilgili bir "Beyaz Kitap" yayınladı. Sovyet Rusya ve Komünist Çin bu kitabı eleştirirken, Amerikalı politikacılar olumlu yorumlar yaptılar. Sovyet Başkanı Kosigin "Bu beyaz kitap değil olsa olsa Kara kitap olur çünkü Amerikalıların iğrenç hareketleri beyaz bir kitaba yazılamaz" diyerek tepkisini gösterdi.¹⁰³

⁹⁸ Hürriyet (8 Ocak 1965), s.3. ; Cumhuriyet (8 Ocak 1965), s.1.

⁹⁹ Cumhuriyet (18 Ocak 1965), s.1,7. ; Hürriyet (18 Ocak 1965), s.4. ; Milliyet (18 Ocak 1965), s.2.

¹⁰⁰ Cumhuriyet (8 Şubat 1965), s.1,7. ; Hürriyet (8 Şubat 1965), s.2. ; Milliyet (8 Şubat 1965), s.3.

¹⁰¹ Hürriyet (9 Şubat 1965), s.3. ; Milliyet (9 Şubat 1965), s.2. ; Cumhuriyet (9 Şubat 1965), s.5.

¹⁰² Milliyet (10 Şubat 1965), s.2. ; Hürriyet (10 Şubat 1965), s.3. ; Cumhuriyet (11 Şubat 1965), s.5.

¹⁰³ Cumhuriyet (2 Mart 1965), s.5.

1965'den itibaren Amerika, Vietnam'a karşılıklı fakat sürekli ve resmen ilan edilmemiş bir savaş başlattı.¹⁰⁴ Başkan Johnson geleneklerin aksine Vietnam politikasındaki değişiklikleri ve geleceğe ait tasarılar hakkında hiç konuşmadı ve Roosevelt'in 1945 Yalta Konferansı'ndan sonraki gizli diplomasi devrine geri döndü.¹⁰⁵

Güney Vietnam tarafların yeni silahlarını deneme sahası oldu. Amerika Güney Vietnam ordusuna yardımcı olan birliklerine en son model silah, füze ve uçaksavarları verirken, Sovyetler de Kuzey Vietnam ordusuna en modern füze, uçaksavar ve topları veriyordu.

8 Mart 1965'te Amerika ilk defa Güney Vietnam'a "askeri müşavir" olarak değil savaşmak için deniz piyadeleri gönderdi. Amerika'nın stratejik Da Nang hava üssünü korumak için gönderdiği deniz piyadeleri, komünistler ve batılı solcular tarafından Amerika'nın "savaş sistemi ve kasıtlı biçimde genişletmesi" olarak yorumlandı.¹⁰⁶

Amerika'nın Savunma Bakanı Robert McNamara bir konuşmasında "Güney Vietnam'ın Viet Cong'un eline düşmesine göz yummak, Laos'un Tayland'ın sonra da bütün Güneydoğu Asya'nın yolunu Kuzey Vietnam'ın ve Komünist Çin'in yıkıcı faaliyetlerine açmaktır" diyerek Amerika'nın Vietnam siyasetinin bütün Güneydoğu Asya'nın kaderini belirlediğini iddia ediyordu.¹⁰⁷

Kuzey Vietnam hükümeti ise bir açıklama yaparak Amerika'yı 3,4 ve 5 Mart tarihlerinde komünistlere karşı zehirli ve boğucu gaz kullanmakla suçladı. Amerika ise gazın boğucu olmadığını sadece göz yaşartıcı özelliğe sahip olduğunu söyleyerek kendisini savundu. Bu olay dünya kamuoyunda büyük tepki uyandırdı. En başta Komünist Çin ve Sovyet Rusya olmakla birlikte İngiliz, İtalyan ve Fransız hükümetleri de Amerika'yı kimya harbine son vermesi konusunda ikaz ettiler. Johnson ise kabine toplantısında o zamanki Vietnam politikasına komünistleri saldırıdan vazgeçirinceye kadar devam edeceğini açıkladı ve bu politikanın anlaşmazlığın yayılmasını engellemek ve komünist saldırılarını durdurmak gibi prensiplere dayandığını belirtti.¹⁰⁸

Başkan Johnson bu konuşmasının üzerinden henüz bir ay geçmeden dünya kamuoyunu şaşkırtan yeni bir açıklama yaptı ve Vietnam buhranının çözüme kavuşması için ön şartsız müzakerelere hazır olduğunu ilan etti ve bu mesut ve parlak barış gününe kadar uyuşmazlığın yayılmasını önlemeye çalışacağını da sözlerine ekledi. Ayrıca barışın

¹⁰⁴ Michael H. Hunt, **A Vietnam War Reader**, (University of North Carolina Press, 2010), p.85.

¹⁰⁵ Milliyet (5 Mart 1965), s.2.

¹⁰⁶ Cumhuriyet (12 Mart 1965), s.1,7. ; Hürriyet (12 Mart 1965), s.3.

¹⁰⁷ Milliyet (13 Mart 1965), s.2. ; Hürriyet (13 Mart 1965), s.3.

¹⁰⁸ Cumhuriyet (27 Mart 1965), s.5.

gerçekleşmesi durumunda da A.B.D.'nin Güneydoğu Asya'nın kalkınması için 1 milyar dolarlık yardım programı oluşturacağını açıkladı.

Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri U-Thant Başkan Johnson'a bir mesaj göndererek yapmış olduğu konuşmanın yapıcı ve devlet adamlığına yakışır bir konuşma olduğunu söyledi.¹⁰⁹

Kuzey Vietnam Vatan Cephesi ise Johnson'un teklifini kaba bir hile olarak değerlendirdi ve bütün Vietnamlıları Amerika ile savaşa devam etmeye çağırdı. Pekin Radyosu da Başkanın konuşmasının yalanlarla dolu olduğunu ileri sürdü ve asıl gayenin Güney Vietnam halkını silahtan tecrit ederek savaşı terke zorlamak olduğunu iddia etti. Komünist Çin gazeteleri de Johnson'un teklifini maskaralık olarak değerlendirdi.¹¹⁰

Ön şartsız barış teklifine hem Komünist Çin'den hem de Kuzey Vietnam'dan olumsuz yanıt alan Amerika Kuzey Vietnam'a yaptığı hava bombardımanlarını arttırdı ve ilk kez askeri olmayan hedefleri de vurmaya başladı. Viet Cong'un mühimmat ve ikmal depolarına gece baskınları düzenledi. Ülkeye yeni deniz piyadeleri sevk etti ve bu deniz piyadeleri ile birlikte ağır nükleer silahları da savaşa dâhil etti. Amerika'nın savaşın şiddetini bu kadar çok arttırmasının en önemli sebebi Pekin ve Hanoi'ye müzakere teklifini kabul ettirip, masaya oturmalarını sağlamaktı.

Kuzey Vietnam Başbakanı Pham Van Dong ise Mecliste bir konuşma yaparak Vietnam meselesinin çözümü için şu şartları öne sürdü:

- 1- 1954 Cenevre Anlaşmalarına riayet edilmesi ve hükümlerinin dürüst şekilde tatbiki
- 2- Amerikan birliklerinin Güney Vietnam'dan çekilmesi, Güney Vietnam'da tecavüzlere son verilmesi ve Kuzey Vietnam topraklarına saldırı emellerinden vazgeçilmesi
- 3- Güney Vietnam meselesinin, Güney Vietnam Milli Kurtuluş Cephesi Viet Cong programı esas alınarak halledilmesi
- 4- Memleketin yabancı müdahalesi olmaksızın birleştirilmesi

Başbakan bu şartlara aykırı olarak ileri sürülecek hiçbir hal çaresini kabul etmeyeceklerini belirtti.¹¹¹

Amerika Başkanı Johnson'da geleceğin Vietnam'ının dış müdahalelerden arınmış, yabancı asker ve üs barındırmayan ve hiçbir ittifaka dâhil olmayan, tarafsız ve hür bir ülke

¹⁰⁹ Cumhuriyet (9 Nisan 1965), s.5. ; Hürriyet (9 Nisan 1965), s.3.

¹¹⁰ Milliyet (10 Nisan 1965), s.2. ; Cumhuriyet (10 Nisan 1965), s.3. ; Hürriyet (10 Nisan 1965), s.3.

¹¹¹ Milliyet (15 Nisan 1965), s.2. ; Hürriyet (15 Nisan 1965), s.3. ; Cumhuriyet (16 Nisan 1965), s.5.

olmasını istediğini, bunun için de komünist saldırılarının durması ve yapılan müzakere teklifinin kabul edilmesi gerektiğini anlatan bir açıklama yaptı. Barış teklifinin cevapsız kalması halinde saldırılara ölçülü ve uygun bir şekilde karşılık vereceklerini de sözlerine ekledi.¹¹²

1965 yılının Nisan ayının sonuna gelindiğinde Amerikalı yüksek rütbeli subaylar ve Washington'dan gelen sivil liderler Güney Vietnam'da bir takım görüşmeler yaptılar. Bu görüşmelerin sonunda açıklama yapan Savunma Bakanı McNamara, Güney Vietnam'a yapılan yardımın % 50 arttırılarak 300 milyon dolara, 3.000 olan Amerikan askeri kuvvetinin de 50.000'e çıkarılacağını söyledi.¹¹³

Savaş devam ederken Komünist Çin, Sovyet Rusya, Kuzey Kore ve Filipinler gibi bazı ülkelerde vatandaşlar gönüllü olarak Vietnam'da çarpışmak için hükümetlerine başvurmaya başladılar. Çin, Rusya ve Kore vatandaşları Kuzey Vietnam ordusu için savaşmak isterken, Filipinli gönüllüler Güney Vietnam'a gitmeyi talep ediyorlardı. Bu taleplerin artması sonucunda Amerika Savunma Bakanlığı, Amerika Askeri Kuvvetleri Komutanlığına gönderdiği bir yazıda Rus ve Çinlilerin Vietnam'a gönüllü olarak müdahale etmeleri halinde her iki ülkeyi de Vietnam Savaşı'na doğrudan doğruya katılmış sayacaklarını bildirerek buna göre hareket etmelerini istedi.¹¹⁴

Yaptığı ön şartsız müzakere teklifi ile Komünistleri barışa ikna edemeyen Amerika, Kuzey Vietnam'ı bombalarken bir yandan da başkente yakın köylere uçakla beyannameler dağıttı. Bu beyannamelerde Kuzey Vietnam Silahlı Kuvvetleri manasız bir savaş için hayatlarını tehlikeye atmamaya davet etti. Çinli ve Vietnamlı komünistlerin Kuzey Vietnam ordusunu aldattığını ileri sürülüyordu.¹¹⁵ Komünistler ise Amerika Güney Vietnam'ı terk etmeden asla müzakere masasına oturmayacaklarını açıkladılar.¹¹⁶

Bu açıklamaya paralel olarak Dışişleri Bakanlığının sözcüsü Güney Vietnam Hükümetinin talebi üzerine Amerikan birliklerine savaşa doğrudan doğruya ve fiilen katılma yetkisi verdiklerini açıkladı. Amerikan askerleri artık savunma görevlerini bıraktılar ve Viet Cong mevzilerine karşı hücumla geçtiler. Böylece Vietnam Savaşı'nda yeni bir dönem başladı.¹¹⁷

¹¹² Hürriyet (17 Nisan 1965), s.3. ; Cumhuriyet (17 Nisan 1965), s.1. ; Milliyet (17 Nisan 1965), s.2.

¹¹³ Cumhuriyet (23 Nisan 1965), s.2. ; Milliyet (23 Nisan 1965), s.3. ; Hürriyet (23 Nisan 1965), s.5.

¹¹⁴ Milliyet (25 Nisan 1965), s.2. ; Hürriyet (26 Nisan 1965), s.3.

¹¹⁵ Hürriyet (22 Mayıs 1965), s.3. ; Milliyet (22 Mayıs 1965), s.2. ; Cumhuriyet (22 Mayıs 1965), s.5.

¹¹⁶ Milliyet (1 Haziran 1965), s.2. ; Cumhuriyet (2 Haziran 1965), s.1,7. ; Hürriyet (2 Haziran 1965), s.3.

¹¹⁷ Cumhuriyet (10 Haziran 1965), s.7. ; Milliyet (11 Haziran 1965), s.2.

Amerika Dışışleri BakanDean Rusk, Vietnam ile barışgörüşmelerine başlanmasihalinde Viet Cong gerillalarının Kuzey Vietnam heyetinde temsil edilmelerine A.B.D.'nin muhalefet etmeyeceğini fakat müzakerelerde yalnızca Viet Cong'un bulunmasını kabul etmeyeceklerini çünkü Viet Cong'un hiçbir hükümeti temsil etmediğini açıkladı.¹¹⁸ Bu müzakere teklifi ile ilgili bir beyanatta bulunan Viet Cong'un politik kolu olan Milli Kurtuluş Cephesinin yeni lideri Nguyen Huu Tho ise "Güney Vietnam'ın iç meselelerini yalnız o ülkenin halkı halledebilir. Her büyük devletle müzakereye hazırız fakat öncelikle Amerika da dâhil olmak üzere büyük devletler buradan çekilmeli ya da en azından yabancı birlikler asgariye indirilmeli ve Vietnam partileri ile anlaşmaya varılmalıdır. Böylece milletlerarası bir konferansa ortam hazırlanabilir" diyerek görüşünü açıkladı.¹¹⁹

Bu karşılıklı açıklamalardan sonra Viet Cong ve Amerikan askerleri arasındaki çarpışmalar şiddetli bir biçimde devam etti. Hem Amerika hem de Kuzey Vietnam Başkanları sürekli yeni bir açıklama yaparak mevcut durumu değerlendiriyorlardı. Kuzey Vietnam'ın Japon işgalinden kurtuluşunun 21. yılında konuşan Ho Chi Minh, "Kuzey Vietnam halkı emperyalistlere karşı savaşmakta kararlıdır. Beşkişide kalsak bu mücadeleyi devam ettireceğiz. Biz vaktiyle Japonlarla, Fransızlara karşı yürüttüğümüz mücadeleyi bugün emperyalistlere karşı yürüteceğiz" diyerek müzakere yerine savaşmayı tercih edeceklerini belirtti.¹²⁰ Newsweek dergisine konuşan Başkan Johnson ise "Komünistler davayı kaybettiğimizi ve bizi kovalabileceklerini sanıyorlar. Onları müzakereye razı etmek için 13 ay barışteşebbüsünde bulundum. Kalmak ve gitmek şıkları arasında bulunuyoruz. Gerekeni yapacağız. En az kayıp ile en çok dayanma yolunu deneyeceğiz. Bırakıp gitmek ise bizim için sadece imkânsızdır" dedi ve barış yoluyla olmasa bile savaşarak Vietnam'daki varlıklarını sürdüreceklerinin sinyallerini vermiş oldu.¹²¹ Aynı zamanda Kuzey Vietnam'daki füze üslerinin Amerika'yı acil tedbirler almaya sevk ettiğini belirten Johnson bu tedbirleri şöyle açıkladı.

A.B.D donanmasına kura ile asker alınacak.

Kongreden 2 milyar dolara yakın ek ödenek istenecek.

Vietnam'daki asker oranı 1 Viet Cong'luya karşı 10 hükümet askeri şeklinde olacak.

Eğer bu tedbirler yeterli olmazsa yedekler de askere gidecek.

¹¹⁸ Hürriyet (20 Haziran 1965), s.4. ; Cumhuriyet (20 Haziran 1965), s.1.

¹¹⁹ Milliyet (29 Haziran 1965), s.2. ; Hürriyet (29 Haziran 1965), s.4. ; Cumhuriyet (29 Haziran 1965), s.5.

¹²⁰ Milliyet (21 Temmuz 1965), s.1. ; Cumhuriyet (21 Temmuz 1965), s.5. ; Hürriyet (21 Temmuz 1965), s.3.

¹²¹ Cumhuriyet (27 Temmuz 1965), s.2. ; Hürriyet (27 Temmuz 1965), s.3.

Güney Vietnam'daki A.B.D askerlerinin sayısı 75.000'den 125.000'e çıkarılacaktı.¹²² Fakat Vietnam'daki durum o kadar şiddetlenmişti ki 125.000 asker de yeterli olmadı ve yılsonuna kadar 200.000 asker Vietnam'a geldi.¹²³ Amerika Birleşik Devletleri, ülkedeki asker ve silah sayısının sıklıkla arttırmasına rağmen diğer taraftan barış sağlanması için çalışmalara devam etti. İlk olarak Birleşmiş Milletler Sekreteri U-Thant'a mektup göndererek barışın sağlanması için yardımını talep etti. Daha sonra Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyine 3. defa başvurarak Vietnam meselesinde kayıtsız şartsız işbirliği teklifine açık olduğunu yineledi. Son olarak Dien Bien Phu bölgesine uçaklar ile halkı savaştan sonlandırmaya davet eden 420.000 beyanname dağıttı.¹²⁴ Bu girişimlerin hiçbiri Kuzey Vietnam'ı müzakere masasına oturtmaya yetmedi. Hanoi radyosuna konuşan Kuzey Vietnam lideri Ho Chi Minh "Kuzey Vietnam halkı 20 yıl sürebilecek bir savaşa hazırlanmalıdır" diyerek halkı uzun yıllar sürebilecek bir mücadele için psikolojik olarak hazırlamaya başladı. Savunma Bakanı McNamara da "Kuzey Vietnam silahla bir sonuca varamayacağı ve müzakereden başka bir çıkar yol olmadığı manlayınca kadar 5 yıl, 10 yıl hatta 20 yıl savaşa hazırız" diyerek Ho Chi Minh'in açıklamasına cevap verdi.¹²⁵ Ardından Kuzey Vietnam Dışişleri Bakanı Nguyen Ko Tak da bir açıklama yaptı ve Birleşmiş Milletlerden gelen bütün barış tekliflerini reddettiklerini açıklayarak her şeyden önce Amerikan kuvvetlerinin takviyesine son verilmesini istedi.¹²⁶ Her iki ülkenin de Vietnam toprakları üzerinde çıkarları çatışıyordu.

Amerika Vietnam'daki savaş stratejisini gün geçtikçe daha sert bir hale getirdi. Önceden sadece Viet Cong'un saldırılarına karşı bir taarruz gerçekleştirirken artık Viet Cong'un saldırmasını beklemiyor, onların peşine düşerek buldukları yerde imha ediyorlardı. Bir süre sonra sadece askeri hedefler değil sivil hedefler de vurulmaya başlandı. Böylece Güney Vietnam'daki savaş artık Amerika'nın da savaş haline gelmişti.¹²⁷ Amerikan hükümeti bu şekilde Kuzey Vietnam'ı müzakere masasına oturmaya ikna edebileceğini düşünüyordu fakat düşünülenin tam tersi oldu ve Viet Cong daha da uzlaşmaz bir tutum benimsedi.¹²⁸

¹²² Hürriyet (30 Temmuz 1965), s.3. ; Cumhuriyet (30 Temmuz 1965), s.5. ; Milliyet (30 Temmuz 1965), s.2.

¹²³ Milliyet (30 Temmuz 1964), s.4. ; Cumhuriyet (31 Temmuz 1964), s.5.

¹²⁴ Milliyet (1 Ağustos 1965), s.2. ; Cumhuriyet (1 Ağustos 1965), s.1. ; Hürriyet (1 Ağustos 1965), s.3.

¹²⁵ Cumhuriyet (11 Ağustos 1965), s.1,7. ; Hürriyet (11 Ağustos 1965), s.4.

¹²⁶ Hürriyet (3 Ağustos 1965), s.2. ; Cumhuriyet (4 Ağustos 1965), s.5. ; Milliyet (4 Ağustos 1965), s.2.

¹²⁷ Cumhuriyet (30 Eylül 1965), s.7. ; Milliyet (30 Eylül 1965), s.2.

¹²⁸ Milliyet (8 Ekim 1965), s.1. ; Hürriyet (8 Ekim 1965), s.3. ; Cumhuriyet (9 Ekim 1965), s.5.

Amerika'nın yaptığı bu hava ve kara taarruzları Viet Cong gruplarının dağılmasına ve tekrar gerilla tarzı savaşa dönülmesine sebep oldu.¹²⁹

1965 yılının Kasım ayına gelindiğinde Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri U-Thant'ın bir açıklaması dünya kamuoyunda şaşkınlık yarattı. U-Thant açıklamasında 1964 sonbaharında Kuzey Vietnam'ın A.B.D ile Birmanya'nın Rangun kentinde yapılacak barış müzakerelerine hazır olduğunu fakat Amerika'nın, Kuzey Vietnam'ın bu niyetinde ciddi olmadığını düşünerek reddettiğini söyledi.¹³⁰ Bu açıklamadan sonra tüm dünyada Johnson idaresine şiddetli eleştiriler gelmeye başladı. New York Times gazetesi "Milletlerin kaderinin ve on binlerce Amerikalının hayatının Dışişleri Bakanı Dean Rusk'ın tahminlerine ve faraziyelerine bağlı bulunduğu düşüncesi bile insanı dehşete sürüklemektedir" diye yazdı.¹³¹

Kuzey Vietnam'ın barış teşebbüsünü gizli bir şekilde yapmasının üç sebebi vardı. Birinci sebep Amerika'nın Kuzey Vietnam'ı resmen tanımamasıydı. İkinci olarak barış ve müzakere çağrılarının açık olarak yapılmasının Güney Vietnam'da çarpışan komünist kuvvetlerin maneviyatını sarsabileceğinin düşünülmesi, üçüncü sebep ise Bu barış çağrısının dünya kamuoyunda bir diz çökme olarak algılanılmasından korkulmasıydı.¹³²

Amerika'nın 1965 yılı başında 22.000 olan asker sayısı, sene sonunda 250.000'i aşkın bir savaş ordusu haline geldi. Bir yıl önce Viet Cong ile yapılan gerilla savaşları, şimdi B-12 kıtalararası ağır bombardıman uçaklarının da katıldığı büyük bir savaş oldu. Sadece Güney Vietnam sınırlarında olan çarpışmalar Kuzey Vietnam'ın bombalanması, Güney Kore, Yeni Zelanda ve Avustralya askerlerinin savaşa katılması ile daha karmaşık bir hal aldı.¹³³

Hanoi ile Washington arasındaki ilk direkt temas Ocak 1966'da kuruldu. Amerikalı bir diplomat Hanoi rejiminden bir temsilci ile görüşerek barışın sağlanması ile ilgili bir teklif mesajı verdi. Fakat bu görüşme ne diplomatik ne de askeri anlamda bir gelişmeye sebep oldu.¹³⁴ Sadece Amerikan hükümeti Vietnam'da barış sağlandıktan sonra Viet Cong'un siyasi kolu olan Ulusal Kurtuluş Cephesinin siyaset sahnesinde fiilen rol almasına karşı olmadığını açıkladı. Viet Cong ise yeni yıl döneminde Amerikalı askerler için ilk defa İngilizce beyannameler basıp dağıttı. Dağıtılan beyannamelerin üzerinde "Burada ne işiniz var? ve Burada size istikbal olduğunu mu düşünüyorsunuz? Yazılıdır."¹³⁵ Amerika 1 aylık süre boyunca tek taraflı olarak uyguladığı barış teşebbüsüne Kuzey Vietnam'dan olumlu bir geri

¹²⁹ Hürriyet (22 Ekim 1965), s.4. ; Cumhuriyet (22 Ekim 1965), s.5.

¹³⁰ Milliyet (17 Kasım 1965), s.2.

¹³¹ Cumhuriyet (19 Kasım 1965), s.1,7.

¹³² Hürriyet (20 Kasım 1965), s.5. ; Cumhuriyet (20 Kasım 1965), s.1. ; Milliyet (20 Kasım 1965), s.2.

¹³³ Milliyet (2 Ocak 1965), s.2. ; Cumhuriyet (2 Ocak 1965), s.5. ; Hürriyet (2 Ocak 1965), s.3.

¹³⁴ Cumhuriyet (12 Ocak 1966), s.1,7. ; Hürriyet (13 Ocak 1966), ; Milliyet (13 Ocak 1966), s.1.

¹³⁵ Hürriyet (19 Ocak 1966), s.4. ; Cumhuriyet (19 Ocak 1966), s.5. ; Milliyet (19 Ocak 1966), s.2.

dönüşülmeyince Vietnam'da daha çetin bir savaşa girişti.¹³⁶ Viet Cong'da Amerikan saldırılarına aynı şiddetle cevap verdi ve saldırılarını genellikle hava üsleri ve havaalanlarına yoğunlaştırdı.¹³⁷ Başkan Johnson buradaki savaş giderlerini karşılayabilmek için Senato'dan 4 milyar 800 milyon dolarlık ek kredi aldı.¹³⁸

Hanoi yöneticiler Şahinler ve Güvercinler olmak üzere ikiye ayrıldı. Şahinler, Pekin tarafı olan ve savaşın Amerika yenilgiye uğratılmaya kadar devam etmesini isteyen kısımdı. Güvercinler ise Moskova tarafı olan ve savaşın Amerika ile uzlaşmaya varılarak sonlandırılmasını isteyenlerdi. Aynı bölünme Amerikalı yöneticiler arasında da vardı. Johnson idaresindeki bir takım "şahin" senatör ve milletvekilleri Kuzey Vietnam'a Sovyet yardımının engellenmesi için Tonkin Körfezinin abluka altına alınmasını teklif etti. Başkan Johnson ise bu teklifi Amerika ile Sovyet Rusya'yı karşı karşıya getireceği için dikkate almadı.¹³⁹

Kuzey Vietnam'dan Güney Vietnam'a sızan nizami askerlerin sayısı 1965 yılına göre 3 kat arttı ve ayda 4.500 kişiye çıktı. Amerikan Savunma Bakanı McNamara "Bu sızma temposunun gittikçe artacağı belli, buna karşı biz de Vietnam'daki birliklerimizin mevcudunu arttırmalıyız" dedi. McNamara bu konuşmayı yaptığı sırada Vietnam'da 250.000 Amerikan askeri bulunuyordu.¹⁴⁰ Amerika artık askeri hedefler dışında Akaryakıt tesislerini ve meskûn yerleri de bombalamaya başladı. Kuzey Vietnam'ın başkenti Hanoi'nin o kadar yakınlarına bomba atılıyordu ki Kuzey Vietnam Hükümeti buradaki sivilleri şehir dışına çıkartmaya başladı.¹⁴¹ Böylece Amerika 1964'ten beri yapmayacağı söylediği her şeyi yapmış bulunuyordu.

- 1- "Savaş 17. paralelin kuzeyine sığratmayacağız" dedi ama sığrattı.
- 2- "Güney Vietnam'ın içişlerine karışmayacağız" dedi ama Cao Ky ve askerlerini açıkça destekledi.
- 3- "Hanoi ve Haifong'u bombalamayacağız" dedi ama bombaladı.
- 4- "Asya kıtasında büyük bir harbe girişmeyeceğiz" dedi ama girişti.
- 5- "Uzlaşmalı bir çözüm yolu arayacağız" dedi ama askeri zafer planları hazırladı.¹⁴²

¹³⁶ Cumhuriyet (23 Ocak 1966), s.1. ; Milliyet (23 Ocak 1966), s.2.

¹³⁷ Hürriyet (23 Nisan 1966), s.4.

¹³⁸ Cumhuriyet (3 Mart 1966), s.1,7.

¹³⁹ Cumhuriyet (29 Nisan 1966), s.5. ; Milliyet (29 Nisan 1966), s.2. ; Hürriyet (29 Nisan 1966), s.3.

¹⁴⁰ Cumhuriyet (14 Nisan 1966), s.5.

¹⁴¹ Milliyet (4 Temmuz 1966), s.2. ; Cumhuriyet (4 Temmuz 1966), s.1,7. ; Hürriyet (4 Temmuz 1966), s.4.

¹⁴² Hürriyet (7 Temmuz 1966), s.3. ; Milliyet (7 Temmuz 1966), s.2.

Güney Vietnam hükümeti ise Saygon radyosu aracılığıyla barışın mümkün olması için gerekli 3 tedbiri bildiren bir bildiri okudu.

- 1- Kuzey Vietnam, güneyde faaliyet gösteren bütün askeri ve siyasi unsurlarını geri çekmelidir.
- 2- Güney Vietnam Ulusal Kurtuluş Cephesi dağıtılmalıdır.
- 3- Vietnam halkına demokrasi ilkelerine uygun bir şekilde kendi geleceğini tayin etme hakkı tanınmalıdır.

Başkan Johnson da bir açıklama yaparak bu ilkeleri tasvip ettiğini açıkladı.¹⁴³ Aynı dönemde Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri U-Thant da Moskova'yı ziyaret etti ve burada üç taraflı bir barış planı ortaya koydu.

- 1- Amerika bombardımana son verecek.
- 2- Viet Cong faaliyetlerini azaltacak.
- 3- Bütün tarafların temsil edileceği bir barış konferansı toplanacak.¹⁴⁴

Teklif edilen bu barış planları karşılıklı olarak sürekli reddedildi. Amerika Hanoi ve Haifong'dan sonra askerden arındırılmış tarafsız bölgeyi de bombaladı ve Kuzey Vietnam'ın endüstri merkezlerini ve meskun yerlerini de bombalamaya dâhil etti. Bu gelişmeler üzerine Kuzey Vietnam Amerika'yı Uluslararası Kontrol Komisyonu'na şikâyet etti. Bu şikâyetten birkaç saat sonra Amerika Haifong ve tampon bölgeyi yeniden bombaladı.¹⁴⁵ Bu arada Vietnam'daki Amerikan askerlerinin sayısı da 290.000'e çıkarıldı.¹⁴⁶ Viet Cong ise 1965 Nisan ayında yaptığı 4 maddelik barış teklifini yeniledi ve bunların dışında hiçbir öneriyi kabul etmeyeceğini açıkladı.¹⁴⁷

Bu dönemde bir diğer barış teklifi de Filipinlerden geldi. Filipinler Devlet Başkanı Markos, Birleşmiş Milletler 21. Genel Kurul çalışma döneminde yaptığı bir konuşmada Moskova'yı Vietnam meselesini çözmek için 2. bir Taşkent Konferansı¹⁴⁸ toplamaya çağırdı. Bu arzuya Tayland ve Malezya'nın da katıldığı söylenildi.¹⁴⁹ Filipinler tarafından Manila'da

¹⁴³ Cumhuriyet (21 Temmuz 1966), s.5. ; Milliyet (21 Temmuz 1966), s.2. ; Hürriyet (21 Temmuz 1966), s.3.

¹⁴⁴ Hürriyet (26 Temmuz 1966), s.3. ; Cumhuriyet (27 Temmuz 1966), s.1,7.

¹⁴⁵ Milliyet (4 Ağustos 1966), s.5. ; Hürriyet (5 Ağustos 1966), s.4. ; Cumhuriyet (5 Ağustos 1966), s.1.

¹⁴⁶ Cumhuriyet (7 Ağustos 1966), s.7. ; Milliyet (8 Ağustos 1966), s.2. ; Hürriyet (8 Ağustos 1966), s.3.

¹⁴⁷ Milliyet (20 Ağustos 1966), s.5. ; Hürriyet (21 Ağustos 1966), s.4.

¹⁴⁸ Taşkent Konferansı 1966 Sonbaharında Pakistan ve Hindistan arasındaki Keşmir sorununun çözüme kavuşturan konferanstır. Ayrıntılı bilgi için bkz. Yılmaz Altuğ, **Başlangıçtan Günümüze Keşmir Meselesi**, (İstanbul; İrfan Yayıncılık, 2002), s.38.

¹⁴⁹ Cumhuriyet (23 Eylül 1966), s.5.

toplacak konferansa Güney Vietnam Cunta Yönetimi Başkanı Cao Ky ile Başkan Johnson katılmayı kabul etti. Ayrıca Avustralya, Yeni Zelanda, Güney Kore, Tayland ve Filipinler ile birlikte 7 ülke konferansta hazır bulunacaktı.¹⁵⁰ Pakistan ise hem konferansın işe yaramayacağını düşündüğünden hem de Amerika ile Kızıl Çin'e dostluk bağları ile bağlı olduğunu, partizanca bir tutumda bulunamayacağını açıklayarak konferansa katılması için yapılan iki teklifi de reddetti.¹⁵¹

Manila Konferansı 24 Ekim'de açıldı. Kuzey Vietnam konferansa katılmadığı ve bu konferans sonucunda ortaya çıkacak herhangi bir muhtemel barış teklifini de kabul etmeyeceğini belirtti. Manila'da barış değil savaşın şiddetlendirilmesinin görüşüleceğini iddia etti Komünist Çin'de Vietnam ile ilgili barış görüşmelerine ancak Amerika ülkeden ayrıldıktan sonra başlanabileceğini açıkladı.¹⁵² Sovyet Rusya da konferansa eleştirerek Asya ülkelerinin %94'ünün katılmadığı bir konferansın Asya ülkeleri konferansa ilamlayacağını vurguladı. Manila'daki barış görüşmeleri devam ederken Amerika Hanoi'yi bombaladı. Bu saldırı tüm dünyada protesto edildi ve bunun üzerine Amerika bombalamayı yalancıldı.¹⁵³ Amerika'nın yalanlamasının üzerine Rusya ve Çin elçileri Hanoi'de bulunan elçilik binalarındaki tahribatı basın mensuplarına göstererek bombalamayı doğruladılar.¹⁵⁴

1965 yılı Noel'inde Amerika Birleşik Devletleri bombardımanı durdurup müzakereler yoluyla barış fikrini yaymak amacıyla her yöne özel temsilciler göndermiş, sonuçlanmamıştı. O günden beri tüm kabahati karşı tarafta arayarak Vietnam'da bir "tırmanma politikası" izlemeye başladı. Amerika'nın bombardıman hedeflerinin sivillere de zarar verecek şekilde genişletilmesi, Amerika, Avustralya ve Tayland'ın ülkeye gönderdiği asker sayısındaki artış ve Şubat ayında ilk kez Mekong Deltasına saldırıya girişilmesi bu politikaya örnek olarak verilebilir.¹⁵⁵ Moskova, Amerika'nın bu politikasına aynı şekilde tepki vermeye karar verdiğini açıkladı. Askeri yardımı arttırdığı ve eğer savaş böyle giderse Amerika ile Rusya arasındaki ilişkileri donduracağını bildirdi.¹⁵⁶ Amerika'nın iç politikasında ise "tırmanma politikası" hâlihazırda Johnson'un Vietnam politikasına karşı olan Kennedy ile Johnson arasındaki görüş ayrılıklarının belirginleşmesine sebep oldu. Kennedy bombardımanın durdurulması ve Kuzey Vietnam ile müzakereler yoluyla anlaşılmasını isterken, Johnson ilk

¹⁵⁰ Milliyet (28 Eylül 1966), s.2. ; Cumhuriyet (28 Eylül 1966), s.1. ; Hürriyet (28 Eylül 1966), s.3.

¹⁵¹ Cumhuriyet (14 Ekim 1966), s.5. ; Hürriyet (14 Ekim 1966), s.4. ; Milliyet (15 Ekim 1966), s.2.

¹⁵² Hürriyet (24 Ekim 1966), s.3. ; Cumhuriyet (24 Ekim 1966), s.7. ; Milliyet (24 Ekim 1966), s.1.

¹⁵³ Cumhuriyet (18 Aralık 1966), s.1,7. ; Milliyet (18 Aralık 1966), s.2.

¹⁵⁴ Hürriyet (19 Aralık 1966), s.4. ; Cumhuriyet (19 Aralık 1966), s.5. ; Milliyet (19 Aralık 1966), s.3.

¹⁵⁵ Cumhuriyet (5 Ocak 1967), s.5.

¹⁵⁶ Hürriyet (8 Mayıs 1967), s.4. ; Cumhuriyet (9 Mayıs 1967), s.1,7. ; Milliyet (9 Mayıs 1967), s.2.

olarak Hanoi'nin bir adım atması gerektiğini söylüyor ve Kuzey Vietnam'ın Güney'e asker sevkiyatını durdurmasını istiyordu.¹⁵⁷

Kennedy ve Johnson arasındaki tartışma alevlendiği sırada Kuzey Vietnam Cumhurbaşkanı Ho Chi Minh, Amerikan Başkanı Johnson ile arasında gerçekleşen mektuplaşmayı kamuoyu ile paylaştı. Halk ile paylaşılan resmi çeviride Johnson, Ho'ya "Kara ve denizden Güney Vietnam'a yapılan sızmaların durdurulduğuna dair teminat verilir verilmez, ülkenize karşı bombardımanın kesilmesi emrini vermeye hazırım" demektedir. Ho ise verdiği cevapta "Mesajınızda Kuzey Vietnam Cumhuriyeti ile Amerika arasında direkt görüşmeleri öngörmektesiniz. Amerikan hükümeti bunu cidden arzulamakta ise ilk olarak kayıtsız ve şartsız bombardıman akınlarını durdurduktan sonra iki taraf karşılıklı görüşme ve müzakere masasında yer alabilirler" dedi. Bu mektuplaşmada ilk göze çarpan Johnson'un barış görüşmeleri için ileri sürdüğü şartları ısrarla tartışmasıydı. 1965'te ve 1966'da Hanoi'nin barış müzakerelerine yanaşmasını bombardımanın kesilmesi için yeterli görmekteydi. Hâlbuki şimdi şartlara bir de denizden ve karadan sızmaların durmasında eklenmiş oldu.¹⁵⁸

Nisan ayı sonunda yapılan SEATO toplantısının bitişiinde bir bildiri yayımlandı. Vietnam Savaşı'na katılan müttefiklerin komünistlere karşı yeni bir propaganda muharebesine girişmeleri teklif edildi. Yeni Zelanda, Avustralya, Tayland, Amerika ve İngiliz Dışişleri Bakanları, Hanoi Güney'e sızmaları azaltmaya kadar Kuzey'in aynı şekilde bombalanmasına devam edilmesini teklif ettiler ve bu teklif kabul edildi.¹⁵⁹ Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri U-Thant ise bu "Tırmanma Politikası"ndan endişe duyduğunu belirtti ve bu şekilde devam ederse 3. Dünya Savaşı'nın çıkabileceğini, Amerika'nın tek taraflı olarak ateşi kesmesi gerektiğini söyledi. U-Thant aynı zamanda savaşındaki hızıyla devam ederse Çin ile Amerika arasında çatışmanın kaçınılmaz olacağına değindi ve Çin ile Sovyetler arasında askeri paktın devam ettiğini de hatırlattı.¹⁶⁰ Dünya devletlerinde yapılan protestolar ve Birleşmiş Milletler'in uyarılarına rağmen Amerika savaş tırmandırmaya devam etti ve tarafsız bölgeye yerleşmeye başladı.¹⁶¹ Bu sırada iki Vietnam arasında duvar çekilmesi bile gündeme geldi.¹⁶² Bu olaylar yaşanırken Amerika aynı zamanda belirli aralıklarla Kuzey Vietnam'ı müzakerelere davet etti. Bu arada Amerikalı sivil yöneticiler ile askeri yöneticiler

¹⁵⁷ Milliyet (8 Mart 1967), s.2. ; Cumhuriyet (9 Mart 1967), s.5.

¹⁵⁸ Hürriyet (28 Mart 1967), s.4. ; Cumhuriyet (28 Mart 1967), s.5.

¹⁵⁹ Hürriyet (23 Nisan 1967), s.3. ; Milliyet (23 Nisan 1967), s.2. ; Cumhuriyet (23 Nisan 1967), s.1,7.

¹⁶⁰ Cumhuriyet (13 Mayıs 1967), s.5. ; Hürriyet (13 Mayıs 1967), s.4. ; Milliyet (13 Mayıs 1967), s.2.

¹⁶¹ Milliyet (20 Mayıs 1967), s.7. ; Cumhuriyet (21 Mayıs 1967), s.1. ; Hürriyet (21 Mayıs 1967), s.3.

¹⁶² Cumhuriyet (30 Mayıs 1967), s.5. ; Milliyet (30 Mayıs 1967), s.2. ; Hürriyet (30 Mayıs 1967), s.3.

arasında da görüş ayrılıkları mevcuttu. Amerika'nın devamlı surette Kuzey Vietnam'a görüşme teklifinde bulunması Amerikalı askeri yöneticileri rahatsız ediyordu. Askerler Johnson'un bu çağrılarını Kuzey Vietnamlılara savaş alanında yapamadıklarını diplomatik alanda yapmaları için fırsat verildiğini düşünüyorlardı.

Viet Cong Amerikan saldırılarına her defasında daha da sert karşılık veriyordu. Son saldırısında Kuzey Vietnam'ı bombalayan uçakların havalandığı ve Amerikan askerleri tarafından korunan Da Nang Havaalanı bombalanarak yerle bir edildi.¹⁶³ Bu olaydan sonra Başkan Johnson bombardımanın şiddetlendirilmesi için emir verdi.¹⁶⁴ Vietnam siyasetine muhalif olanlar için ise "Düşmanlarımız ülkemizde ikilik olduğunu sanıp cesaretlenecekler. Komünistlerin mücadele azmini bilemekten vazgeçin" dedi.¹⁶⁵ Bu dönemde beklenmedik bir gelişme yaşandı ve Kuzey Vietnam Başbakan Yardımcısı ve Dışişleri Bakanı Nguyen Duy Trinh bir açıklama yaparak "bombardımanlar durduğu takdirde Kuzey Vietnam Hükümeti'nin başka hiçbir şart öne sürmeden" müzakere masasına oturacağını söyledi.¹⁶⁶ Amerika bu demeci şaşkınlıkla karşıladı. Kuzey Vietnam şimdiye kadar bombardımanın "kayıtsız şartsız" ve "tamamen" durdurulmasını istiyordu ve "bombardımanın durdurulması müzakerelere yol açabilir" şeklinde bir ifade kullanıyordu. Şimdi ise "tamamen" kelimesi kullanılmıyor ve açık ve net bir şekilde "masaya oturuyoruz" deniyordu. Güney Vietnam yöneticileri bu demekten hemen sonra bir açıklama yaparak "Hanoi'nin tutumunda bir yumuşama gördük. Hanoi'nin ve komünistlerin tutumunda bu değişikliğe yol açan askeri başarımızdır. Hanoi yöneticileri ile barış görüşmelerine girişmeye hazırız" dedi. Güney Vietnam Cumhurbaşkanı Nguyen Van Thieu da Kuzey Vietnam'ın sadece Amerika ile görüşmesine karşı olduğunu bu görüşmelere Güney Vietnam'ın da katılmasını gerektiğini söyledi.¹⁶⁷ Amerikalı şahinler ise Hanoi'nin tutumundaki bu yumuşamayı "askeri alandaki yenilginin başlangıcı" olarak yorumladılar ve Amerika daha talepkar bir hale geldi. Amerika müzakereler için 3 şart ileri sürdü.

- 1- Müzakereler hemen başlayacak.
- 2- Müzakerelerin yapıcı sonuçlar vereceğine dair teminat verilecek.
- 3- Hanoi bombardımanın kesilmesinden askeri amaçlar için yarar sağlamaya kalkışmayacak.¹⁶⁸

¹⁶³ Hürriyet (16 Mayıs 1967), s.4. ; Cumhuriyet (16 Mayıs 1967), s.7 ; Milliyet (16 Mayıs 1967), s.2.

¹⁶⁴ Cumhuriyet (14 Ağustos 1967), s.1. ; Hürriyet (14 Ağustos 1967), s.4. ; Milliyet (14 Ağustos 1967), s.2.

¹⁶⁵ Hürriyet (11 Kasım 1967), s.3. ; Cumhuriyet (12 Kasım 1967), s.1,7. ; Milliyet (12 Kasım 1967), s.2.

¹⁶⁶ Cumhuriyet (5 Aralık 1967), s.5. ; Milliyet (6 Aralık 1967), s.2. ; Hürriyet (6 Aralık 1967), s.3.

¹⁶⁷ Milliyet (7 Ocak 1968), s.2. ; Cumhuriyet (7 Ocak 1968), s.7. ; Hürriyet (7 Ocak 1968), s.4.

¹⁶⁸ Cumhuriyet (19 Ocak 1968), s.5. ; Hürriyet (20 Ocak 1968), s.3. ; Milliyet (20 Ocak 1968), s.2.

Amerika'nın bu tavrı üzerine barış müzakereleri yerine Kuzey Vietnam, Güney'e karşı topyekûn bir saldırıya girişti. Saldırı başladığı sırada Amerika ile Viet Cong arasında TET (Güney Vietnam Yılbaşı dönemi) için 36 saatlik ateşkes ilan edilmişti.¹⁶⁹

Kuzey Vietnam'dan sonra Güney Vietnam da Ke San mevkiinde saldırıya geçti.¹⁷⁰ Ke San Amerikan üssünün dış dünya ile bağlantısı kesildi. Hue şehri de komünistlerin eline geçti.¹⁷¹ Siyasetçilere göre bu topyekûn bombalamanın sebebi büyük taarruzdan önce Amerikalıları Güney'e çekip Kuzey'de bir boşluk meydana getirmektir.¹⁷² Amerika'nın Vietnam'daki Kam Ran Körfezinde bulunan bir diğer üssü de Viet Cong'un hücumuna uğradı. Amerika bu üsse Viet Cong'un asla sızamayacağına inandığına ediyordu.¹⁷³ Bu sırada 1964 İlkbaharından beri burada bulunan General Westmoreland Güney Vietnam'daki görevinden alınarak Amerikan Kara Kuvvetleri Kurmay Başkanlığına atandı.¹⁷⁴ Güney Vietnam'daki Amerikan Kuvvetlerinin başına Westmoreland'in yardımcısı olan Creighton Adams geçti.¹⁷⁵ Senatör Kennedy, Başkan Johnson'un aksine Güney Vietnam'da geriye tırmanma stratejisi izlenmesini istiyordu ve Güney Vietnam Ulusal Kurtuluş Cephesinin Güney Vietnam siyasi hayatına katılmaya hakkı olduğunu söylüyordu.¹⁷⁶

Bu dönemde beklenmeyen bir gelişme oldu. Başkan Johnson Amerikan halkına hitaben bir konuşma yaparak Amerikan Başkanlığına aday olmayacağını ve Güney Vietnam'da askerden arındırılmış bölgenin kuzeyindeki küçük bir bölge dışında geri kalan tüm bölgelerde ateşkes ilan edileceğini açıkladı. Kuzey Vietnam ise bir açıklama yaparak Amerika'nın bombardıman kısmen durdurmasının Hanoi'nin müzakere şartlarına uymadığını söyledi ve Başkan Johnson'un yine kamuoyunu aldatmanın yollarını aradığını iddia etti. Aynı dönemde açıklama yapan Güney Vietnam Devlet Başkanı Yardımcısı Cao Ky ise Amerika'nın Güney Vietnam'da kendi çıkarları için bulunduğunu ve çoğu zaman bu çıkarların Güney Vietnam'ın çıkarları ile uyumadığını söyledi. Ke San hava üssünün de sadece Amerika için önemli olduğunu savaşın Ke San'da değil Saygon'da kazanılacağını da sözlerine ekledi.¹⁷⁷ Devlet Başkanı Nguyen Van Thieu bombardımanın kısmen kesilmesini desteklediğini söyledi.

¹⁶⁹ Milliyet (31 Ocak 1968), s.2. ; Cumhuriyet (31 Ocak 1968), s.1. ; Hürriyet (31 Ocak 1968), s.3.

¹⁷⁰ Anthony James Jones, **Urban Guerrilla Warfare**, (University of Kentucky Press, 2007), p.91.

¹⁷¹ Cumhuriyet (11 Şubat 1968), s.5. ; Hürriyet (11 Şubat 1968), s.3. ; Milliyet (11 Şubat 1968), s.2.

¹⁷² Hürriyet (5 Şubat 1968), s.3. ; Cumhuriyet (6 Şubat 1968), s.1,7. ; Milliyet (6 Şubat 1968), s.2.

¹⁷³ Milliyet (6 Şubat 1968), s.5.

¹⁷⁴ Cumhuriyet (24 Mart 1968), s.7. ; Hürriyet (25 Mart 1968), s.4. ; Milliyet (25 Mart 1968), s.2.

¹⁷⁵ Milliyet (12 Nisan 1968), s.2. ; Cumhuriyet (12 Nisan 1968), s.5. ; Hürriyet (12 Nisan 1968), s.1.

¹⁷⁶ Cumhuriyet (28 Mart 1968), s.1. ; Milliyet (29 Mart 1968), s.2.

¹⁷⁷ Cumhuriyet (2 Nisan 1968), s.1. ; Milliyet (3 Nisan 1968), s.2. ; Hürriyet (3 Nisan 1968), s.3.

Kuzey Vietnam, Başkan Johnson'un açıklamalarında samimi olmadığını düşünmesine rağmen görüşmelere hazır olduğunu bildirdi. Hanoi'nin kabul ettiği görüşmeler barışya da kalıcı çözüme götürecek görüşmeler değildi. Sadece barış müzakerelerine ortam hazırlayabilecek ön temaslardı.¹⁷⁸ Kuzey Vietnam'ın bu açıklamasından sonra Kuzey Vietnam Silahlı Kuvvetler Komutanı Giap Ke San üsündeki kuşatmayı kaldırdı. Üs Amerikan ve Güney Vietnam askerleri tarafından geri alındı.¹⁷⁹ Bu süreçte yapılacak olan ön görüşmenin yerinin belirlenmesi amacıyla Kuzey Vietnam ve Amerika arasında ilk direkt temas kuruldu.¹⁸⁰ Amerika görüşmelerin Cenevre'de yapılmasını istedi. Kuzey Vietnam bu teklifi reddetti ve görüşmelerin Varşova'da olmasını teklif etti. Bu şehri de Amerika kabul etmedi ve görüşmelerin tarafsız bir yerde yapılmasını istediğini dile getirdi.¹⁸¹ Kuzey Vietnam'ın ilk teklifi olan Kamboçya'nın Başkenti Phnom Penh'i de Amerika'nın Kamboçya ile diplomatik ilişkileri bulunmadığı ve ulaşım-haberleşme yetersizliği yüzünden reddedilmişti.¹⁸² Amerika Kuzey Vietnam'a Cenevre dışında Yeni Delhi, Vientiane ve Cakarta'yı da önerdi ama bu şehirlerde Kuzey Vietnam tarafından geri çevrildi.¹⁸³ Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri Sithu U Thant ise iki ülkeye Paris ya da Varşova'yı seçmeleri konusunda çağrıda bulundu.¹⁸⁴ Sonuç olarak görüşmelerin 10 Mayıs 1965'te Paris'te başlaması kararlaştırıldı.¹⁸⁵

Paris'te başlayan konferansın başdelegeleri Avarell Harriman ile Xuan Thuy idi. Yapılan ilk toplantıda Amerika'yı BaşDelege Yardımcısı Cyrus Vance ile Dış İşleri Bakanlığı Uzak Doğu Dairesi Başkanı Philip Habib temsil etti. Kuzey Vietnam ise Albay Ha Van Lau ile Nguyen Minh By adındaki bir diplomat tarafından temsil edildi.¹⁸⁶ 13 Mayıs'ta yapılan görüşmelerde başdelegeler ilk kez bir araya geldi. Amerikan BaşDelegesi Harriman bu görüşmede Başkan Johnson'un bombardımanı tamamen durdurma emri vermeden önce Hanoi'den bir iyi niyet jesti beklediğini söyledi.

“Kuzey Vietnam, Amerikan halkının baskılarının Başkan Johnson'u Vietnam taahhütlerinden vazgeçireceğini sanıyorsa yanılıyor” diyen Harriman Güney Vietnam

¹⁷⁸ Milliyet (4 Nisan 1968), s.2. ; Hürriyet (4 Nisan 1968), s.3. ; Cumhuriyet (4 Nisan 1968), s.5.

¹⁷⁹ Hürriyet (7 Nisan 1968), s.4. ; Cumhuriyet (8 Nisan 1968), s.1,7. ; Milliyet (8 Nisan 1968), s.2.

¹⁸⁰ Cumhuriyet (9 Nisan 1968), s.5. ; Milliyet (9 Nisan 1968), s.2. ; Hürriyet (8 Nisan 1968), s.4.

¹⁸¹ Milliyet (12 Nisan 1968), s.2. ; Hürriyet (12 Nisan 1968), s.3. ; Cumhuriyet (12 Nisan 1968), s.7.

¹⁸² Cumhuriyet (13 Nisan 1968), s.5. ; Hürriyet (13 Nisan 1968), s.4. ; Milliyet (13 Nisan 1968), s.2.

¹⁸³ Cumhuriyet (15 Nisan 1968), s.1,7 ; (Milliyet 15 Nisan 1968), s.2.

¹⁸⁴ Hürriyet (25 Nisan 1968), s.4. ; Cumhuriyet (26 Nisan 1968), s.5.

¹⁸⁵ Milliyet (5 Mayıs 1968), s.2. ; Hürriyet (5 Mayıs 1968), s.3. ; Cumhuriyet (5 Mayıs 1968), s.5.

¹⁸⁶ Cumhuriyet (11 Mayıs 1968), s.5. ; Milliyet (11 Mayıs 1968), s.2.

hükümetinin de bu görüşmelere katılması gerektiğini sözlere ekledi.¹⁸⁷ Yapılan bu görüşmede her iki tarafta 5 nokta üzerinde anlaşmaya vardı.

- 1- İki tarafta Güney Vietnam'ın bağımsız ve tarafsız bir devlet olduğunu belirtmektedir.
- 2- Taraflar 1954 Cenevre ve 1952 Laos Antlaşmasına dayanan bir barış istemektedirler.
- 3- Her iki ülkede Güney Vietnam'ın kendi meselesini dışarıdan bir müdahale olmadan çözmesi gerektiğine inanmaktadır.
- 4- Taraflar Vietnam'ın barışçıl yollardan birleştirilmesini kabul etmektedirler.
- 5- Hem Amerika hem de Kuzey Vietnam 1954 Cenevre Antlaşması hükümlerine saygı gösterilmesi gerektiğini düşünmektedirler.¹⁸⁸

Bu 5 nokta üzerinde anlaşmaya varılmasından sonra görüşmeler çıkmaza girdi. Yapılan 6 görüşme sonunda her iki tarafta isteklerinden taviz vermedi.¹⁸⁹ İki ülkede her karşı karşıya geldiklerinde daha önceden hazırlanmış, kendilerini haklı karşıdaki haksız gösteren metinleri okuyup görüşmeden ayrılıyorlardı. Hiçbir taraf bombardımanın durması için fedakârlık yapmaya yanaşmıyordu.¹⁹⁰ Kuzey Vietnam yeniden Saygon'u bombalamaya başladı.¹⁹¹ Ke San hava üssünde tekrar Hanoi askerlerin ateşi altında kaldı.¹⁹² Amerika bu üssü terk etmeye başladı.¹⁹³ Güney Vietnam, Kuzey Vietnam hükümetini zehirli gaz kullanmakla suçladı.¹⁹⁴ Johnson da bir açıklama yaparak "Hanoi, Güney Vietnam'a saldırıya devam ederken Amerika "Tırmanma Politikası" nı durdurmayacak" dedi.¹⁹⁵ Bu süreçte hem Pekin hem de Moskova Kuzey Vietnam'a maddi ve manevi desteğini sürdürdü.¹⁹⁶ Barış görüşmeleri 20. oturumunun sonunda hala anlaşma için bir adım atılmamıştı. Başkan Johnson bu sırada bir açıklama yapıp Kuzey Vietnam'ın bombalanmasına son verildiğini, Güney Vietnam Ulusal Kurtuluş Cephesi'nin de barış görüşmelerine katılacağı açıkladı. Başkan Johnson bu durumun Cephenin tanınması anlamına gelmeyeceğini de sözlere ekledi. Güney Vietnam Devlet Başkanı Nguyen Van Thieu ise karşı bir açıklama yaparak bu kararın

¹⁸⁷ Cumhuriyet (14 Mayıs 1968), s.5.

¹⁸⁸ Cumhuriyet (16 Mayıs 1968), s.5.

¹⁸⁹ Hürriyet (1 Haziran 1968), s.3. ; Milliyet (1 Haziran 1968), s.4. ; Cumhuriyet (1 Haziran 1968), s.5.

¹⁹⁰ Cumhuriyet (4 Haziran 1968), s.1,7. ; Hürriyet (5 Haziran 1968), s.3. ; Milliyet (5 Haziran 1968), s.2.

¹⁹¹ Milliyet (9 Haziran 1968), s.2. ; Cumhuriyet (9 Haziran 1968), s.5,7. ; Hürriyet (9 Haziran 1968), s.3.

¹⁹² Cumhuriyet (13 Haziran 1968), s.1. ; Milliyet (13 Haziran 1968), s.2.

¹⁹³ Hürriyet (27 Haziran 1968), s.3. ; Cumhuriyet (28 Haziran 1968), s.5.

¹⁹⁴ Milliyet (10 Temmuz 1968), s.1. ; Cumhuriyet (10 Temmuz 1968), s.2. ; Hürriyet (10 Temmuz 1968), s.4.

¹⁹⁵ Cumhuriyet (21 Ağustos 1968), s.5. ; Milliyet (22 Ağustos 1968), s.2. ; Hürriyet (22 Ağustos 1968), s.3.

¹⁹⁶ Hürriyet (3 Eylül 1968), s.7. ; Cumhuriyet (3 Eylül 1968), s.5.

tamamen tek taraflı olduğunu bildirdi.¹⁹⁷ Viet Cong ile aynı masaya oturmayacağını söyleyen Başkan Thieu, barış görüşmelerine de gitmeyeceğini belirtti.

Güney Vietnam Ulusal Kurtuluş Cephesi'nin, Paris'te cephenin üyesi olan Nguyen Thi Binh isimli bir kadın tarafından temsil edilmesi kararlaştırıldı. Cephe, Vietnam meselesine vadeli olarak iki Vietnam'ın birleştirilmesi ve tarafsızlık esasına dayanan siyasi bir çözüm yolu bulunabilmesi için 5 maddelik bir program yayınladı.

- 1- Güney Vietnam Ulusal Kurtuluş Cephesi'nin amaçları; bağımsızlık, demokrasi, barış, tarafsızlık, refah ve iki Vietnam'ın birleştirilmesidir.
- 2- Amerika ve müttefik askerleri çekilmeli ve Amerika'nın Güney Vietnam'daki üsleri tasfiye edilmelidir.
- 3- İki Vietnam arasında yabancı müdahalesi olmadan yapılacak anlaşmalarla tam birleşme sağlanmalıdır.
- 4- Dış Politika ve tarafsızlık; Hiçbir askeri ittifaka girilmemeli, bütün ülkelerle dostluk münasebetleri kurulmalıdır.
- 5- Güney Vietnam'da milli ve demokratik bir koalisyon hükümeti kurulmalı ve hür seçimler yapılmalıdır.¹⁹⁸

Paris'te bu gelişmeler olurken Amerika'da Başkanlık seçimleri yapıldı ve Nixon yeni Amerikan Başkanı oldu.¹⁹⁹ Güney Vietnam'ın barış görüşmelerine katılması için Amerika hükümeti tarafından ikna edilmeye çalışıldı. Amerika'nın baskı ve ısrarları sonucunda görüşmelere katılmayı kabul eden Güney Vietnam bazı ön şartlar sundu. Bunlar;

- Güney Vietnam ile ilgili bütün görüşmelerde Saygon başlıca söz sahibi olacak.
- Amerika, Viet Cong ile bir koalisyon hükümeti kurulması fikrini asla kabul etmeyecek.
- Barış görüşmelerine katılan Amerikan heyeti atacağı her adımdan önce Saygon'a danışacak.²⁰⁰

Viet Cong ile aynı müzakerelerde bulunmak istemeyen Devlet Başkanı Yardımcısı Cao Ky, Güney Vietnam Halkı komünist kölesi yapmak için kullanılacaksa ülkesinde Amerikan

¹⁹⁷ Cumhuriyet (2 Kasım 1968), s.1,7. ; Hürriyet (2 Kasım 1968), s.2. ; Milliyet (2 Kasım 1968), s.3.

¹⁹⁸ Hürriyet (4 Kasım 1968), s.4. ; Cumhuriyet (5 Kasım 1968), s.5.

¹⁹⁹ Milliyet (6 Kasım 1968), s.2. ; Cumhuriyet (7 Kasım 1968), s.1. ; Hürriyet (7 Kasım 1968), s.3.

²⁰⁰ Milliyet (27 Kasım 1968), s.2. ; Hürriyet (27 Kasım 1968), s.3. ; Cumhuriyet (28 Kasım 1968), s.7.

askerinin bulundurulmasına lüzum olmadığını söyleyerek “Güney Vietnam hürriyet ve bağımsızlığını korumak için 1965 yılında Amerika’yı yardıma çağırdım. Şimdi onlar Vietnam’daki birliklerinin mevcudiyetini, iradelerini bize zorla kabul ettirmek için kullanacaksa bizim için ne farkı olur” dedi.²⁰¹

Hanoi, Saygon ve Washington arasındaki görüşmeler 18 Ocak’ta başladı. Başkan Nixon Amerikan heyetinin başkanlığına Henry Cabot Lodge’u atadı. Görüşmelerde Kuzey Vietnam heyetine Xuan Thuy, Güney Vietnam Ulusal Kurtuluş Cephesi Heyetine Tran Buu Kiem, Güney Vietnam heyetine ise Pham Dong Lam başkanlık etti. Yapılan toplantıda Güney Vietnam, Kuzey Vietnam’dan saldırıların durdurulmasını, Kuzey Vietnam da Amerika’dan kesin şekilde ülkeden çekilmesini istedi. Amerika ise gerçek anlamda askerden arındırılmış bir bölge talebinde bulundu.²⁰²

Kuzey Vietnam ve Amerika tekrar karşılıklı olarak taarruza geçtiler.²⁰³ İlk bahara gelindiğinde Viet Cong saldırılarını şiddetlendirdi.²⁰⁴ Barış görüşmelerinde 9. oturuma gelmesine rağmen bir sonuç alınamadı.²⁰⁵ Güney Vietnam Devlet Başkanı Nguyen Van Thieu barışa sağlamak için 6 maddelik bir barış planı hazırladığını açıkladı ve Viet Cong’u barışa davet etti. Bu maddeler şu şekildeydi:

- 1- Komünist saldırısı durdurulmalıdır.
- 2- Kuzey Vietnam komünistleri, askeri ve yardımcı birlikleri Güney Vietnam’dan çekilmelidir.
- 3- Komşu Laos ve Kamboçya topraklarına Kuzey Vietnam tarafından ihlal edilmeli ne de Güney Vietnam’a saldırıda bulunmak üzere birer tesis olarak kullanılmalıdır.
- 4- Güney Vietnam Cumhuriyeti milli bir barışma siyasetini kabul etmekte ve şiddet hareketlerinden vazgeçen herkesi bağrına basmaya ve milli anayasa çerçevesince onlara her türlü siyasi hakları tanımaya hazır bulunmaktadır.
- 5- İki Vietnam’ın birleştirilmesi bütün Vietnam halkının serbest seçimle vereceği oylarla kararlaştırılmalıdır. Milli birleşmeyi beklerken iki Vietnam arasında barış içinde birlikte yaşama prensipleri çerçevesi içinde tedbirler alınmalıdır.
- 6- Yeni bir komünist saldırısına karşı uluslararası kontrol ve garanti sistemine dayanan ve veto hakkının kullanılmayacağı etkili bir sistem kabul edilmelidir.

²⁰¹ Cumhuriyet (21 Aralık 1968), s.1. ; Milliyet (22 Aralık 1968), s.2. ; Hürriyet (22 Aralık 1968), s.3.

²⁰² Hürriyet (25 Ocak 1968), s.3. ; Cumhuriyet (26 Ocak 1969), s.5. ; Milliyet (26 Ocak 1968), s.2.

²⁰³ Cumhuriyet (27 Ocak 1969), s.1,7. ; Milliyet (27 Ocak 1968), s.1. ; Hürriyet (27 Ocak 1968), s.4.

²⁰⁴ Hürriyet (9 Mart 1969), s.4. ; Cumhuriyet (10 Mart 1969), s.5. ; Milliyet (10 Mart 1969), s.2.

²⁰⁵ Cumhuriyet (20 Mart 1969), s.5,7. ; Milliyet (21 Mart 1969), s.2. ; Hürriyet (21 Mart 1969), s.3.

Vietnam Cong bu 6 maddelik barışteklifine karşılık olarak savaşta galip gelmedikçe ya da Saygon hükümetinde kendilerine yer verilmedikçe ciddi olarak barışmüzakerelerine başlama niyetinde olmadıklarını söyleyerek cevap verdi.²⁰⁶ Barış görüşmelerinin 10 Nisan'da yapılan 12. oturumunda Amerika askeri birliklerinin bir kısmını Güney Vietnam'dan çekeceğini açıkladı. Amerika'nın bu kararı alınmasında Vietnam'daki gerilla faaliyetlerinde önemli bir artış olmaması ve Paris Barış Görüşmelerinde az da olsa bir ilerleme kaydedilmiş olması önemli rol oynadı.²⁰⁷

Güney Vietnam Devlet Başkanı Nguyen Van Thieu'nun barış planının reddedilmesinin ardından Amerikan Başkanı Nixon da Kuzey Vietnam'ın barışa kavuşması için 8 maddelik bir barış planı teklifinde bulundu.

- 1- Bir anlaşmaya varıldığında, Güney Vietnamlı olmayan bütün silahlı kuvvetlerin Güney Vietnam'dan geri çekilmesine başlanacaktır.
- 2- Tarafların üzerinde mutabakata varacakları 12 aylık bir süreç içinde kademeli olarak yabancı birliklerin büyük bir kısmı Güney Vietnam'dan çekilmiş olacaktır.
- 3- 12 aylık sürenin sonunda Vietnam'da kalan müttefik kuvvetleri Kuzey Vietnam birliklerinin tahliyesi tamamlanırken Vietnam'dan ayrılmaya başlayacaklardır.
- 4- Tarafların kabul edebileceği bir uluslararası denetleme kurulu birliklerin geri çekilmesi işlemine nezaret edecek ve tahliyelerin tamamlandığına tespit edecektir.
- 5- Bu uluslararası kuruluş üzerinde mutabakata varılacak bir program çerçevesinde faaliyet gösterecek ve ateşkesi nezaret edecektir.
- 6- Bu uluslararası kuruluşun faaliyete geçmesinden sonra Güney Vietnam'da belirli bir usul dairesinde seçimlere gidilecektir.
- 7- İki tarafın savaş esirlerinin serbest bırakılması için mümkün olan en kısa zamanda bir anlaşmaya varılacaktır.
- 8- Bütün ilgili taraflar Vietnam ve Kamboçya ile ilgili 1954 Cenevre Antlaşması ile Laos'u ilgilendiren 1962 Cenevre Antlaşmasına hürmet edeceklerini teyit edeceklerdir.²⁰⁸

Kuzey Vietnam yapılan bu barış teklifini de reddetti.²⁰⁹ Bunun üzerine Amerikan Başkanı Nixon ve Güney Vietnam Devlet Başkanı Nguyen Van Thieu Vietnam meselesini

²⁰⁶ Cumhuriyet (8 Nisan 1969), s.5. ; Milliyet (9 Nisan 1969), s.2. ; Hürriyet (9 Nisan 1969), s.3.

²⁰⁷ Hürriyet (11 Nisan 1969), s.3. ; Cumhuriyet (11 Nisan 1969), s.1,7. Milliyet (11 Nisan 1969), s.2.

²⁰⁸ Milliyet (16 Mayıs 1969), s.2. ; Cumhuriyet (16 Mayıs 1969), s.5. ; Hürriyet (16 Mayıs 1969), s.3.

²⁰⁹ Cumhuriyet (19 Mayıs 1969), s.1,7. ; Hürriyet (19 Mayıs 1969), s.4. ; Milliyet (20 Mayıs 1969), s.1.

görüşmek üzere Midway adasında bir görüşme yaptılar.²¹⁰ Bu görüşmenin sonunda Amerika Güney Vietnam'dan 25.000 askerini çekme kararı alındı.²¹¹ Bu sırada Güney Vietnam Ulusal Kurtuluş Cephesi bir İhtilal Hükümeti kurduğunu açıkladı. Amerikan Hükümeti bu hükümetin kurulmuş olmasının müzakerelerde bir durum değişikliğine sebep olmayacağını bildirdi.²¹² Müzakerelerde gözle görülür bir aşama kaydedilmemiş olmasına rağmen Amerika Ağustos ayına gelene kadar ülkeden 21.000 askerini geri çekti.²¹³ Güney Vietnam Devlet Başkanı Yardımcısı Cao Ky da bir açıklama yaparak Amerika'nın Vietnam'daki rolünün 1970 yılında biteceğini ve bu rolü Güney Vietnam'ın devralacağını açıkladı.²¹⁴

Ülkede bu tarz gelişmeler olurken 1968 yılında yaşandığı iddia edilen "My Lai" Katliamı hem Vietnam hem de dünya gündemini değiştirdi. 16 Mart 1968 yılında gerçekleştiği ve Amerikan askerlerinin en az 567 sivil köylüyü öldürdüğü söylenen bu katliamı hem bazı Amerikan askerleri hem de katliamdan kurtulan köylüler doğruladı. Katliamla ilgili konuşan askerler emri kendilerine Yüzbaşı Ernest Medina'nın verdiğini ve köydeki herkesi öldürmelerinin istendiğini iddia ettiler. Senato katliamla ilgili tahkikat başlattı. Nixon ise "Bu kabil davranışların Amerikan askeri siyaseti ile kesin şekilde çatıştığını ve Amerikan vicdanını infilaka sevk edeceğini söyledi. Bu konuda kanuna aykırı davranışların cezalandırılacağına sözlerine ekledi.²¹⁵

Bu olayın ortaya çıkmasından sonra Amerika Vietnam'dan çekilişini hızlandırdı. Ülkedeki Amerikan askerlerinin sayısı 400.000'in altına indi.²¹⁶ Hem Nixon hem de Nguyen Van Thieu Kuzey Vietnam'a 5 maddeden oluşan 2 farklı barış teklifinde bulundu. Nixon'un 5 maddelik barış planı:

- 1- Ateşin derhal kesilmesi, tarafların oldukları yerlerde kalmaları ve uluslararası bir gözlemciler heyetinin bu ateşkeşe nezaret etmesi
- 2- Barış görüşmelerinin kapsamının genişletilmesi, Laos ve Kamboçya sorununun da yeni bir Çin-Hindi Konferansında ele alınması
- 3- 95.000 Amerikan askerinin daha önümüzdeki ilkbahara kadar çekilmesi
- 4- Güney Vietnam halkının iradesini yansıtacak siyasi bir çözüme varılması
- 5- Tarafların elinde bulunan savaş tutsaklarının şartsız olarak serbest bırakılması

²¹⁰ Hürriyet (9 Haziran 1969), s.3. ; Milliyet (9 Haziran 1969), s.2. ; Cumhuriyet (9 Haziran 1969), s.5.

²¹¹ Cumhuriyet (11 Haziran 1969), s.1. ; Milliyet (12 Haziran 1969), s.2.

²¹² Milliyet (13 Haziran 1969), s.2. ; Hürriyet (13 Haziran 1969), s.5,7.

²¹³ Cumhuriyet (26 Ağustos 1969), s.5. ; Milliyet (27 Ağustos 1969), s.2.

²¹⁴ Milliyet (6 Ekim 1969), s.2. ; Hürriyet (6 Ekim 1969), s.4. ; Cumhuriyet (7 Ekim 1969), s.1,7.

²¹⁵ Hürriyet (21 Kasım 1969), s.4. ; Cumhuriyet (22 Kasım 1969), s.5. ; Milliyet (23 Kasım 1969), s.2.

²¹⁶ Cumhuriyet (14 Eylül 1970), s.1. ; Milliyet (14 Eylül 1970), s.2. ; Hürriyet (14 Eylül 1970), s.4.

Hanoi bu planın seçmenlerin gözünü boyamak için hazırlanmış olduğunu iddia ederek reddetti. Amerika ise Sovyetler Birliği'ne başvurarak planın kabul etmesi için Kuzey Vietnam'ı ikna etmesini istedi. Rusya cevap olarak bu planın Thieu-Ky rejimini ayakta tutmak için hazırlanmış olduğunu ve bu rejimin bölgede barışın sağlanmasında engel teşkil ettiğini söyledi.²¹⁷

Planın reddedilmesinden sonra Amerika 1968 yılında ara verdiği saldırılarına yeniden başladı. Paris'te yapılan barış görüşmeleri ise sonuçsuz kaldı. Başkan Nixon Vietnam'da ülkesi için ne askeri ne de siyasi bir zafer imkânı olduğuna kanaat getirerek kademli olarak ülkeden Amerikan askerlerini çekti. 1971 yılında bir açıklama yaparak 2 yıllık iktidarı süresince yaptığı en şerefli işin Vietnam'dan çekilmek olduğunu söyledi.²¹⁸

3. Diğer Ülkelerin Tutumları

Amerika'nın Vietnam'da bir taarruza girişmesi bütün dünya ülkeleri tarafından ilgiyle takip edildi. Fakat savaşın uluslararası mecrada tam olarak yankı uyandırması 1964 yılında oldu.²¹⁹ Batılı gözlemciler göre Vietnam Savaşı'nın amacı ırsal kesimde yaşayan fakir halkın kalplerini ve beyinlerini etkileyerek onları komünizmden uzak tutmaktı.²²⁰ Her savaşta olduğu gibi bu savaşta Amerika'yı destekleyenler ve karşısında duranlar şeklinde iki grup oluştu. Savaşın başlangıcından sonuna kadar tutum değiştiren ülkeler de vardı. Amerikan hükümetinin kendi içinde bile iki karşıt grup oluşmuştu.

Amerika'nın Vietnam'a asker yollama kararı ilk ortaya atıldığı anda Dışişleri Bakanı Dean Rusk ve General Maxwell Taylor gibi isimler bu karar desteklerken Amerikan Müşterek Genel Kurmay Başkanları Reisi General Lyman Lemnitzer bu fikre muhalif oldu.²²¹ Aralık 1961'de Amerika, İngiltere, Fransa ve Belçika'nın Dışişleri Bakanları Paris'te bir toplantı yaptılar. Amerika bu toplantıda Vietnam'da tehlikenin artması durumunda buraya asker gönderme mecburiyetinde kalacağını açıkladı ve SEATO ülkelerinden bu hususta daha etkin bir rol oynamalarını talep etti. İngiltere ve Fransa, Vietnam konusunda yardımcı olmak istediklerini fakat ülkedeki Ngo Dinh Diem rejiminin bir diktatör yadan farksız olduğunu söyledi. Aynı zamanda Amerika'nın buraya bir müdahalede bulunması durumunda Komünist

²¹⁷ Cumhuriyet (9 Ekim 1970), s.1,7. ; Hürriyet (9 Ekim 1970), s.3. ; Milliyet (9 Ekim 1970), s.2.

²¹⁸ Hürriyet (6 Ocak 1971), s.3. ; Milliyet (6 Ocak 1971), s.1. ; Cumhuriyet (6 Ocak 1971), s.5.

²¹⁹ Fredrik Logevall, "Lyndon Johnson and Vietnam", **Presidential Studies Quarterly**, Vol.34, No.1, (March, 2004), p.100.

²²⁰ Robert K. Brigham, " Ho Chi Minh, Confucianism and Marxism", **The War That Never Ends**, (Ed. David L. Anderson, John Ernst), (University Press of Kentucky, 2014), p.105.

²²¹ Cumhuriyet (17 Kasım 1961), s.5.

Çin ve Sovyet Rusya'nın karşı müdahalede bulunmasından korktukları nedeniyle getirdiler.²²² Amerika ise Vietnam olayını kendi meselesi olmaktan çıkarıp bir dünya meselesi haline getirmek istedi ve bu amaçla kurduğu diplomatik ilişkiler ile Avustralya'yı Tayland'dan sonra Güney Vietnam'a da asker göndermesi konusunda ikna etti.²²³

Güney Vietnam'daki Diem rejimi ve Budistlere karşı girilen bastırma politikaları Fransa'nın başta Amerika'yı destekleyen tutumunun değişmesine neden oldu. Fransa Cumhurbaşkanı De Gaulle bir açıklama yaparak Vietnam'ı birleştirme isteğinden bahsetti ve ülkeyi dâhilde birlik haricte istiklale davet etti. De Gaulle, dâhilde birliğin yapılacak genel seçimlerle temin edilebileceğine inandığını söyledi. Başkan Johnson ise De Gaulle'nin bu demecine "Vietnam'ı terk etmemiz gerektiğini düşünenlerle aynı fikirde değilim. Generalin kendi düşüncelerini ifade ettiğini sanıyorum fakat kendisi Vietnam'da hiçbir kuvvet buldurmuyor ve iktisadi yardım programında da yok" diyerek cevap verdi.

Fransa, Güney Vietnam'ın tarafsızlaştırılması meselesini SEATO Bakanlar Kurulu Konseyine taşıdı ve oylamaya sundu. Öneri 1'e karşı 7 oyla reddedildi. İngiltere, Tayland, Yeni Zelanda, Pakistan, Avustralya ve Birleşik Amerika tasarı aleyhinde oy kullandılar. Bakanlar Konseyi Vietnam'daki komünizm kampanyasının yenilgiye uğratılmasının sadece Vietnam için değil, diğer ülkeler içinde önemli olduğunu vurguladı ve kapanış bildirisinde Güney Vietnam'da iş başında bulunan hükümete ve izlediği politikaya duyulan güven belirtildi. Fransa ise Güney Vietnam'ın tarafsızlaştırılması ile Komünist Çin'in tanınması konusundaki dış politikasına aynen devam edeceğini belirtti.²²⁴ Fransa'nın Hindini'den çıkmadan önceki son Fransız Yüksek Komiseri Maurice Dejean Newsweek dergisine verdiği bir röportajda "Biz Hindini de daha büyük bir kuvvetle ve yanımızda daha çok Vietnam askeri olduğu halde yenildik. Harbi büyütmek yerine müzakere yoluyla uzlaşmaya varmak daha faydalıdır" diyerek meseleye olan bakışını açık bir şekilde dile getirdi.²²⁵

Amerika, Vietnam için diğer ülkelere yardım talebinde bulunmaya devam etti. 23 ülkeden askeri olmayan yardımlarda (sivil polis, nakil aracı vb.) bulunmasını istedi. Yardım istenilen ülkeler arasında Japonya, Güney Kore, Batı Almanya, Milliyetçi Çin ve Hollanda vardı. Son SEATO konseyinde Vietnam konusundaki tutumunu ortaya koyan Fransa'dan yardım talep edilmedi.²²⁶ Amerika'nın yardım isteğine Batı Almanya, Güney Kore, Japonya ve

²²² Milliyet (12 Aralık 1961), s.2. ; Hürriyet (13 Aralık 1961), s.3.

²²³ Cumhuriyet (22 Mayıs 1962), s.1,7. ; Hürriyet (22 Mayıs 1962), s.3. ; Milliyet (22 Mayıs 1962), s.3.

²²⁴ Milliyet (16 Nisan 1964), s.2. ; Hürriyet (16 Nisan 1964), s.3. ; Cumhuriyet (17 Nisan 1964), s.5.

²²⁵ Cumhuriyet (18 Ocak 1965), s.1,7. Milliyet (18 Ocak 1965), s.2. ; Hürriyet (18 Ocak 1965), s.3.

²²⁶ Hürriyet (12 Mayıs 1965), s.3. ; Cumhuriyet (13 Mayıs 1964), s.5. ; Milliyet (13 Mayıs 1964), s.2.

Milliyetçi Çin olumlu cevap verdi.²²⁷ Japonya, Güney Vietnam'a mali yardım yerine ilaç, suni gübre ve teknik alanlarında yardım yaparken, Güney Kore ve Milliyetçi Çin gerilla uzmanları gönderdi. Hollanda ise Amerika'nın teklifine olumsuz yanıt verdi.²²⁸ Amerika'nın NATO üyesi müttefiklerinden de askeri olmayan yardım talepleri oldu. Bu yardımların teknik ve mali olarak istenmesinin sebepleri vardı. Öncelikle İngiltere'nin NATO'daki kuvveti Avrupa ve Ortadoğu'da bazı önemli yerlerde görevliydi ve bunların bir kısmında Güneydoğu Asya'ya gönderemezdi. Batı Almanya ise Amerika'dan sonra NATO'ya en fazla asker veren ülkedi ve bütün kuvvetlerini sadece NATO emrine vermeyi taahhüt etmişti. Fransa da bu bölgenin tarafsızlaştırılmasını niyetinde olduğu için buraya asker göndermezdi.²²⁹ İngiltere, Fransa'nın bu tarafsızlaşma niyetini uzun vadeli bir çözüm yolu olarak çekici fakat o an uygulanması imkânsız bir hayal olarak görüyordu.²³⁰

Komünist Çin ve Sovyet Rusya'nın Vietnam meselesi konusundaki tavırları ise daha netti. Her iki ülkede bu meselede Amerikan karşıt tutum sergilemelerine rağmen kendi aralarında anlaşmazlık yaşadılar. Komünist Çin, Amerika'nın Vietnam siyasetine karşılık sert bir politika takip etti ve Kuzey Vietnam ordusuna silah, füze ve uçak gibi askeri yardımlarda bulundu. Kuzey Vietnam'a yapılan her saldırı kendisine yapılmış gibi kabul edeceğini ve savaşa dâhil olacağını defalarca dile getirdi. Sovyet Rusya "barış içinde yaşama prensibi" gereğince bu savaşta daha ılımlı bir tavır izleyerek sorunun müzakereler yoluyla çözülmesi yönünde girişimlerde bulundu. Komünist Çin bu sebeple Sovyet Rusya'yı Amerika ile arayı düzeltmek için Kuzey Vietnam'ı görmezden gelmekle suçladı. Komünist Çin Birleşmiş Milletlerin de Hindini meselesini ele almaya hakkı olmadığını, buradaki durumun barışçıl yollarla halli için Cenevre Antlaşması'nın bulunduğunu bunu dışında hiçbir şey yapılamayacağını düşünüyordu.²³¹

Amerika ve Kuzey Vietnam arasındaki gerginlik artmaya başladığında diğer ülkeler de artık savaş destekleyen söylemlerinden vazgeçerek ülkede barışın sağlanması için müzakere yapılması yolunda girişimlerde bulunmaya başladılar. Dünyanın bir çok ülkesinde Vietnam'daki savaş protesto eden gösteriler yapılmaya başlandı. İngiltere Devlet Bakanı George Thomson buhranı hafifletecek teşebbüslerde bulunmak için Moskova'ya giderken, Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri U-Thant da iki ülkenin müzakere masasına oturması için çağrıda bulundu. Hindistan hükümeti de bir barış çağrısında bulunarak Vietnam'a

²²⁷ Cumhuriyet (14 Mayıs 1964), s.1,7.

²²⁸ Milliyet (17 Mayıs 1964), s.5.

²²⁹ Hürriyet (21 Haziran 1964), s.5.

²³⁰ Milliyet (10 Temmuz 1964), s.2. ; Hürriyet (10 Temmuz 1964), s.3. ; Cumhuriyet (10 Temmuz 1964), s.5.

²³¹ Hürriyet (15 Ağustos 1964), s.3. ; Cumhuriyet (15 Ağustos 1964), s.1.

müdahale eden çevrelerin tahrik edici hareketlere son vermesini istedi.²³² Rio de Janeiro ve Yeni Delhi’de Amerika aleyhtarımtingler düzenlendi.²³³ Buenos Aires’de 500 kadar komünist şehir merkezinde protesto yaptive Amerika’nın Güney Vietnam’dan çekilmesini istedi. Cakarta, Moskova ve Budapeşte’de de Amerikan Büyükelçiliği önünde gösteri yapılarak Amerika’nın Vietnam ve Laos’tan çıkmasıistendi ve Amerika aleyhtarıbildiriler dağıtıldı.²³⁴

Amerika’nın Vietnam’da kimyasal gazlar kullanmasından sonra dünya kamuoyunda Amerikan karşıtıgösteriler artmaya başladı. İngiltere Dışişleri BakanıSteward kimya harbine son verilmesi için Amerikan hükümeti nezdinde teşebbüste bulunacağımaçıkladı. İtalyan, İngiliz ve BatıAlmanya milletvekilleri Amerika’yıprotesto ettiler.²³⁵ Protestolar devam ederken bir yandan da Güney Kore, Kuzey Kore, Filipinler, Sovyet Rusya ve Komünist Çin gibi ülkelerden vatandaşlar Vietnam’da gönüllüolarak savaşmak istediklerini söyleyerek Büyükelçiliklere başvuruyorlardı.²³⁶

Bu tarihlerde toplanan Asya-Afrika Tarafsız Ülkeler Konferansı’nda konuşan Komünist Çin CumhurbaşkanıZhou Enlai, emperyalistlerin Vietnam, Hindini ve Güneydoğu Asya’da kaybettiklerini geri alma çabasıçine girdiklerini, bu durumda Asya-Afrika halklarının aralarındaki dayanışmayıyardım ve dostluğu daha genişletmesi gerektiğini belirterek, “Asya-Afrika emperyalistlerin değil, burada yaşayanlarıdır”dedi. İngiltere BaşbakanıWilson da Amerika’nın Vietnam politikasındesteklediğini fakat komünist gerillalara karşıgirişilen savaşta İngiltere’den yardım beklenmemesi gerektiğini açıkladı. Wilson, İngiltere’nin Malezya ve Ortadoğu’da giriştiği taahhütlerden dolayıVietnam’da Amerika’yıdesteklediğini ifade etmek dışında başka bir şey yapamayacağıında sözlerine ekledi.²³⁷ Fransa ise Vietnam konusunda yaşadığıgörüşayrılıklarından dolayıSEATO’dan ayrılma kararıaldı.²³⁸

Amerika’nın Kuzey Vietnam’a ön şartsız müzakere teklifi yaptı. Bu teklif ilk olarak bütün dünya devletlerine savaşın biteceğine dair umut verse de bu barışteklifinden sonra dahi Vietnam’ıbombalamaya devam etmesi büyük bir hayal kırıklığıyarattı. Hindistan BaşbakanıLal Bahadır Shastri Kuzey Vietnam’ın bombalanmasına bir son verilmediği takdirde yapılan barışteklifinin hiçbir anlam ifade etmediğini belirten bir açıklama yaptı.²³⁹

²³² Cumhuriyet (9 Şubat 1965), s.5.

²³³ Cumhuriyet (12 Şubat 1965), s.5. ; Hürriyet (12 Şubat 1965), s.3. ; Milliyet (13 Şubat 1965), s.2.

²³⁴ Hürriyet (15 Şubat 1965), s.3. ; Milliyet (15 Şubat 1965), s.3. ; Cumhuriyet (15 Şubat 1965), s.1,7.

²³⁵ Milliyet (24 Mart 1965), s.2. ; Cumhuriyet (25 Mart 1965), s.5. ; Hürriyet (25 Mart 1965), s.3.

²³⁶ Milliyet (27 Mart 1965), s.2. ; Hürriyet (27 Mart 1965), s.4.

²³⁷ Milliyet (17 Nisan 1965), s.2.

²³⁸ Cumhuriyet (21 Nisan 1965), s.1,7. ; Hürriyet (21 Nisan 1965), s.4.

²³⁹ Milliyet (23 Nisan 1965), s.2. ; Hürriyet (23 Nisan 1965), s.3. ; Cumhuriyet (24 Nisan 1965), s.5.

Shastri, komünistlerin Vietnam'ı ile geçirmesinin Asya'nın geri kalanı için mutlaka bir tehlike oluşturmayacağını, Vietnam'ın Pekin yerine Moskova ile yaklaşmış "barış içinde yaşama" prensibine bağlı olarak kendi ulusal siyasetini izlemesinin daha muhtemel olduğunu söyledi.²⁴⁰ Mısır ve Yugoslavya'da ortak bir bildiri yayımlayarak, Amerika'nın Kuzey Vietnam'a yaptığı hava saldırılarını durdurmasını istedi.

SEATO Dışişleri Bakanları Londra toplantısında konuşan Pakistan Dışişleri Bakanı Zulfikar Butto Amerika'nın Vietnam politikasını desteklemediğini belirtti. Aynı toplantıda konuşan İngiltere, Avustralya, Tayland, Yeni Zelanda ve Filipinler delegeleri ise Amerikan politikasını şiddetle desteklediklerini ve uygulanan politikadan hiçbir şekilde taviz verilmemesi gerektiğini söylediler.²⁴¹ İngiltere hükümetinin Amerika'yı destekleyen açıklamaları karşısında Başkan Wilson'a mektup gönderen İngiliz İşçi Partisi'ne mensup 80 milletvekili Amerika'nın Vietnam'a müdahalesinin ahlak dışı olduğunu yazarak İngiliz İşçi hükümetinin bu konuda Amerika'yı destekleyen tutumunun kendilerini hayal kırıklığına uğrattığını ifade ettiler.²⁴² Bu tepkiler karşısında İngiliz hükümeti, İngiliz Uluslar Topluluğuna mensup ülkelerin Başbakanlarından oluşan bir "Vietnam Barış Heyeti" oluşturdu. Bu heyet Washington, Hanoi, Pekin, Moskova ve Saygon'u ziyaret edecekti. Heyetin kurulmasından sonra açıklama yapan Komünist Çin Başbakanı Zhou Enlai heyeti kınadı ve İngiltere'yi Amerika ile beraber Cenevre Antlaşmasını ihlal etmekle suçladı.²⁴³ Sovyet Rusya ise Vietnam anlaşmazlığından mümkün olduğunca uzak kalmak istediğini söyleyerek heyetin Moskova'ya gelme isteğini reddetti.²⁴⁴ Kuzey Vietnam'a gitmek isteyen heyet buranın hükümeti tarafından da reddedildi. Bunun üzerine bir açıklama yapan Dışişleri Bakanı Michael Steward İngiltere'nin Vietnam meselesi için hangi yoldan olursa olsun bir konferans toplama ve ister konferanstan önce isterse de sonra ateşkes sağlamayı amaçlandığını, böylece Vietnam'ın yabancı üslerin yatağı olmayan, kendi kaderini kendi tayin eden bir ülke konumuna gelebileceğini söyledi.²⁴⁵

Yugoslavya'yı ziyaret eden Hindistan Başbakanı Shastri, Yugoslavya Başbakanı Tito ile Vietnam konusunu görüşmek üzere bir araya geldi. İki ülke Başbakanında milletlerarası meselelerin gergin bir hal aldığını, bu duruma bir çözüm bulunması gerektiğini bildirdiler. Ziyaretinin sonunda bir kez daha konuşan Shastri tarafsız memleketlerin Vietnam

²⁴⁰ Cumhuriyet (29 Haziran 1965), s.1,7. ; Hürriyet (29 Haziran 1965), s.3.

²⁴¹ Hürriyet (7 Mayıs 1965), s.3.

²⁴² Milliyet (19 Haziran 1965), s.2.

²⁴³ Cumhuriyet (22 Haziran 1965), s.1,7. ; Milliyet (23 Haziran 1965), s.2.

²⁴⁴ Milliyet (25 Haziran 1965), s.2. ; Hürriyet (25 Haziran 1965), s.3. ; Cumhuriyet (25 Haziran 1965), s.1,7.

²⁴⁵ Hürriyet (11 Temmuz 1965), s.2. ; Cumhuriyet (12 Temmuz 1965), s.5.

meselesine çözüm bulmak için diplomatik kanallardan harekete geçeceklerini ve Amerika'nın bombardımanını durdurması halinde bölgede barışın temini için uygun bir atmosfer oluşacağına inandıklarını söyledi.²⁴⁶ Aynı dönemde Cenevre Silahsızlanma Konferansında konuşan Sovyet Delegesi Semyon Çerapkin de Vietnam'daki durumun vahim olduğunu ve Sovyetlerin, bütün yabancı birliklerin bu ülkeden çekilmeleri yolunda çaba sarfetmekte olduğunu söyledi.²⁴⁷

Sulh müzakereleri teklifinde bulunan ülkelere diğer üçüde Japonya, Habeşistan ve Zambiya idi. Japon Başbakanı Eisako Sato, "Japonya, Vietnam Savaşına katılmış milletler nezdinde meselenin müzakere yoluyla çözülmesi hususunda girişmiş olduğu teşebbüslere devam edecektir" dedi. Amerikan uçaklarının Kuzey Vietnam'a karşı giriştikleri bombalama hareketini tasvip etmemekle birlikte Amerika'nın komünizme karşı girişmiş olduğu hareketi desteklediklerini de sözlerine ekledi. Habeşistan İmparatoru Haile Selassie ise Zambiya'ya yaptığı resmi ziyaretin sonunda yayınladığı bildiri de her iki ülkenin ilgili devletler nezdinde teşebbüse geçerek onları Güney Vietnam'da kuvvete başvurmadan vazgeçirmeye çalışacaklarını açıkladı.²⁴⁸

Başkan Johnson özel temsilcisi Averell Harriman'ı Sovyetlere ve Avrupa'ya bir geziye yolladı ve bu ülkelerde Vietnam meselesine yönelik tutumu yoklamasını istedi. Gezisini tamamlayan Harriman Sovyet liderlerinin Vietnam'da durumun düzelmesini istediklerini, krizin artmasını istemediklerini söyleyerek "bir nükleer harp istemedikleri muhakkak" dedi. Harriman, Sovyet hükümetinin her ne kadar Viet Cong ile ilgilense de aslında Viet Cong meselesinden uzak kalmaya çalıştığı kanaatine vardığında ekledi. Dünyayı savaşız komünistleştirilebileceklerine inanan Sovyet liderleri Pekin'in politikasının nükleer faciaya yol açabilecek şekilde çılgınca buluyor ve bu yüzden Vietnam krizinin daha da şiddetlenmesinden endişe ediyorlardı.²⁴⁹

Ağustos ayının sonunda beş kuzey ülkesinin Dışişleri Bakanları bir toplantı düzenlediler ve toplantının sonunda bir bildiri yayımlayarak Vietnam'daki tehlikeli durumdan endişe duyduklarını belirttiler.²⁵⁰ Birleşik Arap Emirlikleri Cumhurbaşkanı Nasır da Sovyetlere düzenlediği gezi sırasında bir açıklama yaparak Amerika'nın Vietnam politikasını eleştirdi.²⁵¹ Sovyet Komünist Partisi Merkez Komitesinde konuşan Genel Sekreter Brejnev ise "Amerikan emperyalizminin dost bir sosyalist memlekete karşı giriştiği silahlı saldırı Amerika ile ikili

²⁴⁶ Milliyet (2 Ağustos 1965), s.2. ; Cumhuriyet (2 Ağustos 1965), s.5.

²⁴⁷ Hürriyet (1 Ağustos 1965), s.5.

²⁴⁸ Hürriyet (3 Ağustos 1965), s.3. ; Milliyet (3 Ağustos 1965), s.2. ; Cumhuriyet (3 Ağustos 1965), s.7.

²⁴⁹ Milliyet (6 Ağustos 1965), s.2. ; Cumhuriyet (8 Ağustos 1965), s.5. ; Hürriyet (8 Ağustos 1965), s.3.

²⁵⁰ Cumhuriyet (22 Ağustos 1965), s.1,7. ; Hürriyet (23 Ağustos 1965), s.4.

²⁵¹ Milliyet (2 Eylül 1965), s.5.

ilişkilerimizi normalleştirmek teşebbüsüne bağdaştırılmaz”diyerek yaşanan gelişmelere tepki verdi.

Dünya liderlerinden gelen tepkilerin yanısıra hem Amerika’da hem de çeşitli ülkelerde halk arasında da protestolar artmaya başladı. New York ve California’da on binlerce kişi gösteriler düzenlediler. Londra, Brüksel, Dublin ve Tokyo’da aynı protestolar düzenlendi. Göstericiler Amerika’nın Vietnam’dan çıkmasını ve Saygon’a hürriyetinin iade edilmesini istiyorlardı.²⁵² Gösteriler ülke çapında yayılmaya başlayınca FBI bu gösterilerin ardında komünist bir gençlik grubunun olduğunu iddia etti. FBI grubun adının “W.E.B Dubois Club of America” olduğunu, grubun liderleri arasında tanınmış komünist liderlerin bulunduğunu, bu şahısların Amerikan Komünist Partisi tarafından Haziran’da kurulan özel bir gençlik liderleri okulunda eğitim aldıklarını ve amaçlarının gençleri tahrik etmek olduğunu söyledi.²⁵³ Bu açıklamadan sonra da gösteriler dünya çapında devam etti. Washington, Oakland, Roma, Milano, Stockholm, Paris ve Bonn’da binlerce kişi savaşı protesto etti. Romanya Başbakanı Mauer resmi Avusturya gezisi sırasında Vietnam meselesi için arabuluculuk yapmaya hazır olduğunu söyledi.²⁵⁴ Türkiye’de ise Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler ve Hukuk Fakültesi ile Orta Doğu Teknik Üniversitesi’nden 38 profesör, doçent ve asistan bir bildiri yayınladılar. Bildiride Amerika’nın Vietnam’a müdahalesinin yerinde olmadığı, Amerikan toplumunda bile tepki uyandıran Johnson’un politikasına karşı Türkiye’nin de harekete geçmesi gerektiği söyleniyor ve savaşın durdurulması isteniyordu.²⁵⁵ 3 gün sonra İstanbul Üniversitesine mensup 80 profesör, doçent ve asistan da bir bildiri yayınlayarak, Ankara’da yayınlanan ve bağımsız bir dış politika isteyerek Amerika’nın Vietnam tutumunu eleştiren bildiriye tasvip ettiler.²⁵⁶

Vietnam meselesinde arabuluculuk rolü üstlenen bir diğer liderde Papa idi. Hem Amerikan hem de Kuzey Vietnamlı liderler ile görüşen Papa diplomatik yollardan barışa gidilmesi için çaba sarf etti.

Bu dönemde Amerikalı siyasetçilerde Vietnam meselesini çözüme kavuşturmak amacıyla diplomatik ziyaretlere başladılar. Amerika Birleşmiş Milletler Delegesi Arthur Goldberg Roma’da Papa ile görüştü oradan Paris’e geçerek NATO Daimi Konseyini toplantıya çağırdı. Amerika Dışişleri Bakan Yardımcısı Avarrell Harriman Varşova’da Polonya Dışişleri Bakanı Rapachki ile Budapeşte’de ise Tito ile görüştü. Amerika’nın Moskova

²⁵² Milliyet (17 Ekim 1965), s.2. ; Hürriyet (17 Ekim 1965), s.3. ; Cumhuriyet (18 Ekim 1965), s.5.

²⁵³ Cumhuriyet (21 Ekim 1965), s.1,7. ; Hürriyet (21 Ekim 1965), s.4.

²⁵⁴ Hürriyet (23 Kasım 1965), s.5. ; Milliyet (24 Kasım 1965), s.2.

²⁵⁵ Cumhuriyet (29 Kasım 1965), s.1,7.

²⁵⁶ Milliyet (2 Aralık 1965), s.2. ; Hürriyet (2 Aralık 1965), s.3.

Büyükelçisi Köhler, Sovyet lideri Aleksey Kosigin ile görüşürken, Dışişleri Bakanı Dean Rusk Macar Maslahatgüzari ile toplantı yaptı. Amerika'nın Başbakan Yardımcılarından McGeorge Bundy de Kanada Başbakanı Lester B. Pearson ile Ottawa'da Vietnam meselesini görüştü. Amerika'nın bu görüşmeleri ayarlamasının amacı Kuzey Vietnam'ı barış görüşmelerine ikna etmek konusunda destek sağlamaktı. Kuzey Vietnam ise tüm bu gayretlere "Amerikalı mütecavizler hükümetimizin tutumunu hakiki anlamda tanımadıkları müddetçe barış müzakereleri ile ilgili bütün gayretleri iki yüzlülüğün ibaret kalacak ve yegâne gayeleri kamuoyunu aldatmak olacaktır" şeklinde cevap verdi.²⁵⁷

Sovyet Komünist Partisi'nin 2 numaralı adamı Alexander Shelepin Kuzey Vietnam'ı ziyaret etti ve Amerika'ya karşı Sovyetlerin Kuzey Vietnam'ın arkasında olduğunu dair teminat verdi.²⁵⁸ Çekoslovakya Cumhurbaşkanı Antonin Novotni de Sovyetler Birliğini ziyaret etti ve Vietnam konusunda görüşmeler yaptı.²⁵⁹

Bu dönemde ortaya atılan İngiltere'nin Vietnam'a asker göndereceği iddialarına İngiltere Dışişleri Bakanı Michael Stewart İngiltere'nin Güney Vietnam'a asker göndermeyi uygun bulmadığını söyleyerek cevap verdi.²⁶⁰ Amerika'nın kendilerinden talep ettiği bomba ve roketleri de Vietnam'da kullanılacakları gerekçesi ile satmayı reddettiklerini söyledi.²⁶¹ Avustralya ise Amerika'nın talebi üzerine Vietnam'daki askerlerini üç katına çıkardı.²⁶² Bu sırada Kuzey Vietnam Cumhurbaşkanı Ho Chi Minh de birçok devlet başkanına mektuplar yazarak Amerika'nın barışın gerçekleşmesini istediği takdirde bombardımandan vazgeçmesi ve Güney Vietnam Ulusal Kurtuluş Cephesini Güney Vietnam'ın gerçek ve tek temsilcisi olarak tanıması gerektiğini bildirdi.²⁶³

Vietnam konusunun ana gündem maddesini oluşturduğu CENTO Bakanlar Konseyi'nin 14. toplantısı Ankara'da yapıldı. Amerika Dışişleri Bakanı CENTO üyelerinden Vietnam meselesinde Amerika'yı desteklemelerini istedi.²⁶⁴ Amerika diğer ülkelerden yardım isterken Kızıl Çin ise kendi yörüngesinden çıkıp Rusya'ya yaklaşmasından çekindiği için Kuzey Vietnam'a Moskova'dan hava ve kara yoluyla yapılan yardımları engelledi. Moskova

²⁵⁷ Cumhuriyet (1 Ocak 1966), s.1,7. ; Hürriyet (2 Ocak 1965), s.3. ; Milliyet (2 Ocak 1965), s.2.

²⁵⁸ Milliyet (9 Ocak 1965), s.2. ; Cumhuriyet (9 Ocak 1965), s.5. ; Hürriyet (9 Ocak 1965), s.3.

²⁵⁹ Hürriyet (20 Ocak 1966), s.3. ; Milliyet (20 Ocak 1966), s.2. ; Cumhuriyet (21 Ocak 1966), s.5.

²⁶⁰ Cumhuriyet (28 Ocak 1966), s.5. ; Milliyet (28 Ocak 1966), s.2. ; Hürriyet (28 Ocak 1966), s.3.

²⁶¹ Hürriyet (26 Haziran 1966), s.3. ; Cumhuriyet (26 Haziran 1966), s.2. ; Milliyet (26 Haziran 1966), s.1.

²⁶² Milliyet (29 Mart 1966), s.2. ; Hürriyet (29 Mart 1966), s.3.

²⁶³ Cumhuriyet (30 Ocak 1966), s.5. ; Milliyet (30 Ocak 1966), s.2.

²⁶⁴ Hürriyet (22 Nisan 1966), s.3. ; Milliyet (22 Nisan 1966), s.4. ; Cumhuriyet (22 Nisan 1966), s.1,7.

bu yardımlarını yolunu kilometrelerce uzatarak deniz yoluyla yapmak zorunda kaldı. Pekin, Sovyetleri Amerika ile işbirliği yaparak komünizme ihanet etmekle suçladı.²⁶⁵

5 Temmuz'da başlayan Varşova Paktı'nda Vietnam meselesinin görüşüldüğü bir diğer mecraydı. Bu pakta katılan liderler (Sovyetler Birliği, Bulgaristan, Doğu Almanya, Çekoslovakya, Macaristan, Polonya, Romanya) Kuzey Vietnam'a silah ve cephane dâhil "çok taraflı" yardım vaadinde bulundu ve Hanoi hükümetinin talebi halinde Kuzey Vietnam'da savaşmaya hazır Doğu Avrupalı gönüllülerin olduğu belirtildi.²⁶⁶

Sovyetler Birliği de Amerika'nın Vietnam'daki hareketlerinden rahatsızlık duymaktaydı fakat Güney Doğu Asya'nın Komünist Çin'in hâkimiyetine girmesini önlemek amacıyla temelde kendi çıkarlarını düşünerek hareket ediyordu.²⁶⁷ İngiltere Başbakanı Wilson İşçi Partisi içerisindeki sol kanadı yatıştırmak kaygısıyla Sovyetleri ziyaret etti ve 1954 Cenevre Konferansı'nyeniden toplamak için uluslararası gayret sarf etme teklifinde bulundu. Sovyet Rusya bu teklifi reddederek ancak Hanoi isterse ve saldırılar durursa bu konferans için harekete geçeceğini söyledi.²⁶⁸

5 Kuzey ülkesi olan Danimarka, İsveç, Norveç, Finlandiya ve İzlanda Dış İşleri Bakanları Aalbang (Danimarka) Konferansında bir araya gelerek Vietnam ile ilgili bir bildiri yayınladılar. Bu bildiri de 5 Kuzey ülkesinin Vietnam'da barışın sağlanması ve halkın kendi geleceğini tayin etmesi yolunda müzakerelerin yapılması için ellerinden geleni yapacaklarını belirttiler.²⁶⁹

Paris'te 14 Aralık'ta başlayan NATO Bakanlar Konseyi'nde Amerika'nın Türkiye'den kendi saflarında savaşmak üzere asker isteyeceği haberleri üzerine Dış İşleri Bakanlığı sözcüsü bir açıklama yaparak; Türkiye'nin daha önce de belirtildiği gibi bölgeye asker yollamasının söz konusu olmayacağını söyledi.²⁷⁰ Fakat aradan 3 ay geçmeden Türkiye, Güney Vietnam'da gerçekleşen gerilla savaşını izlemek üzere bu ülkeye 5 kişiden oluşan bir heyet göndereceğini açıkladı.²⁷¹ Cumhurbaşkanı Cevdet Sunay da Chicago'da yaptığı bir basın toplantısında Vietnam ile ilgili görüşlerini açıkladı. Vietnam'da sulh taraftarı olduğunu söyledi.²⁷²

²⁶⁵ Cumhuriyet (29 Nisan 1966), s.1. ; Hürriyet (30 Nisan 1966), s.3.

²⁶⁶ Milliyet (5 Temmuz 1966), s.2. ; Hürriyet (9 Temmuz 1966), s.5.

²⁶⁷ Cumhuriyet (9 Temmuz 1966), s.4.

²⁶⁸ Hürriyet (20 Temmuz 1966), s.1,7. ; Milliyet (21 Temmuz 1966), s.3.

²⁶⁹ Cumhuriyet (26 Ağustos 1966), s.1. ; Hürriyet (27 Ağustos 1966), s.3. ; Milliyet (27 Ağustos 1966), s.2.

²⁷⁰ Hürriyet (14 Aralık 1966), s.3. ; Milliyet (14 Aralık 1966), s.4. ; Cumhuriyet (15 Aralık 1966), s.1.

²⁷¹ Milliyet (11 Mart 1967), s.2. ; Hürriyet (11 Mart 1967), s.3. ; Cumhuriyet (11 Mart 1967), s.1,7.

²⁷² Cumhuriyet (12 Nisan 1967), s.5. ; Hürriyet (12 Nisan 1967), s.3.

Bu dönemde Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri U Thant, Seylan, Hindistan, Nepal, Afganistan ve Pakistan gibi ülkeleri kapsayan Asya gezisine çıktı ve bu ülkeler ile Vietnam konusunu görüştü. U-Thant gezi sonunda bu ülkelerin 3 madde üzerinde anlaşmaya hazır olduğunu bildirdi.

1- Vietnam meselesi askeri harekât ile değil, diplomatik müzakereler ile ancak barış yoluyla çözümlenebilir.

2- Vietnam meselesi Vietnamlılar tarafından halledilmelidir.

3- 1954 Cenevre Antlaşmasının şartlarına dönülmelidir.²⁷³

Nisan 1967'de bir SEATO toplantısı yapıldı. Yapılan toplantı sonunda bir bildiri yayınlandı. Bu bildiri de Vietnam Savaşına katılan Yeni Zelanda, Avustralya, Tayland, Amerika ve İngiliz Dışişleri Bakanları, Hanoi Güney'e sızmaları azaltıncaya kadar Kuzey'in aynı şiddette bombalanmasına karar verdiler.²⁷⁴ Moskova'da bu karar üzerine askeri yardım ihzalandı ve böyle giderse Amerika ile ilişkilerini donduracağını açıkladı.²⁷⁵ Savaşın başında farklı stratejiler izleyen Moskova ve Pekin 1967'ye geldiğinde yakınlaşmaya başladı. Moskova ilk kez Amerikan ordusunun Vietnam'da yenilmesinden bahsetti.²⁷⁶

2-10 Mayıs'ta Stockholm'de Savaş Suçları Uluslararası Mahkemesi (Bertrand Russell Mahkemesi) toplandı. Bu mahkemeye Türkiye'den, Türkiye İşçi Partisi Genel Başkanı Mehmet Ali Aybar katıldı.²⁷⁷ Mahkeme Amerika, Avustralya, Yeni Zelanda ve Güney Kore hükümetlerinin devletler hukuku uyarınca saldırı fiillerinde bulduklarına ve tamamen sivil nitelikteki hedefleri bombalayarak savaş suçları işlediklerine oy birliği ile karar verdi. Kararın dayanak noktalarının en başında o tarihte halen yürürlükte olan ve Amerika'nın da öncülük ettiği Briand-Kellogg Paktı gösterildi.²⁷⁸ Mehmet Ali Aybar Russell Mahkemesinin 5. tahkikat komisyonunun başkanı olarak 1 Ağustos'ta Vietnam'a gitti. Aybar'ın Vietnam'a gidişi Türkiye'nin sorunları dururken Vietnam ile ilgilenmesi gerekçe gösterilerek eleştirildi. Aybar ise Vietnam Savaşı'nın Vietnamlılara mahsus bir savaş olmadığını, bütün geri kalmış milletlere

²⁷³ Hürriyet (22 Nisan 1967), s.3. ; Milliyet (22 Nisan 1967), s.2.

²⁷⁴ Cumhuriyet (23 Nisan 1967), s.5.

²⁷⁵ Hürriyet (9 Mayıs 1967), s.2.

²⁷⁶ Milliyet (17 Mayıs 1967), s.3.

²⁷⁷ Mehmet Ali Aybar, **Vietnam Günlüğü**, (İstanbul; İletişim Yayınları, 2012), s. 112.

²⁷⁸ Bu pakt akit devletlerin uluslararası anlaşmazlıklarını çözmek için savaşa müracaatlarını önüyor ve savaş ulusal politikaların bir aracı olarak kullanılmaktan feragat sağlıyordu. Ayrıntılı bilgi için bkz. Kellogg-Briand Pact 1928, United States Statutes at Large, Vol.46, Part.2, p. 2343.

yöneltilmiş bir savaş olduğunu söyledi ve “Amerika yenilmedikçe Türkiye’den Amerika’yı atmak mümkün olamayacaktır” şeklinde cevap verdi.²⁷⁹

Ocak 1968 itibariyle yabancı ülkelerin Vietnam’da bulundukları asker sayısı şu şekildeydi:

Güney Kore: 48.000

Avustralya: 7.700

Tayland: 2.900

Filipinler: 2.000

Yeni Zelanda: 400

Toplam: 61.000

Kore Savaşı’nda bu sayıdan fazla 40.000’di.

Güney Vietnam Hükümeti Türkiye’ye iki nota vererek kendilerine Türk hükümetinin, Türk halkıyla yardım kuruluşlarının yardım elini uzatmasını istedi. Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı ilk yardım olarak 200 litrelik kolera ve tifo serumunu Ankara’daki Güney Vietnam Büyükelçiliğinin emrine verdi.²⁸⁰ Dış İşleri Bakanlığı sözcüsü Oktay İşcen Güney Vietnam’ın yardım isteği ile ilgili yönetilen soruya “talep insani mülahazalarla olumlu bir şekilde tetkik edilmektedir” şeklinde cevap verdi. Kızılay Genel Başkanı Rıza Çerçel de bir açıklama yaparak Kızılay’ın hem Güney Vietnam hem de Kuzey Vietnam’a mali yardımda bulunacağını söyledi ve Türk Hükümeti Kuzey ve Güney Vietnam’a 5.000 dolarlık yardımda bulundu.²⁸¹

1 yıl sonra Güney Vietnam Ulusal Kurtuluş Cephesi bir ihtilal hükümeti kurdu. Bu hükümet Kuzey Vietnam, Doğu Almanya, Polonya, Küba, Suriye, Cezayir, Yugoslavya, Rusya, Romanya, Kızıl Çin ve Kongo tarafından tanındı.²⁸²

Amerika’da ise 79 dekan Nixon’a ve Kongre’ye başvurarak Amerika’nın artık Vietnam’dan çekilmesini istedi.²⁸³ Aynı dönemde ülkede savaş karşıtı büyük bir gösteri düzenlendi. Bu gösteri 30 Senatör ve Milletvekili tarafından desteklendi. New York Belediye

²⁷⁹ Cumhuriyet (1 Eylül 1967), s.5. ; Milliyet (1 Eylül 1967), s.3. ; Hürriyet (1 Eylül 1967), s.2.

²⁸⁰ Milliyet (9 Şubat 1968), s.2. ; Cumhuriyet (10 Şubat 1968), s.1,7.

²⁸¹ Hürriyet (15;17 Şubat 1968), s.3.

²⁸² Cumhuriyet (14 Haziran 1969), s.5. ; Milliyet (14 Haziran 1969), s.2. ; Hürriyet (14 Haziran 1969), s.3.

²⁸³ Cumhuriyet (13 Ekim 1969), s.1,7. ; Hürriyet (13 Ekim 1969), s.3. ; Milliyet (13 Ekim 1969), s.2.

BaşkanıJohns Lindsay şehirde bütün bayrakların yarıya inmesini istedi.²⁸⁴ Bu gösteriye destek vermek amacıyla Ankara’da da 30 AmerikalıBüyükelçilik binasıönünde sessiz bir gösteri yaptılar.²⁸⁵ Yapılan açıklamalara göre Amerika’da 102 kişi Vietnam Savaşı’nı protesto etmek için intihar etti.²⁸⁶İsveçHükümeti yeni BaşbakanıOlof Palme de Amerika’nın ülkeye yapılan yardımikesme tehtidine rağmen “Tarafsız olmak sükûn etmek değildir”diyerek Kuzey Vietnam’a yardım edeceğini açıkladı.²⁸⁷

1970 yılına gelindiğinde Nixon, Kuzey Vietnam’a tekrar 5 maddelik barışteklifinde bulundu. Türkiye Dışİşleri BakanlığısözcüsüOktay İşcen bir açıklama yaparak Nixon’un planının “barışyönünden atılmışileri bir adım”olarak karşılandığınısöyledi.²⁸⁸ Kızıl Çin ise planı“dalavereli bir şaka”olarak nitelendirdi.²⁸⁹ Amerikan BaşkanıNixon Amerika Birleşik Devletleri Teşkilatı’ndaki temsilcisi John Jova’dan teşkilatın Güvenlik Konseyini toplantıya çağırmasınıve Nixon’un barışplanınıdesteklediklerini belirten bir önerge sunulmasınıistedi. Teşkilata üye olan Latin Amerika ülkeleri bunu teşkilatılgilendirmeyen bir konu olduğunu söyleyerek bu isteği reddettiler.²⁹⁰

²⁸⁴ Hürriyet (15 Ekim 1969), s.3. ; Cumhuriyet (15 Ekim 1969), s.5. ; Milliyet (15 Ekim 1969), s.3.

²⁸⁵ Milliyet (16 Ekim 1969), s.2. ; Hürriyet (16 Ekim 1969), s.3. ; Cumhuriyet (16 Ekim 1969), s.5.

²⁸⁶ Cumhuriyet (21 Ekim 1969), s.1,7. ; Hürriyet (21 Ekim 1969), s.3.

²⁸⁷ Milliyet (22 Ekim 1969), s.3. ; Hürriyet (22 Ekim 1969), s.2.

²⁸⁸ Cumhuriyet (11 Ekim 1970), s.5. ; Milliyet (11 Ekim 1970), s.2. ; Hürriyet (11 Ekim 1970), s.3.

²⁸⁹ Milliyet (12 Ekim 1970), s.5

²⁹⁰ Cumhuriyet (17 Ekim 1970), s.5.

II. BÖLÜM

ENDONEZYA

Endonezya için dünyanın en az bilinen ama en önemli ülkelerinden biri denilebilir. Dünyanın 4. Büyük ve en fazla Müslüman nüfusa sahip olan ülkesidir. 17.506 adadan oluşur. 230 milyon nüfusu vardır. Endonezya'da 300'den fazla dil konuşulur.²⁹¹ Ülke jeopolitik açıdan çok büyük önem taşır. Doğal kaynakları, ekonomik potansiyeli ve stratejik pozisyonu ile Güneydoğu Asya'nın güvenliği için stratejik bir konumdadır.²⁹²

Endonezya 1600'lü yılların başında küçük krallıkların zayıflıklarından faydalanılarak Hollandalılar tarafından işgal edildi. Ülke, 1900'lü yıllarda bağımsızlık hareketlerine başladı ve bu hareketler iki dünya savaşı arasında hız kazandı. İkinci Dünya Savaşı sırasında Japon hâkimiyetine giren Endonezya, üç yıl boyunca bu devletin egemenliği altında kaldı. Ülke halkı 17 Ağustos 1945'te ise bağımsızlığını ilan ederek Endonezya Cumhuriyeti'ni kurdu.

Hollanda önceleri bu geçici hükümeti tanımadı ve bu hükümeti baskı altına almaya çalıştı. Ciddi bir dirençle karşılaşan Hollanda 15 Kasım 1946'da Endonezya ile Linggadjati Anlaşmasını imzalayarak ülkedeki egemenliği Endonezya Cumhuriyeti'ne devretmek zorunda kaldı.²⁹³

1950 yılında Birleşmiş Milletlere üye olan Endonezya'da yönetimin temeli Cumhurbaşkanı Ahmet Sukarno'nun belirlediği "Pancasila" üzerine inşa edildi.²⁹⁴ Sanskritçe'de "Beş Prensi" anlamına gelen ve ülkenin Bağımsızlık Bildirisinde de yer alan Pancasila şöyledir:

- Tek tanrı inancı
- Adil ve medeni bir insanlık

²⁹¹ Jean Gelman Taylor, **Indonesia: Peoples and Histories**, (New Haven: Yale University Press, 2003), p.1.

²⁹² Angel Rabasa; Jonh Haseman, **The Military and Democracy in Indonesia**, (Santa Monica: Rand Corporation, 2002), p.4.

²⁹³ Lennox A. Miles, **The New World of Southeast Asia**, (Minneapolis: University of Minnesota Press, 1949), p.79.

²⁹⁴ Donald. E. Weatherbee, "Indonesia: The Pancasila State", **Southeast Asia Affairs**, (1985), p. 133.

- Endonezya Birliği
- Demokratik Vatandaşlık
- Sosyal Adalet²⁹⁵

Endonezya 1957 yılına kadar Parlamenter Demokrasi ile yönetildi. Ülke, Malaya yarımadasından itibaren güneydoğuya doğru 3.000 millik bir alanda irili ufaklı birçok adaya yayılan yerel otoriteler ile denge halinde idi. Cumhurbaşkanı Sukarno 1957’de Sovyetlere yaptığı bir gezi sonrasında artık ülkesinde Parlamenter demokrasinin uygulanamaz olduğunu düşündü ve bu sistem terkedildi.²⁹⁶ Sukarno’nun bu durum için bulduğu çözüm yolu olan “Güdümlü Demokrasi” komünistler ve orduya büyük tavizler vermek suretiyle kendisine yarı diktatör bir otorite sağlıyordu.²⁹⁷

Sukarno’nun ortaya attığı “Güdümlü Demokrasi” beyanı ilerleyen yıllarda kendisi ve ülkesi için birçok sorunun başlangıç noktası olarak kabul edilecekti.²⁹⁸

1959 yılında Anayasada Cumhurbaşkanı Sukarno tarafından yapılan değişiklikler ile Cumhurbaşkanlığı yetkileri genişletildi. 1959-1965 yılları arasında otoriter bir rejim ile yönetilen Endonezya’nın dış politikası “Bağlantısızlık” temeline oturtulmaya çalışıldı fakat Cumhurbaşkanı’nın yaptığı konuşmalarda komünist bloğa olan yakınlık ve sempati sürekli vurgulanıyordu.²⁹⁹

1965 yılında ülkeyi ekonomik, siyasi ve askeri alanda bir kaosa sürükleyen 30 Eylül Harekâtı meydana geldi. Sukarno kilit siyasi ve askeri yetkilerini General Suharto’ya devretmek zorunda kaldı. 1967 yılında Cumhurbaşkanı vekili olan Suharto, 1968’de Meclis tarafından Cumhurbaşkanı seçilerek 5 yıllık dönemlerle üst üste 1973, 1978, 1983, 1988, 1993, 1998 yıllarında cumhurbaşkanlığı yaptı ve ülkeyi 30 yıl boyunca yönetti.³⁰⁰

1. BatıYeni Gine Meselesi

²⁹⁵ Selçuk Çolakoğlu ve Arzu Güler, “Türkiye- Endonezya İlişkileri Dostluktan Ortaklığa”, **Usak Analiz**, Analiz No:3, Nisan 2011, s.5.

²⁹⁶ Daniel S. Lev, “ Indonesia 1965: The Year of The Coup”, **Asian Survey**, Vol.6, No.2, (February, 1966), p.103.

²⁹⁷ David Wise ve Thomas Ross, **Görünmeyen Hükümet CIA** (Ankara: Sol Yayınları,1966),s.88.

²⁹⁸ Adrian Vickers,**Komünistlerden İslamcılara Bir 20. Yüzyıl Tarihi: Endonezya**, (İstanbul, Ayrıntı Yayınları,2013),s.193.

²⁹⁹ Cumhuriyet (11 Haziran 1961), s.5. ; Milliyet (16 Haziran 1961), s.3.

³⁰⁰ Selçuk Çolakoğlu ve Arzu Güler, “Türkiye- Endonezya İlişkileri Dostluktan Ortaklığa”, **Usak Analiz**, Analiz No:3, Nisan 2011, s.6.

Avustralya'nın 160 kilometre kuzeyinde bulunan Batı Yeni Gine (Batı İrian) nikel ve kobalt madenlerinin bulunduğu bir ülkedir. Petrolünde bulunduğu ülke sık ormanlarla çevrilidir. 1678'de Hollanda hâkimiyeti altına giren Batı Yeni Gine, uzun süre Felemenkler tarafından yönetildi. 700.000 Papu'nun yaşadığı 417.000 kilometrekarelik bu ülke 1910'da diğer ülkeler tarafından tanındı. Endonezya bağımsızlığını kazandıktan sonra bu arazi parçası üzerinde hak iddia etmeye başladı. Endonezya 1950'lerden itibaren Hollanda'nın koloni topraklarında oluşan boşluğu doldurmaya başlamıştı. Fakat Batı Yeni Gine için uzun süre uğraşması gerekti.³⁰¹ Konu ile ilgili diplomatik görüşmeler 1960 yılında başladı. 1961 yılından itibaren durum ciddileşti ve çatışmaya dönüştü.³⁰²

Endonezya, bu topraklar üzerindeki talebini akrabası olduğunu iddia ettiği Batı Yeni Gine ile arasındaki tarihi bağlara dayandırıyordu. Hollanda ise iddiasını 1660 yılında Batı Hint Adalarına ilk geldikleri zaman Yeni Gine'de bulunan Tidora Sultanlığı ile İngiliz ve İspanyolların bölgeye sızmalarını önlemek amacıyla imzaladığı “Birleşik ve Ebedi İttifak Anlaşması”na dayandırıyordu. Hollanda, Yeni Gine'deki Papualıların gerek ırk ve gerekse kültür bakımından Endonezyalılardan farklı olduğunu savunuyordu.³⁰³

1961 yılında Hindistan Başbakanı Nehru'nun kuvvet kullanarak Portekizlilerin elinde bulunan Go, Damon ve Diu'yu topraklarına katması ve Birleşmiş Milletlerin bu durum karşısında tepkisiz kalması Sukarno'ya beklediği fırsatı verdi. Fakat Goa'nın durumu Batı Yeni Gine'den farklıydı. Öncelikle Jakarta ile Batı Yeni Gine arasında deniz vardı.³⁰⁴ Fakat yinede durumu Hindistan ile mukayese eden Sukarno, Nehru gibi kuvvet kullanmayacağına dair teminat verse de süreç içerisinde Hollanda'nın uzlaşmaz tutumunu sebep göstererek Batı Yeni Gine'yi gerekirse işgal yolu ile topraklarına katacağını şu sözlerle belirtti:

“ Batı Yeni Gine 1962 yılı içerisinde Endonezya topraklarına dâhil edilecektir. Hiçbir donanma, kara ve hava ordusu bizi durduramayacaktır.”³⁰⁵

Nehru'nun Goa'yı ilhakı Hollanda'yı da Batı Yeni Gine konusunda bir çözüm arama sürecine soktu. Felemenkler, Endonezya ile müzakerelere hazır olduklarını bildirdi.³⁰⁶ Her iki ülkenin de müzakere masasına oturmak için ön şartları vardı. Hollanda; Batı Yeni Gine halkının, Birleşmiş Milletler nezareti altında bir plebisit yapmasını talep ediyordu. Bu plebisit ile mevcut statülerinin muhafazasını mı, bağımsız bir millet haline gelmeyi mi yoksa

³⁰¹ Jean Gelman Taylor, “ **Indonesia**”, (New Haven, Yale University Press, 2003), s.340.

³⁰² Justus M.van der Kroef, “ Nasution, Sukarno and West New Guinea Dispute”, **Asian Survey**, Vol.1, No.6, (August 1961), p. 20.

³⁰³ Hürriyet (15 Ocak 1962), s.7.

³⁰⁴ Sami Kohen, “Laos: Vahşi Bir Ülke İçin”, **Milliyet**, 11 Ocak 1962, s.2.

³⁰⁵ Cumhuriyet (15 Ocak 1962), s.5.

³⁰⁶ Milliyet, (28 Aralık 1961), s.3.

Endonezya'ya ilhakı mı arzuladıklarını kendilerinin belirlemesini istiyordu. Endonezya ise bu teklifi kabul etmiyor ve Yeni Gine'nin doğrudan doğruya kendilerine ilhakı konusunda ısrar ediyordu.

1.1.Amerika'nın Tutumu

Endonezya'nın Batı Yeni Gine konusunda tutumu, Avustralya, İngiltere ve Amerika gibi ülkeleri de tedirgin etti. Avustralya, Endonezya'nın ileri gitmesi durumunda silah ile karşı koyacağını ve kendisine ait olan Doğu Yeni Gine'yi muhafaza ve müdafaa edeceğini bildirdi. Amerika ise iki ülke arasındaki ihtilafın sonlanması için çalıştı.³⁰⁷

Amerika Hollanda ve Endonezya arasındaki ihtilafın sulh yolu ile düzelebileceğine inanmasına karşın, Endonezya'da neredeyse her gün Amerika aleyhine gösteriler yapılıyor ve Büyükelçiliğe hücum edilerek Amerikan bayrakları yakılıyordu. Göstericiler Amerika'nın Batı Yeni Gine'ye askeri birlik getiren Hollanda uçaklarına iniş izni vermesini protesto ediyorlardı.³⁰⁸

Amerika ise Endonezya'yı Yeni Gine'yi işgal etmeye Rusların teşvik ettiğine inanıyordu. Sovyetleri bölgede karışıklık olmasını arzu etmekle ve iki ülke arasında yapılması planlanan müzakerelerin gerçekleşmesini engellemek amacıyla Endonezya Cumhurbaşkanı Sukarno'yu kışkırtmakla suçluyordu.³⁰⁹

Mart 1962'ye gelindiğinde her iki ülke de Amerika'nın arabuluculuğu ile Washington yakınlarında yapılacak gizli bir müzakereye katılmayı kabul ettiler. Bu görüşmelerde sonuçsuz kaldı.³¹⁰ İddialara göre Hollanda, Batı Yeni Gine'yi Endonezya'ya devretmek istemiyordu. Görüşmelerin ardından hem Endonezya hem de Hollanda, Batı Yeni Gine'ye yeniden asker sevk etmeye başladı.³¹¹

Endonezya Dış İşleri Bakanı Nasution meselenin barışçıl yollarla halledilmesi için Amerika'nın arabulucu rolünü memnuniyetle karşıladığını fakat Hollanda'nın barış görüşmelerinden önce bile düşmanca bir tavır takındığını ve ihtilaf konusu adaya yeni kuvvetler gönderdiğini söyledi.³¹²

³⁰⁷ Hürriyet (15 Ocak 1962), s.2.

³⁰⁸ Cumhuriyet (14 Ocak 1962), s.5. ; Hürriyet (14 Ocak 1962), s.3.

³⁰⁹ Cumhuriyet (1 Mayıs 1962), s.1,7. ; Milliyet (1 Mayıs 1962), s.2.

³¹⁰ Cumhuriyet (22 Mart 1962), s.1. ; Milliyet (21 Mart 1962), s.7.

³¹¹ Milliyet (8 Ocak 1962), s.3.

³¹² Hürriyet (3 Nisan 1962), s.3. ; Milliyet (10 Nisan 1962), s.1.

Bu dönem de Endonezya'nın aslında Batı Yeni Gine meselesini sulh yolu ile halletmek istediği fakat Endonezya Komünist Partisi'nin Cumhurbaşkanı Sukarno'ya Batı Yeni Gine'nin ilhakı konusunda baskı yaptığı da ortaya atılan iddialar arasındaydı.³¹³

19 Mayıs 1962'de Amerikan Dış İşleri Bakanlığı basın sözcüsü Lincoln White, Amerika'nın iki ülkenin yeniden müzakerelere başlamasını istediğini açıkladı. Amerikalı Diplomat Ellsworth Bunker tarafından ileri sürülen ve Birleşmiş Milletler idaresi altında yapılacak -yerlilerin kaderini tayin edecek olan- bir plebisitle iki yıllık bir geçiş evresinden sonra Batı Yeni Gine'nin hâkimiyetinin Endonezya'ya devredilmesini öngören plandan her iki devletinde de istifade etmesi talep edildi.³¹⁴

Endonezya teklifi hemen kabul etti fakat Hollanda ilk etapta karşı çıkmaya devam etti.³¹⁵

1.2. Birleşmiş Milletler İdaresi Batı Yeni Gine'de

İki ülke arasındaki gergin durum 2 ay süresince devam etti. 4 ağustos 1962'de Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri U Thant yaptığı bir basın toplantısında Endonezya ile Hollanda'nın Batı Yeni Gine meselesinde bir anlaşmaya vardığını açıklaması ile gerginlik sona erdi.

Batı Yeni Gine'de Birleşmiş Milletlerin idaresi hem Hollanda hem Endonezya tarafından kabul edildi ve Hollanda otoriteyi Birleşmiş Milletlere teslim etti. Bu durum hem Endonezya hem de Hollanda parlamentolarında kabul edildi.³¹⁶

Birleşmiş Milletler idaresi altındaki Batı Yeni Gine'nin hükümet konağında ve ülkenin diğer bölgelerinde Birleşmiş Milletler bayrağı dalgalandı. Burada bulunan Hollanda askerleri anlaşma gereği ülkelerine dönene kadar B.M. hükümetinin emrine tabii oldular.

Geçici hükümette kademeli olarak Hollanda memurları, Endonezyalı memurlarla değiştirildi ve bu işlemler 1963 yılının Mayıs ayına kadar sürdü. B.M idaresi zamanındaki bütçe açığı Hollanda ve Endonezya tarafından müştereken kapatıldı.

³¹³ Cumhuriyet (1 Mayıs 1962), s.5. ; Milliyet (1 Mayıs 1962), s.3.

³¹⁴ Cumhuriyet (19 Mayıs 1962), s.5.

³¹⁵ Milliyet (21 Ocak 1962), s.5.

³¹⁶ Johannes Leyser, "Dispute and Agreement on West New Guinea", *Archiv des Völkerrechts*, 10.Bd, 3.H, (Januar, 1963), p.257

Anlaşmanın 14. , 15. ve 16. maddeleri gereğince Endonezya Papu halkını kültürel ve sosyal hayata dâhil etmek için elinden geleni yapacaktı, ülkede okuryazar oranını arttıracak ve Papu halkının söz, basın, toplanma hürriyetlerini teminat altında tutacaktı. Nihayet Batı Yeni Gine, 1 Mayıs 1963 tarihinde, Birleşmiş Milletler geçici hükümeti tarafından yeni bir eyalet olarak Endonezya'ya devredildi.³¹⁷ Böylece 30 yıllık çatışma son bulmuş oldu.³¹⁸

2. Endonezya ve Malezya Federasyonu

İngiliz İmparatorluğu'nun Güney Doğu Asya'da kalan ufak tefek son toprak parçaları bu ülkenin başına dert oldu. İngiliz Hükümeti komünizm tehdidi altında gördüğü bu toprakları Endonezya ve Filipinlere kaptırmamak için neler yapabileceğini düşündü. Bu dönemde, 1957 yılında bağımsızlığına kavuşmuş olan Malezya'nın antikomünist başkanı Abdurrahman İngiliz müstemlekeleri olan, Singapur, Kuzey Borneo ve Sarawak'ı Malezya Federasyonu adı altında bir araya getirmeyi amaçlayan bir projeyi İngiltere'ye sundu. Bu proje İngilizlere cazip geldi.

Bu projenin İngiltere ve Güneydoğu Asya Anlaşması Teşkilatı (SEATO)³¹⁹ üyesi olan diğer ülkelere cazip gelmesinin iki büyük nedeni vardı. Birincisi iki milyonluk nüfusunun dörtte üçü Çinli olan ve önemli bir İngiliz askeri üssünün bulunduğu Singapur'un komünist Çin tarafından Güneydoğu Asya'nın Küba'sı yapılma niyetinin engellenmesi, ikincisi ise nötralist Endonezya ile Batı yanlısı Filipinler'in Kuzey Borneo ve Sarawak üzerindeki hak iddialarından vazgeçirecek olmasıydı.

Federasyon'un 31 Ağustos 1963'te kurulacağı açıklandığı zaman ciddi bir dış muhalefet ile karşılaşıldı. Özellikle Endonezya Cumhurbaşkanı Sukarno şiddetli bir karşı koyma kampanyası başlattı. Kuzey Borneo ve Sarawak'taki Federasyon karşıtlarını destekledi ve hatta harp ilanı tehditlerinde bulundu.16 Eylül 1963 yılında federasyonun kurulması ile de

³¹⁷ Cumhuriyet (5 Eylül 1962), s.5; Hürriyet (8 Eylül 1962), s.3.

³¹⁸ Paul W. Von der Veur, " Political Awakening in West New Guinea", **Pacific Affairs**, Vol.36, No.1, (Spring, 1963), p.54.

³¹⁹ Güneydoğu Asya Anlaşması Teşkilatı, 8 Eylül 1954 tarihinde Filipinler'in başkenti Manila'da imzalanan pakt. Ayrıntılı bilgi için bkz. Ronald. C. Nairn, "SEATO: A Critique", **Pacific Affairs**, Vol. 41, No.1, (Spring,1968), p. 5.

bu ülkeye komşu olan Endonezya ve Filipinler'in bu ülkeye karşı olan tutumları sertleşti³²⁰ 1963-66 yılları Endonezya ve Malezya arasında ciddi gerginliklerin yaşandığı dönem oldu.³²¹ Endonezya'nın Malezya Konfederasyonu'nun kuruluşuna bu şekilde karşı çıkması dünya literatürüne "Konfrontasi" olarak girdi.³²²

Malezya Başkanı Abdurrahman bu süreçte İngiliz desteğini elinin tersi ile itip Endonezya ve Filipinler ile müzakere masasına oturdu ve Malezya Federasyonu'nun kurulmasını geciktirerek vahim bir hata yaptı.³²³

Filipinler'in Başkenti Manila'da gerçekleştirilen bu müzakereler sonucunda üç lider de Birleşmiş Milletlerin hakemliğine başvurmaya karar verdi. Birleşmiş Milletler, Kuzey Borneo ve Sarawak'a bir heyet göndererek buradaki halkın birleşmeyi isteyip istemediğini soran bir kamuoyu yoklaması yaparak rapor hazırladı.³²⁴

Bu rapora göre Kuzey Borneoluların %100'u, Sarawaklıların da %75'i Malezya Federasyonu'nu onaylıyordu. Halk yoklaması yapılmadan önce Endonezya ve Filipinler B.M'in raporuna itiraz etmeyeceklerine dair teminat verdiler. Oylamadan sonra ise raporun baştan savma olduğu ve inceleme kurulunun bu konuya gereken önemi vermediğini iddia ederek taahhütlerini geri aldılar ve Malezya Federasyonu'nu tanımayacaklarını bildirdiler.³²⁵

Endonezya'nın Malezya federasyonuna karşı cephe almasının birinci sebebi federasyonun Kuzey Borneo'yu kendi topraklarına katma hayallerinin son bulmasıydı. Malezya Federasyonu kurulunca Kuzey Borneo bu federasyona dâhil oldu. İkinci neden ise federasyonun Güneydoğu Asya'daki bütün İngiliz ve Hollanda kolonilerini kendi topraklarına katarak "Pan-Endonezya" tasarısını gerçekleştirme düşüncesine darbe indirmesi idi.

Endonezya, aynı zamanda Malezya Federasyonu'nu, İngiltere'nin "Neo-Kolonyalizm"inin bir oluşumu olarak görüyordu.³²⁶ Sukarno'ya göre İngiltere Uzak

³²⁰ Inamur Rehman, "Making of Malaysia", **Pakistan Horizon**, Vol.16, No.3, (Third Quarter, 1963), p.212.

³²¹ Pamela Sodhy, "Malaysian- American Relations During Indonesia's Confrontation Against Malaysia 1963-66", **Journal of Southeast Asian Studies**, Vol.19, No.1, (March, 1988), p. 111.

³²² Matthew Jones, "Conflict and Confrontation in South East Asia, 1961-1965: Britain, The United States, Indonesia and Creation of Malaysia", **Journal of Southeast Asian Studies**, Vol. 35, No.1, (February, 2004), p.170.

³²³ Alastair M. Taylor, " Malaysia, Indonesia and Maphilindo", **International Journal**, Vol.19, No.2, (Spring, 1964), p.155.

³²⁴ George McT. Kahin, " Malaysia and Indonesia", **Pacific Affairs**, Vol.37, No.3, (Autumn, 1964), p. 253.

³²⁵ Cumhuriyet (16 Eylül 1963), s.5.

³²⁶ Justus M. Van der Kroef, " Indonesia, Malaya and the North Borneo Crisis", **Asian Survey**, Vol.3, No.4, (April, 1963), p.173.

Doğu'daki Avrupa sömürgeciliğinin son kalıntılarını Malezya Federasyonu vasıtasıyla devam ettirmek istiyordu.³²⁷

17 Eylül 1963'de 13 ülkeden ve 3 federal bölgeden oluşan ve Asya'nın güneydoğu bölgesinde kurulan Federasyonun kuruluşunu protesto etmek amacıyla Endonezya ve Filipinler, Kuala Lumpur'daki Büyükelçilerini geri çağırdı.³²⁸ Yeni kurulan Malezya Federasyonu'nun ilk icraatı da bu iki ülke ile siyasi ilişkilerini kesmek ve Büyükelçilerini geri çağırmak oldu.³²⁹

Aynı günlerde Endonezya'nın Malezya Federasyonu'na karşı olan bu olumsuz tutumunu protesto etmek amacıyla Kuala Lumpur'da gösteriler yapıldı ve Endonezya Büyükelçiliği ateşe verildi. Endonezya'nın Başkenti Cakarta'da da Malezya Federasyonu aleyhinde gösteriler yapıldı. İngiliz Büyükelçiliği taşlandı.

Malezya Federasyonu'nun başkanı Tunku Abdurrahman'a göre iki devletin federasyona karşı sergiledikleri bu olumsuz tavrın sebebi Başkan Sukarno, Başkan Macapagal ve kendisi tarafından prensipte kabul edilen "Maphilindo" tasarısının sonuçsuz kalmasıydı.³³⁰ Maphilindo; Endonezya Başkanı Sukarno'nun Malezya, Filipinler ve Endonezya arasında kurmayı tasarladığı ve Pan-Endonezya hareketi için önemli bir basamak teşkil eden bir birlikten ibaretti.³³¹

Batı Yeni Gine ihtilafında olduğu gibi, Endonezya, Malezya ile arasındaki anlaşmazlıkları da silah yolu ile çözmeye çalıştı.³³² Kuzey Borneo sınırına askerlerini yığı ve Malezya Federasyonu'na karşı mütecaviz hareketlerde bulundu.³³³

Endonezya'nın aylarca süren saldırıları Eylül 1964'te had safhaya ulaştı ve Malezya'da İngiliz Milletler Camiası Maliye Bakanları toplantısı yapıldığı sırada paraşüt birlikleri ile Malezya'ya indirme yaptı.

Bu olay üzerine Malezya Federasyonu, B.M Güvenlik Konseyi'ne başvurdu. Amerika ise açık denizde seyreden uçak gemisi "Enterprise"ı Endonezya'nın Başkenti Cakarta'nın 150 mil açıklarına göndererek bir kuvvet gösterisi yaptı. Böylece şimdiye kadar

³²⁷ Cumhuriyet (17 Eylül 1963), s.3. Milliyet (21 Eylül 1964), s.7.

³²⁸ Gordon. P. Means, "Malaysia", **Handbook of Federal Countries**, (Ed. Ann L. Griffiths), (Quebec, McGill-Quenn's University Press, 2005), p.183.

³²⁹ Milliyet (18 Eylül 1963), s.1.

³³⁰ George McT. Kahin, "Malaysia and Indonesia", **Pacific Affairs**, Vol.37, No.3, (Autumn, 1964), p. 253.

³³¹ Hürriyet (18 Eylül 1963), s.5.

³³² Milliyet (25 Haziran 1964), s.7.

³³³ Cumhuriyet (1 Ekim 1963), s.5. ; Milliyet (2 Ekim 1963), s.3.

sadece İngiltere ve Milletler camiasını ilgilendiren Malezya-Endonezya anlaşmazlığına Amerika'da dâhil oldu.³³⁴

Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi Malezya'nın başvurusu üzerine toplanarak, Norveç Tasarısını hazırladı. Endonezya'nın kuvvet kullanması aleyhinde 11'e karşı 9 oy ile karar almak üzere iken konseyin daimi üyelerinden olan Rusya'nın veto hakkını kullanmasıyla sorun çözümsüz kaldı.

Endonezya- Malezya ihtilafı 2 yıl boyunca sürdü. İhtilaf Mart 1966'da Filipinler'in, Malezya ile Endonezya arasında düzenlenmesini istediği zirve konferansı ile birlikte durulmaya başladı. Endonezya Dış İşleri Bakanı Subandrio böyle bir toplantı olması durumunda toplantıya katılacağını bildirerek, olumlu tavrını ortaya koydu.³³⁵

Mayıs ayına gelindiğinde Endonezya hükümeti görüşmelere Bakanlar seviyesinde başlanmasını teklif etti. Başkan Sukarno'nun da Malezya Başkanı Tunku Abdurrahman ile görüşmeye hazır olduğunu bildirdi.³³⁶

1 Haziran 1966'da Tayland'ın Başkenti Bangkok'ta Endonezya'nın yeni Dış İşleri Bakanı Adam Malik ile Malezya Başbakan Yardımcısı Tun Abdülrezzak arasında görüşmeler başladı.³³⁷ Bu görüşmeyi ayarlama konusunda ön plana çıkan Tayland Dış İşleri Bakanı Khomen ise bu ilk toplantıya katılmadı ve temsilcilerin baş başa görüşmelerinin daha olumlu sonuç vereceğini düşündüğünü belirtti.³³⁸

Bu görüşmede iki ülke imzalayacakları anlaşmanın esasları üzerinde konuştular. 11 Ağustos 1966'da da diplomatik ilişkilerin yeniden kurulmasını öngören anlaşma Endonezya adına Adam Malik ve Malezya adına Tun Abdülrezzak tarafından imzalandı.³³⁹

1.2.Endonezya- İngiltere İhtilafı

Malezya Federasyonu'nun kurulması ile İngiltere ve Endonezya arasında gerginlikler başladı. Endonezya'nın Başkenti Cakarta'da İngiliz Büyükelçiliği yağmalandı ve İngiliz şirketlerine el konuldu. İngiltere Dış İşleri Bakanı da İngilizlerin can ve mal

³³⁴ Cumhuriyet (6 Eylül 1964), s.5.

³³⁵ Hürriyet (5 Mart 1966), s.3. ; Cumhuriyet (5 Mart 1966), s.5.

³³⁶ Milliyet (18 Mayıs 1966), s.1.

³³⁷ Michael Leifer, "Indonesia and Malaysia: The Changing Face of Confrontation", **The World Today**, Vol.22, No.9, (September, 1966), p.395.

³³⁸ Cumhuriyet (31 Mayıs 1966), s.5. ; Milliyet (31 Mayıs 1966), s.3.

³³⁹ Milliyet (12 Ağustos 1966), s.3. ; Hürriyet (12 Ağustos 1966), s.3.

güvenliğine karşı girişilen saldırıların durdurulmasını talep etti. Bu olaylar üzerine Endonezya hükümeti ülkede sıkıyönetim ilan etti. İngiltere, Endonezya ile siyasi ilişkilerini kesme noktasına geldi ve Malezya'nın da saldırıya uğraması halinde birliklerini "hazır ol" konumuna getirdi.³⁴⁰

İngiliz Milletler Topluluğu ile Münasebetler Bakanı Duncan Sandy, Birleşmiş Milletlerin Kuzey Borneo ve Sarawak'ta yaptıkları tahkikat hakkında hazırlanan raporu yorumladı. Kuzey Borneo ve Sarawak halkının büyük çoğunluğun Malezya Federasyonu'na katılma arzusunu onaylamış olmasından duyduğu memnuniyeti dile getirdi ve bu ülkelerin serbestçe seçtikleri yolu barış içinde takip edeceklerini ümit ettiğini belirtti.

Sandy, İngiliz Hükümetinin Büyük Malezya Federasyonu'na bağımsızlık ve bütünlüğünü devam ettirebilmesi için elinden geleni yapacağını ve bu konuda bir anlaşma ile yüklendiği sorumlulukları yerine getireceğini ilave etti. Büyük Malezya Federasyonu'nun "bağımsızlık ve bütünlüğüne" kastedecek herhangi bir harekete şiddetle karşı koyacağını, özellikle Endonezya'yı ihtar ederek söyledi.³⁴¹

Endonezya'da evleri ve eşyaları yakılan İngiliz aileleri Cakarta'dan Singapur'a İngiliz Kraliyet Hava Kuvvetleri'ne ait bir nakliye filosu ile taşındı. Endonezya'da sendikaların el koyduğu, Shell, Dunlop, American- British Tobacco gibi İngiliz şirketleri Bakanlığa devredildi. Bu şirketler Endonezya'daki yabancı yatırımların %40'ını oluşturmaktaydı. Bir yıl boyunca süren bu anlaşmazlık sonunda 1964 yılına gelindiğinde İngiliz Başbakanı Sir Alec Douglas Home, SEATO'nun 10. Yıldönümü sebebi ile bir mesaj yayınladı. Komünistlerin 1954'te olduğu gibi Güneydoğu Asya'yı ele geçirmeye çalıştıklarını belirtti ve Sukarno'nun Malezya'yı devamlı olarak tehdit eden politikasından endişe duyduğunu bildirdi.³⁴²

İngiltere ve Endonezya arasındaki bu gergin siyaset, SEATO üyesi olan ve olmayan ülkelerin durumu kınayan tepkilerine rağmen, Endonezya ve Malezya arasında 11 Ağustos 1966'da imzalanan anlaşmaya kadar devam etti.

3. 30 Eylül Harekâtı ve Sukarno Devrinin Sonu

³⁴⁰ Cumhuriyet (20 Eylül 1963), s.5.

³⁴¹ Milliyet (16 Eylül 1963), s.2. ; Cumhuriyet (16 Eylül 1963), s.5.

³⁴² Cumhuriyet (9 Eylül 1964), s.1,7. ; Hürriyet (9 Eylül 1964), s.3.

30 Eylül 1965 günü kendilerinin bir “hareket” olduklarını iddia eden, Sukarno’nun muhafız alayından ve hava kuvvetlerinden bir grup subay bir harekâta girişti. Bu hareket sonraları başarısız bir “sözde darbe” girişimi olarak adlandırıldı. Bu subaylar kendilerine üs olarak da Cakarta’daki Halim Hava Üssü’nü seçtiler. Hareketin başında 1 Ekim’de Sukarno’nun kabinesinden ayrılan eski saray muhafızlarından Albay Untung’un olduğu iddia edildi. Hareket direk olarak Sukarno’yu ve onun kabinesini hedef almıyordu. Hareketin hedefinde üst düzey ordu generalleri vardı.³⁴³ Subayların amacı ülkedeki generallerden yedisini öldürmektir. Üç general evinde vuruldu, üç tanesini Halim’de infaz edildi, sonuncusu olan General Nasution’u ise yaralı olarak ellerinden kaçı. Başkent Cakarta’daki iletişim merkezleri ve radyo istasyonları gibi stratejik yerler ele geçirildi.

Subaylar, Nasution’dan sonra en kıdemli subay olan Tümgeneral Suharto’ya ise herhangi bir saldırıda bulunmadı. Önceleri bu durum Suharto’nun bu hareket grubu ile bağlantısı olduğu şeklinde yorumlandı fakat bu iddia Suharto tarafından yalanlandı. Başkent Cakarta’da Suharto’nun kumanda ettiği hükümet kuvvetlerinden Siliwangi Tümeni ile Albay Suherman’ın başkanlık ettiği Diponegoro birlikleri arasında başkentte çatışmalar yaşandı ve sıkıyönetim ilan edilerek, sokağa çıkma yasağı konuldu.³⁴⁴

Başkent Cakarta’nın kontrolü 2 Ekim’de Suharto tarafından ele geçirildi. Bu hareket bir darbe teşebbüsü olduğu gerekçesi ile kınandı. 5 Ekim’de generaller için düzenlenen cenaze töreninde başlayan komünist karşıtı propaganda kampanyası yayıldı. Bu hareketin komünizm ile bağlantılı olduğuna dair herhangi bir kanıt olmamasına rağmen kampanya başarılı oldu.³⁴⁵ Hareketin olduğu ilk hafta içerisinde en az 100.000 kişi hayatını kaybetti.³⁴⁶

Endonezya’daki genel kanaate göre bu siyasi buhrana sebep olanlar aralarında komünistlerinde bulunduğu solcu bir gruptu. Bu grubun harekete geçmesinden sonra ülkedeki komünist aleyhtarı olan askeri liderler iktidarı yeniden ellerine almak için karşı harekete başvurmuşlardı. Nasution, halk tarafından gerçek bir asker ve aşırı solun karşısında bir şahıs olarak görülüyordu. Nasution’un grubunun Endonezya’da duruma hâkim olması halinde Amerika ile olan ilişkilerinde iyileşeceğine olan inanç tamdı.³⁴⁷

³⁴³ Oey Hong Lee, “Sukarno and Pseudo-Coup of 1965: Ten Years Later”, **Journal of Southeast Asian Studies**, Vol.7, No.1, (March, 1976), p.119.

³⁴⁴ Cumhuriyet (3 Ekim 1965), s.5. ; Milliyet (3 Ekim 1965), s.3. ; Hürriyet (4 Ekim 1965), s.7.

³⁴⁵ Adrian Vickers, **Komünistlerden İslamcılara Bir 20.Yüzyıl Tarihi: Endonezya**, (İstanbul, Ayrıntı Yayınları,2013),s.209.

³⁴⁶ Peter Coleman, Selwyn Cornish, Peter Drake, **Arndt’s Story**, (Canberra, ANU E Press, 2007), s.265.

³⁴⁷ Cumhuriyet (3 Ekim 1965), s.5. ; Milliyet (7 Ekim 1965), s.3.

Nasution ise Güneydoğu Asya'daki anlaşmazlıkların kaynağı olarak buradaki yabancı ülkelerin üslerini görüyordu.

Ülkede devam eden çatışmalarda albayların kumanda ettiği solcular, sağcılarını iktidarı ele geçirmek amacıyla “emperyalizmle iş birliği yapmak” ile suçluyordu. Sağcı grupta solcularını “Kızıl Çin sızmasının adamları” olarak nitelendiriyordu. Yaşanan çatışmalar sonucunda Başkan Sukarno'nun iktidarını oturttuğu sağ ve sol kuvvetler arasındaki hassas denge de sağcılar lehine bozuluyordu.³⁴⁸ Bu darbe teşebbüsünde de ordunun ana kurbanı komünistler oldu.³⁴⁹

Endonezya'daki komünist aleyhtarlığı çağırından çıktı. Komünist olduğu veya 30 Eylül hareketine katıldığına dair en ufak bir şüphe duyulan herkes sorgusuz sualsiz kurşuna dizilmeye başlandı. Müslüman ve Milliyetçi kuruluşlar silahlı kuvvetlerin himayesi altında komünistlere karşı gösteriler düzenlediler ve Endonezya Komünist Partisinin (PKI) kapatılarak Parlamentodaki komünist milletvekillerinin kabineden azledilmesini istediler.³⁵⁰

Bu sırada Endonezya Komünist Partisi Genel Başkanı Aidit ülkede yoktu ve Kızıl Çin'e kaçtığı iddia ediliyordu. Yıllar sonra ise Aidit'in daha harekâtın ilk günlerinde öldürüldüğü ortaya çıkacaktı.³⁵¹ Her ne kadar Aidit ve komünistler sözde darbe ile alakalı gösterilmeye çalışıldıysa da bu durum hiçbir zaman ispatlanamadı.³⁵²

30 Eylül harekâtının lideri olarak görülen ve Sukarno'nun eski saray muhafızlarından biri olan Albay Untung ise harekât başarısız olunca ortadan kayboldu ve komünistler ile birleştiği iddia edildi. Untung, 9 Ekim'de yakalanıp hapse atılınca Silahlı Kuvvetler duruma tamamen hâkim oldu.³⁵³

Sağcı Endonezya ordusu da Başkan Sukarno'ya baskı yaparak tanınmış bir antikomünist olan General Suharto'yu Karar Kuvvetleri Başkanlığı'na tayin ettirdi. Ülkenin Kızıl Çin taraftarı Başkan Yardımcısı ve Dış İşleri Bakanı Subandrio aslında geçici bir sürgün olan dış geziye çıkmaya zorlandı. Böylece sağcı grup ülke üzerindeki hâkimiyetini iyice sağlamlaştırdı.

³⁴⁸ Milliyet (6 Ekim 1965), s.5.

³⁴⁹ Daniel S. Lev, “ Indonesia 1965: The Year of The Coup”, **Asian Survey**, Vol.6, No.2, (February, 1966), p.103.

³⁵⁰ Hürriyet (12 Ekim 1965), s.3. ; Milliyet (12 Ekim 1965), s.1.

³⁵¹ Adrian Vickers, **Komünistlerden İslamcılara Bir 20. Yüzyıl Tarihi: Endonezya**, (İstanbul, Ayrıntı Yayınları,2013),s.212.

³⁵² W.F. Wertheim, “ Indonesia Before and After Untung Coup”, **Pacific Affairs**, Vol.39, No.1/2, (Spring-Summer, 1966), p.115.

³⁵³ Cumhuriyet (13 Ekim 1965), s.5.

Hükümet sol gruplara karşı bazı tedbirler aldı. Örneğin, komünist unsurlar barındırdıklarını iddia ederek bazı komünist taraftarı gençlik oluşumları kapatıldı. Başkent Cakarta'daki Çinlilerin elinde bulunan Respublika Üniversitesi'ni "komünist yuvası" olduğu gerekçesiyle ateşe verildi. PKI' ye bağlı bazı kuruluşlar kanun dışı ilan edilip faaliyetten men edildi.³⁵⁴

Endonezya Hükümet kuvvetleri başkent yakınlarında Kızıl Çin yapısı bazı makineli ve hafif silahlar ele geçirdiklerini iddia ederek -Çin ile aralarında da herhangi bir silah yardımı anlaşması olmadığı için Pekin'i sivil komünist teşkilatları silahlandırmakla suçladı. Komünist Çin ise ülkedeki Pekin eğilimli Komünist Partisine karşı alınan sert tedbirleri sebep gösterip Endonezya'ya ekonomik yardımı keserek teknisyenlerini geri çağırdı.³⁵⁵

Pekin'in ekonomik yardımı kesmesi ile siyasi olarak karışık olan Endonezya'da mali olarak da sıkıntılar başladı. Endonezya Rupisinin itibari değeri binde bir oranında düşürüldü ve ülkede bir devalüasyon yaşandığı ilan edildi.³⁵⁶

Sukarno bu sırada kabinede değişiklikler yaparak, komünist aleyhtarı Nasution'u Savunma Bakanlığı ve Silahlı Kuvvetler Komutanlığı görevinden uzaklaştırdı. Aynı zamanda kabinedeki komünist bakanların da görevlerine son verdi. Bu değişiklikler ilk bakışta komünistlere verilmiş tavizler olarak görülse de Sukarno'nun amacı ülkedeki kuvvet dengesini yeniden sağlayarak şahsi otoritesini devam ettirmektir.³⁵⁷

Fakat ne kadar çabalarsa çabalasın tüm bu yaşananların neticesinde Sukarno'nun bir hükümet doktrini haline getirdiği ve "milliyetçiliğin, dinin ve komünizmin ittifakı" anlamına gelen "NASAKOM" siyaseti son buldu.³⁵⁸ Komünist aleyhtarlığı ile ün yapan ve 30 Eylül Hareketi'ni bastıran kişi olarak görülen Nasution'un azli ülkede var olan gerginliği iyice arttırdı ve Başkent sokaklarında öğrenci teşkilatlarının tertiplelediği gösteriler yaygınlaştı.³⁵⁹ Başkan Sukarno, olayların büyümesi üzerine 11 Mart 1966'da Super Semar ismi verilen bir belgeyi imzaladı. Cumhurbaşkanlığı sıfatını muhafaza ederek bütün siyasi yetkilerini silahlı Kuvvetler Başkomutanı Suharto'ya devretti.³⁶⁰ Sukarno yönetimi o zamanlar daha sonra Dış İşleri Bakanı olacak Adam Malik tarafından "toplu hipnoz dönemi" olarak adlandırıldı.³⁶¹

³⁵⁴ Hürriyet (17 Ekim 1965), s. 3. ; Milliyet (19 Ekim 1965), s.7.

³⁵⁵ Cumhuriyet (14 Ekim 1965), s.5.; Hürriyet (6 Aralık 1965), s.2.

³⁵⁶ Cumhuriyet (15 Aralık 1965), s.5. ; Milliyet (16 Aralık 1965), s.3.

³⁵⁷Hürriyet (23 Şubat 1966), s.7.

³⁵⁸ Eva T. Parker, " Has The Sukarno Regime Weakened The PKI?", **Asian Survey**, Vol.4, No.9, (September, 1964), p.1058.

³⁵⁹ Cumhuriyet (27 Şubat 1966), s.5.

³⁶⁰ Leo Suryadinata, " Suharto's Indonesia: Two Decades On", **Southeast Asian Affairs**, (1987), p.131.

³⁶¹ Justus van der Kroef, " Sukarno: The Ideologue", **Pacific Affairs**, Vol.41, No.2, (Summer, 1968), p.245.

Yetkileri eline alan Suharto ilk iş olarak PKI'yi lağvederek ülkede sıkıyönetim ilan etti. Suharto'nun iktidara geldiği ilk 12 günlük süre içerisinde 50.000 kişi komünist oldukları gerekçesi ile tutuklandı. Bu durum ülkede sağcı grupları kısa bir süreliğine de olsa yatıştırdı.³⁶²

30 Eylül Harekâtı'ndan sonra ve özellikle Suharto'nun başa gelmesi ile Endonezya dış politikasında 90 derecelik bir dönüş yaşandı. Kızıl Çin'in dümen suyundan kurtulan ülke antikomünist oldu. Sukarno'nun dünya çapında bir lider olma arzusu yerini gerçekçilik ve pragmatizme bıraktı. Endonezya'ya çok pahalıya mal olan Malezya'yı ezme siyasetinden vazgeçildi. Komünizm, Marksizm ve Leninizm yasaklanarak, ülkeyi Kızıl Çin'in müttefiki haline getiren Pekin-Cakarta mihveri lağvedildi.³⁶³

Suharto tarafından Dış İşleri Bakanlığına getirilen Adam Malik, Endonezya'yı geleneksel dış siyasetine döndürerek, Amerika ile daha iyi ilişkiler kurmaya çabaladı. Ülkenin Malezya buhranı sırasında ayrıldığı Birleşmiş Milletlere yeniden dâhil olmasını sağladı.³⁶⁴

Ağustos 1966'da Sukarno Endonezya'nın bağımsızlığının 21. Yıldönümünde bir konuşma yaptı. İktidarı kaybettiğini kabullenmeyen Sukarno, Endonezya'nın Malezya'yı tanıma ve Birleşmiş Milletlere tekrar dâhil olma konusunda aceleci davranmayacağını belirterek ülkedeki kuvvetli adamın hala kendisi olduğu imajını vermeye çalıştı.

Bu konuşma ülkede yeniden bir gösteri ve protesto dalgası başlattı. Ülkedeki basın organları Sukarno'yu halk arasında huzursuzluk yaratmak, milletten çok uzaklaşmış olmak ve istikrarı baltalamakla suçladı.³⁶⁵

Ülkenin en büyük partisi olan Milliyetçi Parti ise Sukarno'yu desteklediğini bildirdi. Parti Sukarno'yu iktidardan uzaklaştırmak için harekete geçildiği takdirde karşı bir mücadeleye girişeceklerini belirtti.³⁶⁶

Suharto, halkın bir kısmı tarafından hala kurtarıcı olarak görülmekte olan Başkan Sukarno'yu 30 Eylül Harekâtı'ndaki rolünden dolayı askeri mahkeme önüne çıkarıp huzursuzluk yaratmak yerine, rakibinin itibarını 1968 yılında yapılacak olan seçimlere kadar kademeli olarak zedeleme stratejisi yürüttü.³⁶⁷ Buna rağmen Sukarno Batı ve merkezi

³⁶² Cumhuriyet (13 Mart 1966), s.5. ; Hürriyet (14 Mart 1966), s.3.

³⁶³ Milliyet (7 Temmuz 1966), s.3.

³⁶⁴ Milliyet (5 Nisan 1966), s.3.

³⁶⁵ Cumhuriyet (20 Ağustos 1966), s.5. ; Milliyet (20 Ağustos 1966), s.1.

³⁶⁶ Cumhuriyet (7 Temmuz 1966), s.1,7. ; Milliyet (7 Temmuz 1967), s.3.

³⁶⁷ Hürriyet (8 Ocak 1967), s.3. ; Milliyet (8 Ocak 1967), s.2.

Cava'da saygınlığını sürdürdü. Deniz piyadeleri ile polis teşkilatının bir bölümünün desteğini almaya devam etti.³⁶⁸

Halkın ve askeriyenin bir kısmının desteğini almasına rağmen Şubat 1967'e gelindiğinde Sukarno sona yaklaştı. İlk olarak bütün yetkilerini Suharto'ya devretti –daha sonra bunu silah zoruyla yaptığı iddia edildi- Mart ayında da Endonezya Kongresinin özel bir komitesi tarafından Cumhurbaşkanlığı unvanı elinden alınarak “Tek Adam” iktidarına son verildi. Aynı Kongre Suharto'yu Cumhurbaşkanı Vekili olarak atadı.

Kongre elinde sadece “Dr.” Ve “Bay” unvanı kalan Sukarno'nun vatana ihanetten yargılanıp yargılanmayacağı kararını ise Suharto'ya bıraktı. Başkan Suharto, Sukarno'yu ölümüne kadar ev hapsine mahkûm etti. Sukarnoculuk 1970'lerin sonuna kadar yasaklı kaldı. Sukarno'nun saygınlığı daha sonra iade edildi. Sukarno'nun politikası da kendi döneminde yaşayan diğer Asya liderleri gibi büyük güçler tarafından şekillendirilmişti.³⁶⁹

Suharto 27 Mart 1968'de Endonezya Millet Meclisi tarafından oy birliği ile 5 yıl süre için Cumhurbaşkanı seçildi ve 30 yıl boyunca ülkeyi idare etti.³⁷⁰ Suharto dönemi Endonezya'sı “otoriter” bir devlet olarak tanımlandı. Suharto yönetiminin son yıllarında ise yönetim yumuşadı ve ordunun önemi azaldı.³⁷¹

³⁶⁸ Cumhuriyet (28 Ocak 1967), s.5.

³⁶⁹ James R. Rush, **Makers Of Modern Asia**, (Harvard University Press, 2014), p.172.

³⁷⁰ Cumhuriyet (28 Mart 1968), s.5. ; Milliyet (28 Mart 1968), s.2. ; Hürriyet (28 Mart 1968), s.3.

³⁷¹ Leo Suryadinato, “ Democratization and Political Succession in Suharto's Indonesia”, **Asian Survey**, Vol.37, No. 3, (March, 1997), p. 269.

III. BÖLÜM

LAOS

Laos Demokratik Cumhuriyeti, Batı'da Tayland ve Burma, Doğu'da Vietnam, Kuzey'de Çin Halk Cumhuriyeti ve Güney'de Kamboçya ile komşudur. Denize kıyısı yoktur. Başkenti Vientiane'dir. Sosyalist bir Cumhuriyet olarak yönetilmektedir.

Nuang Sua (bugünküLuang Parabang) Prensi Fa Ngum tarihteki ilk Laos Kralıolarak kabul edilmektedir. Fa Ngum gençyaşta Kamboçya'ya giderek buradaki Khmer İmparatoru'nun kızıyla evlendi. Ardından ülkesindeki karışıklıklarifırsat bilerek 1349'da Khmer İmparatorunun sayesinde topladığı10.000 silahlıadamla beraber Laos'a doğru yola çıktı. 1354'te Vientiane'de yanındaki 50.000'den fazla asker ve destekçisiyle taçgiyip La Vang Hükümdarıilan edildi. Bu krallık 18.yüzyılda parçalandıve zaman içerisinde Birmanya, Siyam (Tayland) ve Vietnam tarafından işgal edildi. Ülke 1893 yılında Fransız sömürgesi oldu. II. Dünya Savaşı sırasında ise önce Tayland yönetimine bırakılan Laos, Mart 1945'te Japonlar tarafından işgal edildi. Ülkede bir yandan Japonlara karşı direniş hareketi gelişirken bir yandan da Fransa karşıtıLao Issara (Özgür Laos) hareketi başladı.

II. Dünya Savaşı'nın sonunda Japonların yenilmesinin ardından Fransa tekrar Laos'ta hâkimiyet kurdu ve 1949 yılında ülkeye sınırlı özerklik tanıdı. Fransa'nın sınırlı özerklik vermesini yeterli bulan Lao Issara hareketi dağılarak hükümete katıldı.³⁷² Bu gelişmeyi yeterli bulmayanlar ise 1950'de Pathet Lao Hareketini (Yeni Lao Ülkesi Hareketi) oluşturdular ve

³⁷² Yale Richmond, **Practicing Public Diplomacy**, (Berghahn Books, 2008), p.192.

Prens Souphanouvong önderliğinde Fransızlara karşı gerilla savaşına giriştiler. Bu savaş 1954 yılında Cenevre Antlaşması ile Laos'un bağımsız olması ile son buldu.³⁷³

Pathet Lao 1956 yılında Neo Lao Hak Sat (Laos Yurtsever Cephesi) adıyla yasal bir parti konumuna geldi. Prens Souvanna Phouma Başkanlığında Prens Souphanouvong'unda katıldığı ulusal birlik hükümeti kuruldu. 1958 seçimlerinde Pathet Lao ve Anti-Amerikan Santiphalo Partisi kazançlı çıkınca ülkedeki Batıyanlı sağcı partiler endişeye kapıldı. Hükümet Başkanı Souvanna Phouma zorla istifa ettirildi ve yerine sağcıların aday olan Phoui Sananikon getirildi. Prens Souphanouvong da tutuklandı. Başbakan Phoui, Cenevre Antlaşmasına aykırı davranarak Amerika ve Filipinlerden askeri yardım talebinde bulundu. Bu gelişme üzerine Pathet Lao Cenevre Antlaşması ile saptanan tarafsızlık hükümlerinin çiğnendiğini söyledi ve merkezi hükümet ile çatışmalar yaşamaya başladı. Bu çatışmalar artınca hükümet Birleşmiş Milletlere başvurdu. Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri Dag Hammarskjöld Başbakan Phoui Sananikon'e ye ülkede tarafsız bir politika izlemesi tavsiyesinde bulundu. Phoui bu tavsiyeye uymak isteyince ülkedeki sağcıların desteğini yitirdi ve Aralık 1959'da görevden ayrılmak zorunda kaldı. Bunun üzerine General Phoumi Nosavan'ın başını çektiği bir grup subay yönetime el koydu. 1960'da Yüzbaşı Kong Le Vientiane'de bir darbe yaparak Prens Souvanna Phouma'yı Başbakanlığa getirdi. Hapisten kaçmış olan Prens Souphanouvong'a da birleşik ve tarafsız bir Laos kurmayı önerdi. Kong Lee geçimsizlik ihtimalini azaltmak için de Phoumi Nosavan'a Başbakan Yardımcılığı ve Savunma Bakanlığı'nı teklif etti. Amerika ise bu tarafsız hükümeti desteklemek yerine Phoumi Nosavan'ı destekledi ve Nosavan 1960 Aralık ayında Vientiane'ye geçirdi. Prens Souvanna Phouma Kamboçya'ya kaçtı. Kong Lee ise elindeki 10.000 Amerikan yapımı silahı yol boyunca Pathet Lao'culara dağıtarak kuzeye çekildi. Phoumi Nosavan bir hükümet kurarak Prens Boun Oum'u Başbakanlığa getirdi.³⁷⁴

Bu hükümetin kurulmasından kısa süre sonra Kuzey Vietnam Laos'a karşı saldırı girişimlerinde bulundu.³⁷⁵ Amerika bu krizi savaşız halledilemek için SEATO Konseyini acele toplantıya çağırdı.³⁷⁶ Konsey Laos'a dışarıdan müdahalede bulunulduğu kanaatine vardı ve buraya asker gönderme kararı aldı.³⁷⁷ Kuzey Vietnam'ın saldırısıyla beraber ülkedeki hükümet aleyhtar kuvvetler de harekete başladı. Jarres Havaalanı ve Jarres Ovası bu

³⁷³ Martin Stuart Fox, "The French in Laos 1887-1945", **Modern Asian Studies**, Vol.29, No.1, (February, 1995), p.111.

³⁷⁴ David Wise; Thomas Ross, **Görünmeyen Hükümet CIA**, (Ankara: Sol Yayınları, 1966). s.110.

³⁷⁵ Milliyet (2 Ocak 1961), s.1,3. ; Hürriyet (2 Ocak 1961), s.3. Cumhuriyet (2 Ocak 1961), s.5.

³⁷⁶ Hürriyet (5 Ocak 1961), s.3. ; Milliyet (5 Ocak 1961), s.2.

³⁷⁷ Sami Kohen, "Laos Yeni Bir Kore Mi?", **Milliyet**, (5 Ocak 1961), s.2.

komünist kuvvetlerin eline geçti.³⁷⁸ Açıklama yapan Sovyetler Birliği ve Kızıl Çin, Amerika'yı Laos'un meşru hükümetine komplo kurmak ve Prens Boun Hükümetine silah ve askeri teçhizat sağlamakla itham ettiler.³⁷⁹ İngiltere ise Laos'ta arabuluculuk yapmaya çalıştı. Hindistan, Polonya ve Kanada'dan oluşan Kontrol Komisyonu'nun yeniden çalışmalarına başlaması için teklifte bulundu.³⁸⁰ Amerika bu teklifi destekledi fakat Sovyet Rusya cevap vermedi.³⁸¹ Amerika'nın asıl isteği Kamboçya, Malezya ve Birmanya gibi tarafsız ülkelere oluşan bir komisyonun Laos'a gitmesi ve olayları yerinde inceleyerek Laos'un tarafsız bir ülke haline getirilmesi için çalışılmasıydı.³⁸² Kamboçya Devlet Başkanı Prens Norodom Sihanouk böyle bir komisyonun ülkede uzlaşma yaratmayacağınsöyleyerek bu teklifi reddetti.³⁸³ Filipinler Cumhurbaşkanı Carlos Garcia'da Birleşmiş Milletlerden Laos'a müdahalede bulunmasını istedi.³⁸⁴ Laos'ta bu gelişmeler yaşanırken Başbakan Yardımcısı Phoumi Nosavan ile devrik Başbakan Souvanna Phouma Kamboçya başkentinde bir araya geldi. İki devlet adamında Laos'ta ancak sıkı bir tarafsızlık siyasetinin ülkede yeniden milli birliği sağlayabileceği konusunda anlaştılar.³⁸⁵

Bu sırada Sovyet Rusya İngiltere'nin teklifine cevap verdi ve bu teklifi kabul etmek için 3 şart öne sürdü:

- 1- Amerika ve SEATO müttefikleri Laos'a müdahaleden kaçınmalıdır. Böyle bir müdahale uyumsuzluğu genişletecektir.
- 2- Prens Souvanna Phouma'nın meşru hükümetine karşı çıkıp isyan halinde olan General Phoumi Nosavan ve kuvvetlerinin desteklenmesine son verilmelidir.
- 3- Laos'un tarafsızlığını teminat altına alacak her tedbir önce 3'lük komisyonun Yeni Delhi'deki bir toplantısında sonra da muhtemelen 14'lük bir konferans çerçevesi içinde konuşulmalıdır. Bu tedbirler aynı zamanda Laos'ta tek meşru makam olarak Prens Souvanna Phouma hükümetinin tanınması esasına dayanmalıdır. Pathet Lao'yu da içine alan vatansever kuvvetlerin milli istekleri hesaba katılmalıdır.³⁸⁶

Komisyonun toplanması konusunda fikir birliğine varan Rusya ve İngiltere arasında bu defa da "ateşkes" ile ilgili anlaşmazlık yaşandı. İngiltere, Hindistan, Polonya ve Kanada'dan

³⁷⁸ Walter Lipman, "Dur, Bak, Dinle", **Cumhuriyet**, (5 Ocak 1961), s.5.

³⁷⁹ Mehmet Piri, "Asya'da Sovyet Gelişmesi", **Cumhuriyet**, (16 Ocak 1961), s.5.

³⁸⁰ Mehmet Piri, "Laos için Konferans Toplanacak Mı?", **Cumhuriyet**, (24 Ocak 1961), s.5.

³⁸¹ Cumhuriyet (28 Ocak 1961), s.5. ; Hürriyet (28 Ocak 1961), s.3. ; Milliyet (28 Ocak 1961), s.2.

³⁸² Mehmet Piri, "Laos'un Tarafsızlığı Meselesi", **Cumhuriyet**, (8 Mart 1961), s.5.

³⁸³ Hürriyet (28 Şubat 1961), s.3. ; Cumhuriyet (28 Şubat 1961), s.5.

³⁸⁴ Milliyet (27 Şubat 1961), s.2. ; Cumhuriyet (27 Şubat 1961), s.3.

³⁸⁵ Cumhuriyet (11 Mart 1961), s.5. ; Hürriyet (11 Mart 1961), s.3.

³⁸⁶ Milliyet (26 Mart 1961), s.1. ; Cumhuriyet (26 Mart 1961), s.1,7.

oluşan 3'lük komisyonun ateşkes emri verildikten sonra toplanmasını isterken, Rusya toplantının mümkün olan en kısa zamanda yapılması konusunda ısrar ediyordu. Rusya toplantı öncesi "ateşkes" yapılması konusunda ikna edildi fakat Pathet Lao radyo aracılığıyla yaptığı bir açıklamada ateşkes için 3 şart ileri sürdü:

- 1- Ateşkesin yapılması mevzuu Laos'ta alakadar taraflar arasında müzakere edilmeli ve bu hususta kati kararlar tespit edilmelidir.
- 2- Ateşin kesilmesi Birleşik Amerika'nın Laos'a karşı giriştiği tecavüzün durdurulduğu zamana rastlamalıdır.
- 3- Ateşin kesilmesiyle beraber Cenevre Konferansına benzer bir konferans derhal toplanmalı ve Prens Norodom Sihanouk'un teklif ettiği gibi konferansa 14 millet iştirak etmelidir.³⁸⁷

Bu açıklamadan 15 gün sonra Kontrol Komisyonu toplandı ve ülkede ateşkes ilan edildi. Laos'un toplanacak olan Cenevre Konferansı'nda 2 hükümet tarafından temsil edilmesi kararlaştırıldı. Bu hükümetlerden ilki Batılılar tarafından meşru kabul edilen Prens Boun Oum Hükümeti, diğeri ise Doğu Bloğu ülkeleri tarafından tanınan Prens Souvanna Phouma Hükümeti idi.³⁸⁸ Sovyet Rusya Konferansa üçüncü bir taraf olarak Pathet Lao'nun da katılması için ısrar etti.³⁸⁹ Boun Oum, Pathet Lao'nun katılması kabul edilirse konferansa terk edeceklerini açıkladı. Cenevre Konferansı 17 Mayıs'ta açıldı. İlk toplantıda Komünist devletler Amerika'yı Prens Boun Oum hükümetine askeri yardım yaparak 1954 Cenevre Antlaşmasını ihlal etmekle suçladılar.³⁹⁰ İngiltere ve Rusya, Amerika'dan Laos'a yaptığı yardımı kesmesini istedi. Amerika ise ülkedeki meşru hükümetin komünistlerin eline geçmesini önlemek için yardım yapmanın zorunlu olduğunu söyleyerek bu isteği reddetti.³⁹¹ Konferans başlayalı 1 ay olmadan Laos'ta ateşkes bozuldu ve konferansa süresiz ara verildi.³⁹²

Cenevre Konferansı'na ara verilen bu dönemde Laos'un 3 Prensi Kamboçya Başbakanı Norodom Sihanouk'un zoruyla Zürih'te bir toplantı düzenlediler ve bu toplantıda ülke içerisinde harp halinde bulunan 3 ayrı Laos kuvvetinin birleştirilmesi kararlaştırdılar.³⁹³ Toplantıya katılan Başbakan Boun Oum, eski Başbakan Souvanna Phouma ve Pathet Lao

³⁸⁷ Mehmet Piri, "Laos, Kızıl Çin ve Amerika", **Cumhuriyet**, (8 Nisan 1961), s.3.

³⁸⁸ Cumhuriyet (3 Mayıs 1961), s.1,7. ; Hürriyet (3 Mayıs 1961), s.3. ; Milliyet (3 Mayıs 1961), s.2.

³⁸⁹ Milliyet (15 Mayıs 1961), s.1. ; Cumhuriyet (15 Mayıs 1961), s.5.

³⁹⁰ Cumhuriyet (17 Mayıs 1961), s.5. ; Hürriyet (14 Mayıs 1961), s.3.

³⁹¹ Cumhuriyet (18 Mayıs 1961), s.5.

³⁹² Milliyet (8 Haziran 1961), s.1. ; Cumhuriyet (9 Haziran 1961), s.5.

³⁹³ Cumhuriyet (21 Haziran 1961), s.2.

lideri Prens Souphanouvong, Laos KralıSisavang Vattahana riyasetinde bir milli birlik hükümetinin kurulmasıhususunda oy birliğine vardılar.³⁹⁴ Prensler kurulacak hükümetin Başbakanının tarafsız Prens Souvanna Phouma olmasıkonusunda anlaştılar.³⁹⁵ Bu sırada Cenevre Konferansitekrar toplandı. Kurulacak olan yeni hükümet konferansa yeni bir heyet göndereceğini açıkladı.³⁹⁶ Prensler kurulacak yeni koalisyon hükümetin Bakanlarının 3 tarafıda temsil edecek şekilde dağılımınıyapmak için başkent Vientiane’de bir araya geldiler.³⁹⁷ Hükümetin 8 tarafsız, 4 Pathet Lao ve 4 sağcıBakandan oluşmasıkararlaştırıldı. Fakat Prens Boun Oum bu duruma itiraz etti ve tarafsızlara ayrılan 8 koltuğun 4’ünüve Milli Savunma ile İçişleri Bakanlıkları’nın kendisine bırakılmasınıistedi.³⁹⁸ Böylece görüşmeler çıkmaza girdi. Ülkede Boun Oum ile Pathet Lao kuvvetleri arasında çarpışmalar yaşanmaya başladı. Bunun üzerine Cenevre Konferansı’nın iki Başkanıİngiliz McDonald ve Rus Puşkin üçprensi görüşmelerine devam etmek üzerine bu konferansa davet etti. Boun Oum önce bu daveti reddetti fakat Amerika’nın kendisine verdiği 4 milyon dolarlık yardımkesmesi üzerine daveti kabul etmek zorunda kaldı. Prenslerin konferansta bir araya gelmesi de bir netice sağlamadı.³⁹⁹

Başkan Kennedy, Laos KralıSavang Vattahana’ya bir mesaj gönderdi. Laos meselesinin devamlıbir çözüme kavuşabilmesi için tarafsız Souvanna Phouma’nın başkanlığında bir koalisyon hükümeti kurulmasının zaruri olduğunu ifade etti ve şimdiki Başbakan Boun Oum ile yardımcısıPhoui Nosavan’ın uzlaşmaz tutumlarınıterk etmeleri için bütün nüfuzunu kullanmasınıistedi.⁴⁰⁰

Fakat Amerika baskılara rağmen Boun Oum hükümetine yapılan askeri yardımikesmeyeceğini açıkladı.⁴⁰¹

Yaşanan çatışmaların ve müzakerelerin sonunda üçprens Koalisyon Hükümeti konusunda anlaşmaya vardılar.⁴⁰² Koalisyon Kabinesindeki bakanların 19’undan 7’si tarafsız Souvanna Phouma tarafından, 4’üşimdi Krallık Hükümeti BaşbakanıBoun Oum tarafından, kalan 4’üise komünist eğilimli Pathet Lao tarafından alındı. Prens Phouma, Savunma ve Sosyal Hareket Bakanı, Solcu Prens Souphanouvong ise Başbakan Yardımcısıve İktisat ve

³⁹⁴ Milliyet (23 Haziran 1961), s.1. ; Cumhuriyet (23 Haziran 1961), s.5.

³⁹⁵ Mehmet Piri, “ Laos Sükuna Varıyor”, Cumhuriyet, (19 Temmuz 1961), s.5.

³⁹⁶ Hürriyet (19 Ekim 1961), s.3. ; Cumhuriyet (19 Ekim 1961), s.2.

³⁹⁷ Cumhuriyet (28 Aralık 1961), s.5. ; Milliyet (29 Aralık 1961), s.3. ; Hürriyet (29 Aralık 1961), s.3.

³⁹⁸ Cumhuriyet (31 Aralık 1961), s.1,7. ; Hürriyet (31 Aralık 1961), s.3.

³⁹⁹ Milliyet (29 Ocak 1961), s.2. ; Hürriyet (30 Ocak 1961), s.3.

⁴⁰⁰ Cumhuriyet (23 Nisan 1962), s.5. ; Hürriyet (23 Nisan 1962), s.3. ; Milliyet (23 Nisan 1962), s.1.

⁴⁰¹ Hürriyet (10 Mayıs 1962), s.3. ; Cumhuriyet (10 Mayıs 1962), s.5. ; Milliyet (12 Mayıs 1962), s.7.

⁴⁰² Milliyet (9 Haziran 1962), s.3. ; Cumhuriyet (9 Haziran 1962), s.2.

Planlama Bakanı oldu. Phoui Nosavan Başbakan Yardımcılığı ve Maliye Bakanlığı'nı alırken Prens Boun Oum kabinede görev almadı.⁴⁰³ Kral Savang Vattahana'nın 19 kişilik Koalisyon Kabinesini işbaşına getirmesi ile yeni hükümet resmen kuruldu ve Prens Boun Oum hükümeti istifasın sundu.⁴⁰⁴

Yeni Başbakan Souvanna Phouma Laos'un yabancı hiçbir ittifaka veya askeri koalisyonla girmeyeceğini açıkladı. Laos'tan bütün yabancı birliklerin ve personelin çekilmesi talebinde bulundu. Kabine ilk toplantısında Krallık toprakları dâhilinde her türlü savaş faaliyetinin fiilen durdurulmasını kararlaştırdı.⁴⁰⁵ Cenevre Konferansı'nın son toplantısında da Laos Krallığı'nın bağımsız bir devlet olarak kabul edildiği milletlerarası bir antlaşma üzerinde karara varıldı.⁴⁰⁶

Yeni hükümetin kurulmasından sonra da ülkedeki çatışmalar durmadı. Her grup kendi silahlı gücünü korumaya ve ateşkes anında denetlediği bölgeleri elinde tutmaya devam ediyordu. Komünist ve tarafsız güçlerin elinde Doğu eyaletleri, sağcı güçlerin elinde ise Mekong Vadisi vardı. Aradan bir yıl geçmeden Komünist Pathet Lao ile tarafsız kuvvetler arasında Jarres Ovasında çarpışmalar yaşandı.⁴⁰⁷ Pathet Lao'nun bakanları Vientiane'ye terk ederek kendi bölgelerine çekildi. Kuzey Vietnam'ın desteklediği Pathet Lao ile Amerika'nın desteklediği ve sağcı güçlerin çevresinde toplandığı Souvanna Phouma arasında iç savaş patlak verdi. Amerika Laos'ta yaşanan bu gelişmelerden duyduğu rahatsızlığı belirtmek için 7. filoyu Tayland Körfezine gönderdi. Aynı zamanda Amerikan hükümeti bir açıklama yaparak Laos'taki Pathet Lao birliklerini Sovyetlerin ya da Kızıl Çin'in değil Kuzey Vietnam'ın tahrik ettiğini iddia etti.⁴⁰⁸ Bu tarihten itibaren Vietnam Savaşı Laos'ta da yayılmaya başladı. Pathet Lao'yu destekleyen Kuzey Vietnamlılar savaşı yönetmeye başladılar. Bundan sonra Laos'ta savaş ikiye ayrıldı. İlk savaş Kuzey Vietnam'dan başlayıp, Laos'tan geçen ve Güney Vietnam'a giden Ho Chi Minh yolunun kontrolünü ele geçirmek için yapılan savaştı. İkincisi ise Kuzey'de Jarres Ovası'nda yapılan ve Vientiane'de Kuzey Vietnam'ın kabul edeceği tarafsız ya da solcu bir hükümeti işbaşına getirme savaşıydı. Amerika ve Tayland bu ikinci savaşa müdahale etti.⁴⁰⁹ Bir yıl boyunca ülkedeki kuvvetler arasında şiddetli savaşlar yaşandı. Bu bir yılın sonunda Laos'ta sağcı kuvvetlere mensup askeri birlikler Başkent Vientiane'a

⁴⁰³ Milliyet (12 Haziran 1962), s.2. ; Cumhuriyet (13 Haziran 1962), s.5. Hürriyet (13 Haziran 1962), s.3.

⁴⁰⁴ Cumhuriyet (24 Haziran 1962), s.1,7.

⁴⁰⁵ Hürriyet (25 Haziran 1962), s.3. ; Cumhuriyet (25 Haziran 1962), s.5. ; Milliyet (26 Haziran 1962), s.2.

⁴⁰⁶ Cumhuriyet (22 Temmuz 1962), s.3. ; Milliyet (22 Temmuz 1962), s.1,7.

⁴⁰⁷ Cumhuriyet (9 Nisan 1963), s.1. Hürriyet (11 Nisan 1963), s.3.

⁴⁰⁸ Cumhuriyet (1 Mayıs 1963), s.5.

⁴⁰⁹ Hürriyet (11 Mayıs 1963), s.3. ; Cumhuriyet (11 Mayıs 1963), s.2.

girerek idareyi ele aldı.⁴¹⁰ Prens Souvanna Phouma idareyi 70 üyeli İhtilal Konseyine devrettikten sonra tutuklandı. Londra, Paris ve Washington bu darbeyi onaylamadıklarını açıkladılar ve Prens Souvanna Phouma başkanlığındaki Milli Birlik Hükümetini desteklediklerini eklediler.⁴¹¹ Pekin, Hanoi ve Pathet Lao'da yapılan hükümet darbesini Cenevre Antlaşması'nın bir ihlali olarak gördüklerini söylediler. Darbeyi yapan Generaller yapılan bu baskılar üzerine Prens Phouma'yı serbest bıraktılar. Phouma yeniden bir Koalisyon Hükümeti kurmakla görevlendirildi.⁴¹²

Bu Koalisyon Hükümeti kurulurken tarafsızlar ve sağcılar birleşme kararı aldı. Souvanna Phouma böylece iki partinin de lideri oldu.⁴¹³ Bu birleşmeye solcu kuvvetleri de davet ettiler fakat Pathet Lao bunu kabul etmedi.⁴¹⁴ Bunun üzerine Pathet Lao ve Sağcı-Tarafsızlar arasında yeniden çarpışmalar başladı. Laos'un kuzeyi komünistlerin eline geçti.⁴¹⁵ 16 Mayıs'ta Pathet Lao kuvvetlerinin tarafsız kuvvetlere saldırarak güneye inmeye başlaması üzerine Prens Souvanna Phouma diğer ülkelerden yardım talebinde bulundu.⁴¹⁶ Ülkede olayların yatışmaması üzerine Sovyetler 14 devletin katıldığı Cenevre Konferansı'nın yeniden toplanması için Kızıl Çin'e teklif götürdü. Çin bu teklifi olumlu karşıladı. Amerika ise konferans için komünistlerin ateşi kesmeleri ve 16 Mayıs 1964 tarihinden önceki mevzilerine çekilmeleri şartlarını ileri sürdü.⁴¹⁷ Cenevre Konferansı yeniden toplanmadan önce üç prens ülkedeki sorunlara çözüm bulmak amacıyla yeniden bir araya geldiler ve müzakerelere başladılar. Bu müzakerelerin konuları, ateşin kesilmesi, Laos'un tarafsızlığını teminat altına alan 14'lü konferansın toplanması ve Milli Birlik Hükümetinin kurulması idi.⁴¹⁸ Bu müzakerelerden sonra da ülkede sağ, sol ve tarafsız kuvvetler arasındaki çatışmalar devam etti. 1965-66 yılları arasında Vietnam Savaşı yayıldıkça Laos ikinci plana düşmeye başladı. Ekim 1966'da Hava Kuvvetleri Komutanı Tao Mao ile Albay Nufé tarafından sağcı bir hükümet darbesi yapıldı. Bu darbenin ömrü 14 saat sürdü ve ülke yeniden koalisyon hükümetinin hâkimiyeti altına girdi.

Bu tarihten sonra 1969 yılına kadar ülkede ciddi bir siyasal olay yaşanmadı fakat üç kuvvet arasındaki çatışmalar devam etti. 1970 yılında Kuzey Vietnam tarafından

⁴¹⁰ Milliyet (20 Nisan 1964), s.5. ; Hürriyet (20 Nisan 1964), s.3.

⁴¹¹ Hürriyet (21 Nisan 1964), s.5. ; Milliyet (21 Nisan 1964), s.2.

⁴¹² Cumhuriyet (22 Nisan 1964), s.3. ; Milliyet (24 Nisan 1962), s.2.

⁴¹³ Milliyet (3 Mayıs 1964), s.2. ; Cumhuriyet (3 Mayıs 1964), s.5. ; Hürriyet (3 Mayıs 1964), s.3.

⁴¹⁴ Milliyet (19 Mayıs 1964), s.2. ; Cumhuriyet (19 Mayıs 1964), s.5. ; Hürriyet (20 Mayıs 1962), s.3.

⁴¹⁵ Hürriyet (22 Mayıs 1964), s.3. ; Milliyet (23 Mayıs 1964), s.1,7.

⁴¹⁶ Cumhuriyet (29 Mayıs 1964), s.1,7. ; Hürriyet (29 Mayıs 1964), s.3.

⁴¹⁷ Milliyet (4 Ağustos 1964), s.2.

⁴¹⁸ Cumhuriyet (23 Eylül 1964), s.5. ; Hürriyet (23 Eylül 1964), s.3. ; Milliyet (23 Eylül 1964), s.2.

desteklenen Pathet Lao kuvvetleri Jarres Ovası ile geçirdi.⁴¹⁹ Amerika'nın buradaki çatışmalara fiilen katıldığı hatta Jarres Ovasını rahatça bombalamak için buradaki 15.000 sivil tahliye ettiği iddia edildi ama Amerika bu iddiaları yalanladı.⁴²⁰ Laos Başbakanı Souvanna Phouma Kuzey Vietnam'ın Laos'tan birliklerini çekmesi şartıyla Güney Vietnam'a giden Ho Chi Minh yolunu kullanmalarına müsaade edeceğini söyledi ve Kuzey Vietnam'a karşı savaşmak için ülkeye başka yabancı birlik kabul etmeyeceğini açıkladı.⁴²¹

1971 Şubat'ında Amerikan uçakları desteğiyle Güney Vietnam güçleri Laos'ta komünistlere karşı taarruz başlattı. Bu taarruz Pathet Lao, Kuzey Vietnam ve Laos Halk Kurtuluş Ordusu güçleri tarafından etkisiz kılındı. Amerika 1973'te bombardımana son veren bir ateşkes anlaşması imzaladı. 1975'te Vientiane'a giren Pathet Lao birlikleri Prens Souphanouvong önderliğinde Ulusal Birlik Geçici Hükümetini kurdu. Aynı yıl Pathet Lao birlikleri güneyi de denetim altına aldı. Ülkedeki Amerikan birlikleri sağcı güçlerle beraber Tayland ve Birmanya'ya çekildi. Böylece Ağustos 1975'te Laos Demokratik Halk Cumhuriyeti kuruldu ve monarşiye son verildi. Demokratik Halk Cumhuriyeti Prens Souphanouvong'u Cumhurbaşkanı ilan etti. Kaysone Phomvihane Başbakan oldu. Souvanna Phouma da Hükümet Danışmanlığına atandı. Partinin denetiminde köylere kadar uzanan yeni bir yönetsel örgütlenmeye gidildi.

⁴¹⁹ Cumhuriyet (23 Şubat 1970), s.5. ; Milliyet (23 Şubat 1970), s.2.

⁴²⁰ Hürriyet (27 Şubat 1970), s.1.

⁴²¹ Milliyet (7 Mart 1970), s.5. ; Hürriyet (9 Mart 1970), s.3.

IV. BÖLÜM

ÇİN

1. Kuruluş Süreci

Çin Halk Cumhuriyeti, Kuzey’de Moğolistan, Kuzeydoğu’da Rusya ve Kuzey Kore, Doğu’da Sarı deniz ve Doğu Çin Denizi, Güneydoğu’da Güney Çin Denizi, güney’de Vietnam, Laos, Birmanya, Hindistan, Bhutan ve Nepal, Güneybatı’da ise Pakistan, Afganistan, Tacikistan, Kırgızistan ve Kazakistan ile komşudur. Başkenti Pekin’dir.⁴²²

Çin binlerce yıl süren “Hanedanlar Devri” yaşamıştır. Bu dönem 1912’de milliyetçilerin 2000 yıllık Qing Hanedanlığı’nı devirmesiyle son buldu. Çin Nasyonal Partisi (Kuomintang) yönetimi ele geçirdi. Partinin ilk başkanı Sun Yat-Sen’di. Bu sırada Rusya’daki Bolşevik Devriminden etkilenen komünistler ülkede Çin Komünist Partisi’ni kurdular. Yat-Sen’in 1925’te ölümüyle Chiang Kai-Shek yönetimi ele aldı. Başa geçtikten 2 yıl sonra (1927) sonra Kuzey Çin’i elinde bulunduran mahalli diktatörlüklere karşı Kuzey Seferini başlattı. Sefer sonunda Çin’in büyük bir bölümü Kuomintang idaresi altında birleşti. Bu tarihten itibaren ülkede Çin Nasyonal Partisi ile Çin Komünist Partisi arasında Çin İç Savaşı başladı. Chiang bu savaş ile ülkedeki komünistleri temizlemek istiyordu ama başarılı olamadı. 1949 yılında savaş Komünist Parti’nin galibiyeti ile sonuçlandı ve Mao Zedong idaresi ülke yönetimini ele geçirdi. Chiang Kai-Shek ise Tayvan adasına kaçtı. Çin Cumhuriyeti’nin burada devam edeceğini dünyaya duyurdu. 1949’da yeni kurulan bu devlet Batılılar tarafından kabul gördü. Birleşmiş Milletler gibi uluslararası kuruluşlara üye oldu. 1971 yılında gelindiğinde ise değişen dünya dengeleri nedeniyle Birleşmiş Milletlerden çıkarıldı ve yerine Çin Halk Cumhuriyeti dâhil edildi.

2. Çin Halk Cumhuriyeti’nin Birleşmiş Milletlere Kabulü

1949 yılında Çin’in komünist ihtilali başarıya ulaştı ve yeni bir rejim kuruldu. Bu rejim İngiltere, Hindistan ve Rusya tarafından tanındı. Komünist Hükümet 1950 yılında

⁴²² G.B. Roorbach, “China: Geography and Resources”, *Annals of The American Academy of Political and Social Science*, Vol. 39, (January, 1912), p.130.

Birleşmiş Milletlere kabul edilmek için başvuruda bulundu. Mao, Birleşmiş Milletlere sınıf çatışmasını ortaya çıkarmak ve kapitalist sömürgecilik ile Amerikan emperyalizmine karşı savaşmak gibi bir misyon yükledi.⁴²³ Bu sırada Çin'in Birleşmiş Milletlerde Tayvan adasında buluna Chiang Kai-Shek hükümeti temsil ediyordu. Bu durum komünist rejimin işini zorlaştırdı. Fakat daha büyük olan problem bu yeni rejimin 1950 yılında Kore Savaşı'nda Birleşmiş Milletler kuvvetlerine karşı çarpışmasıydı. Bu olaydan sonra Birleşmiş Milletler Kore Savaşı'na müdahalesi dolayısıyla Komünist Çin'i kınayan bir karar suretini kabul etti. Bu sebeplerden dolayı Komünist Çin'in ilk başvurusu 16'ya karşı 36 oy ile reddedildi. Birleşmiş Milletlere üye olan diğer komünist devletler her ne kadar uğraşılsa da Komünist Çin'in Birleşmiş Milletlere üyeliği konusunu Genel Kurul gündemine bile aldıramadılar. Özellikle Amerika Komünist Çin'in Birleşmiş Milletlere dahil edilmemesi için ciddi bir çaba sarf ediyordu. Fakat zamanla komünist devletlerin propagandaları ve yeni ve tarafsız Asya-Afrika ülkelerinin Birleşmiş Milletlere kabul edilmesi gibi sebeplerle Komünist Çin'e direnenlerin sayısı azaldı.⁴²⁴

Durum 1952'de 42 muhalif, 7 taraftar, 1954'te 43 muhalif 11 taraftar, 1956'da 47 muhalif, 21 taraftar, 8 çekimser, 1958'de 44 muhalif, 28 taraftar, 9 çekimser ve 1960'da da 42 muhalif, 34 taraftar ve 23 çekimser oldu. Birleşmiş Milletlerin Amerikan Baş delegeşi Stevenson, Genel Kurulun 1962'de yapılacak 16. Genel toplantısında komünistler tarafından yeniden ortaya atılacak olan Komünist Çin'in Birleşmiş Milletlere üyeliği meselesinin gündeme alınmasının engellenme ihtimalinin tamamen azaldığını fark edince Beyaz Saray bu konudaki politikasını değiştirdi. O tarihe kadar Amerika'nın desteklediği ya da hazırladığı hiçbir karar örneği Genel Kurul'da reddedilmemişti. Bu kırılması zor bir rekordu. Parlak rekorunun bozulması Washington'un itibarını zedelerdi. Sonuç olarak Amerika Komünist Çin'in üyeliği konusunun gündeme alınmasına muhalefet etmekten vazgeçti. Hatta biraz daha ileri giderek görüşme teklifini Rusya'dan önce davranıp Yeni Zelanda aracılığı ile kendisi yaptı.

Komünist Çin'in Birleşmiş Milletlere üyeliğini isteyen başta Rusya gibi ülkeler bu isteği bölgenin 4'te 1'ini kontrol altında tutan Pekin'deki komünist rejimi Birleşmiş Milletlerden uzak tutmanın realiteleri inkâr anlamına geldiğini gerçeğine dayandırıyorlardı. Aynı zamanda nüfusu 10 milyon olan Tayvan'daki milliyetçi rejimi 670 milyonluk Kıta Çin'inin de temsilci saymanın komik olduğunu düşünüyorlardı. Komünist Çin'in üyeliğine

⁴²³ R. H. Sharon, "Communist China and United Nations", **The Indian Journal of Political Science**, Vol.26, No.1, (January-March, 1965), p.58.

⁴²⁴ İbrahim Çallı, "Komünist Çin ve Bir Taktik Hatası", **Cumhuriyet**, (10 Temmuz 1961), s.5.

aleyhtar olanlar ise Komünist Çin'in Birleşmiş Milletlerin üyelerinde aradığı “barışsever millet” vasfından uzak olduğunu düşünüyorlar ve bu düşüncelerine kanıt olarak ta 1958 yılında Tibet’te 65.000 sivilin öldürülmesi ile Hindistan’ın toprak ihlalini gösteriyorlardı.

Birleşmiş Milletler anayasasına göre Genel Kurul’da kararlar mutlak ekseriyet yöntemi ile alınıyordu. Fakat mühim konularda 3’te 2 çoğunluk sağlanması gerekiyordu. Amerika ve diğer Batılı ülkeler bu durumu Komünist Çin’i Birleşmiş Milletlerden uzak tutmak için kullandılar. Komünist Çin’in üyeliğinin gündeme alınması “normal” bir konu olara kabul ediliyor ve mutlak ekseriyet yönetimi ile oylanıyordu. Üyelğe kabulü meselesi ise “mühim” bir konu olarak nitelendiriliyor ve 3’te 2 çoğunluk aranıyordu. Bu uygulama uzun yıllar Çin’i Birleşmiş Milletlerden uzak tutmayı başardı.⁴²⁵

Aslında hem Amerika hem de diğer aleyhtar ülkeler Çin’in Birleşmiş Milletlerde temsil edilmesine karşı değillerdi. Birleşmiş Milletlerde iki ayrı Çin temsilcisi olması durumunu kabul ediyorlardı. Onaylamadıkları durum Tayvan’da bulunan Milliyetçi Çin’in Birleşmiş Milletlerden ihraç edilmesiydi. Fakat ne Tayvan’daki Milliyetçi hükümet ne de Komünist Çin bu teklifi kabul etmedi. Komünist Çin kendisinin Birleşmiş Milletlere kabulü durumunda bütün Çin’in meşru temsilcisi olarak kabul edilmeyi, Tayvan’daki milliyetçi rejimin ihraç edilmesini ve resmen tanınmaktan vazgeçilmesini istedi.

Komünist Çin’in B.M’ üyeliği meselesinin Genel Kurul gündemine alınması ilk olarak Hindistan ya da Rusya tarafında ortaya atılırdı. Fakat 1963 yılında gelindiğinde Komünist Çin hem Hindistan hem de Rusya ile arasında çatışmalar vardı. Hindistan ile bir sınır anlaşmazlığı yaşadı. Rusya ile de ideolojik ihtilaflar yüzünden arası açıldı. Bu nedenle 1963 yılında yapılan toplantıda bu öneriyi Arnavutluk yaptı. Arnavutluk liderlik kavgasında Moskova yerine Pekin’i destekleyen yegâne Doğu Avrupa ülkesiydi.⁴²⁶ Yapılan oylama sonucunda teklif Genel Kurulda 41’e karşılık 57 oyla reddedildi. 12 üye çekimser oy kullandı. Türkiye ise geçen oylamada olduğu gibi bu oylamada da aleyhte oy kullanmıştı. Türkiye’nin Birleşmiş Milletlerdeki temsilcisi Vahap Asiroğlu Komünist Çin’in üyeliği için “ Kızıl Çin B.M camiasına girebilecek niteliklere sahip değildir ve ayrıca insan hak ve hürriyetlerine gerektiği şekilde hürmet etmemektedir” diyerek, Türk hükümetinin yalnızca Milliyetçi Çin’i tanıdığını sözlerine ekledi.⁴²⁷

1964 yılında Fransa’nın Pekin’deki hükümeti resmen tanınması ile diğer ülkeler Komünist Çin’in 1965’te B.M.’e kabul edilme şansının arttığını düşündü. Fransa’nın bu

⁴²⁵ Kayhan Sağlamer, “Aç, Sarı Dev”, **Cumhuriyet**, (3 Aralık 1961), s.5.

⁴²⁶ Cumhuriyet (20 Eylül 1963), s.5. Milliyet (21 Eylül 1963), s.3.

⁴²⁷ Cumhuriyet (23 Ekim 1963), s.1.

hükümeti tanınması eski sömürgesi olan 12 Afrika ülkesinin tutumlarında bir değişiklik meydana getireceğine olan inanç tamdı. Bu ülkeler son yıllarda oylarını Milliyetçi Çin lehine kullanmışlardı.⁴²⁸ Bu dönemde gündeme gelen bir diğer konuda Komünist Çin'in Birleşmiş Milletlere gözlemci gönderebilmesinin mümkün hale gelmesi oldu. B.M Genel Sekreteri U Thant Komünist Çin'in de B.M üye olmayan diğer bazı devletler (Vatikan, Federal Almanya, İsviçre, Güney Vietnam, Monako) gibi toplantılara gözlemci gönderebilmesi hususunda çalıştıklarını söyledi.⁴²⁹

1965 yılındaki Genel Kurul toplantısında 9 ülke Komünist Çin ile ilgili müzakerelerin açılması için teklifte bulundu. Bu ülkeler: Kamboçya, Arnavutluk, Küba, Romanya, Cezayir, Kongo, Gana, Gine, Mali'ydi) Bu teklife çıkan Milliyetçi Çin delegesi Liu Cienh, Pekin'in B.M.' de Çin'i temsil etme hakkının olmadığını iddia etti. Buna karşılık Komünist Çin'i savunan Sovyet Rusya delegesi ise Komünist Çin'in B.M.'e alınmamasını 670 milyonluk Çin halkının haklarının çiğnenmesi anlamına geldiğini belirtti. Kurulda konuşan Amerikan delegesi de Amerika'nın Komünist Çin'in B.M.'e alınması için açılacak olan görüşmelere karşı olmadığını fakat Çin halkının Milliyetçi Çin tarafından temsil edildiğini kanaatinde olduklarını söyledi.⁴³⁰ 17 Kasım'da yapılan oylamada Pekin'in Milliyetçi Çin yerine B.M. 'e alınması 47'e karşı 47 oy ile reddedildi. 20 ülke çekimser kaldı. Birleşmiş Milletler bu kuruldan bir ay sonra Komünist Çin'i toplanması kararlaştırılan Silahsızlanma Konferansı'na davet etti.⁴³¹ Komünist Çin ise Birleşmiş Milletleri "Amerikan emperyalizmi ve savaş politikasının itaatkâr uşağı" olmakla suçladı.⁴³²

Birleşmiş Milletler 23. Dönem çalışmalarına Eylül 1968'de başladı. Bu dönemde Doğu Bloğu ve tarafsızlara mensup Rusya hariç 11 ülke Genel Kurulda görüşmek üzere "meşru hakların iadesi" başlığı altında kaleme aldıkları bir önerge ile Komünist Çin'in, Milliyetçi Çin yerine B.M.'e alınmasını talep ettiler.⁴³³ 19 Kasım'da yapılan B.M. Genel Kurulu'nda bu önerge 44'e karşı 59 oy ile reddedildi. 23 ülke çekimser oy kullandı.⁴³⁴

1971 yılında yapılan Genel Kurulda Çin Halk Cumhuriyeti, Tayvan'da bulunan Milliyetçi Çin hükümeti yerine Birleşmiş Milletlere kabul edildi. Bu konuda bir açıklama yapan Amerika Birleşik Devletleri B.M. Daimi temsilcisi George Bush, Genel Kurulun Çin

⁴²⁸ Milliyet (29 Ocak 1964), s.5. ; Hürriyet (29 Ocak 1964), s.3. ; Cumhuriyet (30 Ocak 1964), s.1.

⁴²⁹ Cumhuriyet (22 Kasım 1964), s.5. ; Hürriyet (23 Kasım 1964), s.3.

⁴³⁰ Hürriyet (24 Eylül 1965), s.5. ; Milliyet (25 Eylül 1965), s.3.

⁴³¹ Cumhuriyet (1 Aralık 1965), s.5. ; Milliyet (1 Aralık 1965), s.3. ; Hürriyet (1 Aralık 1965), s.2.

⁴³² Milliyet (27 Aralık 1965), s.1.

⁴³³ Cumhuriyet (18 Eylül 1968), s.5. Milliyet (19 Eylül 1968), s.3.

⁴³⁴ Milliyet (21 Kasım 1968), s.2. ; Cumhuriyet (21 Kasım 1968), s.5.

Halk Cumhuriyeti'ni dünya örgütüne kabulü ve Milliyetçi Çin'in ihracını B.M.'e indirilmiş bir darbe olarak gördüğünü söyledi.⁴³⁵

3. Çin Halk Cumhuriyeti ve Diğer Devletler ile İlişkiler

3.1.Çin-Rus İlişkileri

Çin Halk Cumhuriyeti kurulduğu andan 1953 yılına kadar diğer ülkelere karşı güvensiz ve kapalı bir politika izledi. Doğu Asya ülkelerinin Batı emperyalizmine açılması ile de Çin ilk hedef oldu.⁴³⁶ Batı'dan uzaklaşan Çin, Sovyetler Birliği ile kurduğu ilişkiler de en baştan beri rahat bir zemin üzerine oturmadı. İki ülke de birbirlerini her zaman potansiyel bir tehlike olarak gördüler. Fakat Çin yorucu savaşlardan çıkıp, feodal yapıdan komünizme geçmeye çalışan zayıf bir ülkeydi. Sovyet Rusya'dan ekonomik yardım alma zorunluluğu vardı. Bu da Moskova ile iyi geçinmesini hatta iş birliği yapmasını zorunlu kılıyordu. Hem Çin hem de Sovyet Rusya birbirlerinin desteğinden mahrum olarak Batı dünyası ile karşı karşıya gelmek istemedi. Bu yüzden 1950'li yılların sonuna kadar iki ülkede her ne kadar karşılıklı güvensizlik olsa da, dış dünyaya karşı birliktelik ve bağlılık görüntüsü vermeye devam ettiler.⁴³⁷

İki ülke arasında ki çatışmanın temeli dış politika konusundaki görüş ayrılıklarına dayanıyordu. 1957 yılından itibaren Çin ile Sovyet Rusya arasında Marksizm- Leninizm'in doğru yorumlanması meselesinde çatışmalar yaşanmaya başladı. Çin lideri Mao Zedong, Sovyet lideri Nikita Kruşçev'i Marksizm ve Leninizm'e ihanet ile suçladı. 1957 yılından 22. Kongrenin yapıldığı 1961 yılına kadar geçen 4 yıllık süre ihtilafın oluşma safhası idi. 17-31 Ekim 1961 tarihinde yapılan Sovyetler Birliği Komünist Partisi'nin 22. Kongresinde iki ülke arasındaki ideolojik ayrılık tamamen gün yüzüne çıktı.⁴³⁸ Pekin, Sovyet Rusya'yı revizyonist ve Amerikan uşağı olmakla suçladı. Komünizme ihanet ettiğini, Sosyalizm'i ise sabote ettiğini iddia etti. Sovyet Şefi, Batılılarla barış içerisinde bir arada yaşamının mümkün olduğuna inanıyordu. Dolayısıyla Batı ile olan ihtilafları savaştan başka yollarla yani müzakereler ile de ortadan kaldırdılabileceğini düşünmekteydi.⁴³⁹ Çin lideri Mao ise Moskova'nın revizyonizminin Marksizm'i çok fazla değiştirdiğini ve bunun artık komünizm

⁴³⁵ Hürriyet (1 Kasım 1971), s.3. ; Cumhuriyet (1 Kasım 1971), s.1,7.

⁴³⁶ Bruce Cumings, **Korea's Place in The Sun**, (W.W. Norton & Company, 2005), p.86.

⁴³⁷ Fahir Armaoğlu, **20. Yüzyıl Siyasi Tarihi** , (Ankara: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 1989), s.544.

⁴³⁸ Cumhuriyet (17 Ekim 1961), s.5. ; Milliyet (21 Ekim 1961), s.3.

⁴³⁹ İbrahim Çallı, “ Rusya ile Kızıl Çin Karşı Karşıya”, Cumhuriyet, (17 Temmuz 1961), s5.

olmaktan çıktığını iddia ediyordu. Kapitalist dünya ile Sosyalist dünya arasında harbin kaçınılmaz olduğu kanaatindeydi.

Siyasi anlamda Sovyetlerin gayesi Asya’da, Amerika ile bir ihtilafa sürüklenmemektir. Kızıl Çin’in bu bölgede yürüttüğü şiddet politikasından endişe duyuyordu.⁴⁴⁰ İki ülke arasındaki gerginlik 1963 Ocağında gerçekleştirilen Doğu Almanya Kongresi’nde de hissedildi. Kuzey Kore, Moskova ve Pekin arasındaki bu ideolojik ihtilafı tartışmak ve ortadan kaldırmak için milletlerarası bir konferans toplanmasını isteyen bir bildiri yayınladı.⁴⁴¹ İki ülke 5 Temmuz’da Moskova’da bir toplantı yapma kararı aldı. Bu toplantıdan önce 6 ülkenin Komünist şefleri Doğu Almanya Komünist Partisi lideri W. Ulbricht’in 70. Doğum günü kutlaması için Almanya’da bir araya geldi. Rusya, Macaristan, Bulgaristan, Çekoslovakya, Doğu Almanya ve Polonya’dan oluşan bu 6 ülke 5 Temmuz’da başlayacak olan Moskova-Pekin müzakerelerinde izlenecek politika konusunda fikir birliğine vardılar. Romanya ise Çin ideolojisine daha yakın olduğu için bu toplantıya katılmadı.⁴⁴²

5 Temmuz’da Moskova’da Sovyet Rusya ve Komünist Çin arasında görüşmeler başladı. Görüşmelere 12-13 Temmuz tarihlerinde ara verildi.⁴⁴³ Görüşmeler 20 Temmuz’a kadar sürdü fakat taraflar arasında bir tutum değişikliği olmadığı için bir netice alınmadan son buldu. Bu toplantıdan sonra iki ülke arasındaki ihtilaf daha da şiddetlendi.

1963 yılının Eylül ayında iki ülke arasında sınır anlaşmazlığı patlak verdi. Çinliler, Sovyet sınırında bulunan Sinkiang şehrinde yaşayan Uygur ve Kazakların Rusya tarafından isyana teşvik edildiğini iddia etti. Rusya ise bu halkların Çin yönetiminden memnun olmadıkları için ayaklandıklarını söyledi. Bu sınır ihtilafı 1964 yazına kadar devam etti. Sovyet Rusya Komünist Partisi’nin 14 Şubat’ta yapılan toplantısında partinin Genel Sekreteri Mihail Suslov bir rapor okudu. Bu raporda Suslov, Komünist Çin’i dünya komünist hareketi için büyük bir tehlike olarak gördüğünü belirtti. Çin ise bu rapora karşılık Kruşçev’i “tarihin en büyük haini” ilan edip, bütün dünya komünistlerine Kruşçev’in revizyonist bataklığından kurtulmaları için çağrıda bulundu.⁴⁴⁴ Çin kendi ülkesinde de basın yolu ile halkı Rusya’nın sinsi bir düşman olduğuna inandırmaya çalıştı. Böylelikle Sovyet Rusya ile ilişkilerin kesilmesine halkı psikolojik olarak hazırladı.⁴⁴⁵

⁴⁴⁰ Hürriyet (20 Şubat 1962), s.2. ; Cumhuriyet (20 Şubat 1962), s.5. ; Milliyet (20 Şubat 1962), s.3.

⁴⁴¹ Cumhuriyet (1 Şubat 1963), s.5. ; Milliyet (2 Şubat 1963), s.2. ; Hürriyet (2 Şubat 1963), s.3.

⁴⁴² Milliyet (2 Temmuz 1963), s.1. ; Hürriyet (2 Temmuz 1963), s.3. ; Cumhuriyet (3 Temmuz 1963), s.1,7.

⁴⁴³ Cumhuriyet (13 Temmuz 1963), s.5. ; Hürriyet (14 Temmuz 1963), s.3.

⁴⁴⁴ Hürriyet (11 Nisan 1964), s.3. ; Milliyet (11 Nisan 1964), s.2. ; Cumhuriyet (11 Nisan 1964), s.5.

⁴⁴⁵ Milliyet (1 Mayıs 1964), s.2. ; Hürriyet (1 Mayıs 1964), s.3. ; Cumhuriyet (1 Mayıs 1964), s.1,7.

Bu dönemde milletlerarası komünizm hareketinin bölüneceğini gören Romanya, Pekin ile Moskova arasında aracılık yapmaya karar verdi ve iki ülkenin sonbaharda bir konferans yapmasını teklif etti.⁴⁴⁶ Fakat iki ülke de bu konferansa yanaşmadı. Bunun üzerine Kruşçev komünist hareketindeki fikir ayrılıklarını görüşmek üzere Komünist Partiler toplantısı yapmaya karar verdi. 1965 yılında yapılacak bu toplantının hazırlık çalışmalarını yapmak üzere Çin'in de dâhil olduğu 26 ülkeye davet gönderdi.⁴⁴⁷

İki ülke arasındaki ilişkiler bu safhada iken Sovyetler Birliği Komünist Partisi Merkez Komitesi 14 Ekim 1964 günü bir toplantı yaptı. Bu toplantıda Kruşçev yaşını ve sağlık sorunları gerekçesi ile hem Parti Birinci Sekreterliğinden hem de Başbakanlıktan alındığını ilan etti. Parti Birinci Sekreterliğine Lenoid Brejnev, Başbakanlığa ise Aleksey Kosigin getirildi.⁴⁴⁸ Yönetim kadrosunun değişmesi ile Çin, Sovyet Rusya ile arasındaki gerginliğe son verebileceğini düşündü. Bu amaçla Başbakan Zhou Enlai, bir heyet ile beraber 5-13 Kasım 1964'te Moskova'yı ziyaret etti.⁴⁴⁹ Bu ziyaret Çin'in beklediği gibi olumlu sonuç vermedi. Kosigin- Brejnev ikilisi Çin'e karşı Kruşçev'in siyasetini sürdürmeye devam edeceklerini bu ziyaret sırasında açık şekilde Çin heyetine bildirdi. Bu tarihten itibaren iki ülke arasındaki çatışmalar şiddetlendi.

Dış politikada gerginlik devam ederken iç siyasette de ihtilaflar yaşanıyordu. Çinli lider Mao 1966'dan itibaren ülkede "Büyük Proleter Kültür İhtilali"ni başlattı. Bu ihtilalin prensipleri 1-12 Ağustos 1966'da Çin Komünist Partisi Merkez Komitesi'nin toplantısında belirlendi.⁴⁵⁰ Mao'nun kültür ihtilali iki aşamadan oluşuyordu. İlk olarak yozlaşan ve dinamizmini kaybeden unsurlar siyasi hayattan temizlenecekti. İkinci olarakta Mao'nun düşünce, öğretisi ve felsefeleri topluma aşılacaktı. Başlangıçta bu ihtilalin amacı üniversitelerde burjuva kültürüne ait kalıntıların yok edilmesi idi. Fakat zamanla bu ihtilal endüstri, tarım ve devlet mekanizması gibi pek çok alana sıçradı. Çin toplumunda karışıklar yaşandı ve Mao yönetimine aleyhtar unsurlar ortaya çıkmaya başladı. Bu durum 1968'e kadar bu şekilde devam etti. 1968'den sonra kültür ihtilalinin hızını kaybetmesi ile ülkede durum sakinleşti.

⁴⁴⁶ Cumhuriyet (2 Mayıs 1964), s.5. ; Milliyet (2 Mayıs 1964), s.2. ; Hürriyet (2 Mayıs 1964), s.3.

⁴⁴⁷ Milliyet (1 Eylül 1964), s.2. ; Cumhuriyet (1 Eylül 1964), s.5,7.

⁴⁴⁸ Hürriyet (14 Ekim 1964), s.4. ; Cumhuriyet (15 Ekim 1964), s.2. ; Milliyet (15 Ekim 1964), s.2.

⁴⁴⁹ Cumhuriyet (5 Kasım 1964), s.1. ; Milliyet (5 Kasım 1964), s.3.

⁴⁵⁰ Hürriyet(1 Ağustos 1966), s.5. ; Milliyet (2 Ağustos 1966), s.3.

Brejnev, 12 Kasım 1968'de Polonya Komünist Partisinin 5. Kongresinde Çin aleyhtarı bir konuşma yaptı ve Çinlileri “şovenizm” ile itham etti. Aynı toplantıda “Brejnev Doktrini”⁴⁵¹ de ilan edildi. Bu gelişmeler var olan gerginliği had safhaya çıkardı.

1969 yılında iki ülke arasında yeni bir sınır ihtilafı yaşandı. Komünist Çin, Sovyet Rusya'yı Amur nehrindeki bir adaya savaş botlarıyla asker çıkarmakla itham etti. Sovyet Rusya ise Komünist Çin'i nehirde çalışmakta olan sivil Rus işçilere ateş açmakla suçladı. İki ülke birbirlerine nota verdi.⁴⁵²

Zaman içerisinde Moskova'nın dünya komünist partileri üzerindeki kontrolü ve etkinliği zayıfladı. Sosyalist Bloğun bütünlüğü de ciddi şekilde zarar gördü. İki ülke arasındaki bu ihtilafta Kuzey Kore, Kuzey Vietnam ve Japonya gibi Asya komünistleri Çin'i desteklediler. Çin, Moskova'dan tamamen koparak Amerika ile ilişkilerini düzeltmeye çalıştı.

3.2.Çin- Amerikan İlişkileri

Çin Halk Cumhuriyeti'nin 1949'da dünya sahnesine çıkması Amerika- Çin ihtilafının başlangıç noktasıydı. Çin önceleri ağırlığını Almanya, Japonya ve Rusya gibi ülkelere veren Amerika için herhangi bir önem arz etmiyordu.⁴⁵³Fakat 2. Dünya Savaşı'ndan sonra Uzak Doğu'da Çin gibi bir ülkenin varlığı bu bölgedeki Amerikan çıkarlarına ters düştü.⁴⁵⁴ Asya'da komünist bir ülkenin varlığı bölgedeki güç dengesini bozmuştu. Bu sebeple bu tarihten itibaren Amerika, Çin'i uluslararası münasebetlerden uzak tutmaya çalıştı. Batı Bloğu ülkelerinin bu yeni devleti tanımaması için ciddi çabalar sarf etti. Çin ile diplomatik ilişki kuran ülkelere yaptığı maddi yardımları kesti. Çin komünist olursa tüm Asya'nın komünist olacağına inanıyordu.⁴⁵⁵ Amerika'nın bu tavrı Çin'in Amerika'ya karşı doğal olarak düşmanca bir tavır takınmasına sebep oldu.

Amerika'ya göre NATO'ya dâhil olan müttefik ülkelerin Pekin'i tanınması ve ticari münasebetlerde bulunması Pasifikte ve Asya'da bir savaşın ortaya çıkma ihtimalini arttırıyordu. Amerika'ya göre müttefik devletler bu hareketleri ile Zhou Enlai'yi savaşçı

⁴⁵¹ Brejnev Doktrini: Soğuk Savaş Dönemi Sovyet Rusya dış politikasını belirleyen doktrinlerden biridir. Bu doktrine göre Sosyalist bir ülkede kapitalizmin yeniden ortaya çıkmasına yönelik yaşanan gelişmeler yalnızca o ülkeyi değil, tüm sosyalist ülkeleri ilgilendiren bir sorundur. Ayrıntılı bilgi için bkz. R. Judson Mitchell, “The Brezhnev Doctrine and Communist Ideology”, **World Politics**, Vol.30, No.3, (April, 1978), p. 366.

⁴⁵² Cumhuriyet (10 Temmuz 1967), s.1. ; Hürriyet (10 Temmuz 1967), s.3.

⁴⁵³ Nancy Bernkopf Tucker, “ China and America 1941-1991”, **Foreign Affairs**, Vol.70, No.5, (Winter, 1991), p.75.

⁴⁵⁴ Knight Biggerstaff, “ China and America: The Story of Their Relations Since 1784”, **The FarQuarterly** , Vol.6, No.2, (February, 1947), p.189.

⁴⁵⁵ Guy Wint, “ China and Asia”, **The China Quarterly**, No.1, (January-March, 1960) , p.61.

politikasının etkili olduğuna inandıracak ve Pekin, Amerika'nın tolerans gösteremeyeceği yeni maceralara girişecekti.⁴⁵⁶

1949-1969 yılları Amerika'nın Komünist Çin'e "sıkıştırma politikası" uyguladığı yıllar oldu. Amerika Dış İşleri Bakanı Dean Rusk 1966 yılında yaptığı bir açıklama ile komünistler ile temaslarda bulduklarını fakat karşı tarafın herhangi bir barış arzusu göstermediğini söyledi. Yine aynı dönemde Amerika, Komünist Çin ile anlaşmaya varmadan Asya'da (Vietnam Savaşı) bir zafer kazanamayacağını farkına vardı.⁴⁵⁷ Haziran 1966'da Amerika-Çin İlişkileri Ulusal Komitesi karşılıklı anlayış ve işbirliğini teşvik etmek amacıyla kuruldu. Fakat bu Komite iki ülke arasında herhangi bir ilişki kurulmasına öncülük edemedi.

Amerika ile Çin arasındaki gergin siyasetin sakinleşmeye başladığı dönem, Çin'in Kültür İhtilali uygulamaya başlamasından sonraki dönemdi. Çin yeni bir dış politika oluşturmaya çalıştı. Çin'in tutum değiştirmesinin en büyük sebebi o zamana kadar uyguladığı sert politika sebebi ile siyasi alanda yalnız kalmış olmasıydı. Aynı şekilde bu dönemde Amerika'nın tutumunda da bir yumuşama göze çarpıyordu. Amerikan yumuşamasının sebebi ise Vietnam Savaşıydı. Amerika, Çin ile bir anlaşmaya varmadan bu savaştan kolayca çıkamayacağını farkına vardı. Başkan Nixon 1967 yılında verdiği bir röportajda Asya konusundaki herhangi bir Amerikan politikasının Çin ile ilgili gerçekleri kabul etmesi gerektiğini ve Çin'in büyük, gelişen bir ülke olarak dünya toplumuna alınması gerektiğini söyledi.

Önceleri İki ülke arasında karşılıklı ve dolaylı yollardan ufak adımlar atıldı. İlk olarak Nixon 1969'da doğrudan bir adım attı ve Amerikan vatandaşlarına turistik ve kültürel özellikte olması şartıyla ticari olmayan eşyalar satın alınması izni verildi. Bunu 1969 Aralık ayında Amerikan şirketlerinin Amerika dışında bulunan şubelerine Çin ile ticaret yapma imkânı verilmesi takip etti. 1970 Mart ayında ise Amerika Çin'e yapılacak meşru seyahatler için pasaport vermeye başladı. Aynı yıl bu yumuşama tedbirleri artarak devam etti.

Amerika'nın bu barışçıl politikasını Çin'de cevapsız bırakmadı. Dünya Şampiyonası için Japonya'da bulunan masa tenisi takımını 6 Nisan 1971'de Çin'e davet etti. Bu davette Amerikan sporcularına 7 Batılı gazeteci eşlik etti. Sporcular Başbakan Zhou Enlai tarafından da kabul edildiler. Amerika ise aynı gün Çin'e karşı uygulanmakta olan ticari ambargoyu kaldırdı. Amerika'yı ziyaret etmek isteyen Çin vatandaşlarına vize vereceğini açıkladı. Amerikan masa tenisi takımının bu ziyareti ile iki ülke arasındaki temaslar başladı. Bu sebeple iki ülke arasındaki diplomatik ilişkiler " Ping Pong Diplomasisi" şeklinde anılmaya başlandı.

⁴⁵⁶ Hürriyet (21 Haziran 1964), s.4. ; Cumhuriyet (21 Haziran 1964), s.5. ; Milliyet (21 Haziran 1964), s.3.

⁴⁵⁷ Cumhuriyet (22 Mart 1966), s.1,7. ; Milliyet (22 Mart 1966), s.3.

Amerikan Başkanı Nixon 1972’de Çin’i ziyaret etti. Bu süreçten sonra uzun yıllar sınırlı olan ilişkiler gelişmeye başladı.⁴⁵⁸

İki ülke arasında tam anlamıyla diplomatik ilişkilerin kurulması ise 1 Ocak 1979 tarihinden itibaren mümkün oldu.

3.3.Çin-Hint Savaşı

Hindistan ve Çin arasında anlaşmazlık ideolojik bir temele dayanmıyordu. İki ülke arasındaki sorun politik ve jeo stratejik bir sorun olarak nitelendirilebilirdi. Politik sebep 19. yüzyılda oldukça zayıf olan ve Hindistan için bir tehlike arz etmeyen Çin’in 1949’dan itibaren güçlenerek Hindistan’ın kuzeyinde bir tehdit oluşturmasıydı. Jeopolitik olarak ise iki ülke arasında yaşanan sınır çatışmaları vardı. Çin, Hindistan ile arasında sınır olan Tibet, Nepal, Bhutan gibi ülkelere karşı saldırı faaliyetlerinde bulundu. Bu topraklar Hindistan için önemliydi çünkü kuzey sınırından gelebilecek tehlikelere karşı ülkeye set oluşturuyordu. Çin ise bu toprakları Asya’daki yayılması için bir basamak olarak görmekteydi.

Çin bu toprakların en büyüğü olan Tibet’i 1950 yılında kendi topraklarına kattı. Bu tarihten itibaren Çin hazırladığı haritalarda Hindistan’a ait bazı toprakları Çin’e aitmiş gibi göstermeye başladı. Aynı zamanda Çin ordusu Hindistan’ın bazı eyaletlerine saldırılarda bulunmaya başladı. 1960-62 yılları arasında iki ülke arasında sınır ihtilafı devam etti.

20 Ekim 1962’ye gelindiğinde 20.000 kişilik Çin ordusu kuzey doğu ve kuzey batı bölgesinden Hindistan’a girerek Aksai Chin bölgesine kadar ilerledi. Bu savaşta Hindistan büyük bir yenilgiye uğradı.⁴⁵⁹ Çin ülkedeki istediği stratejik toprakları ele geçirdikten sonra 21 Kasım 1962’de tek taraflı olarak ateşkes ilan etti.⁴⁶⁰

Bu iki ülke arasındaki savaşta Sovyet Rusya, Hindistan’ın tarafındaydı. Amerika da Hindistan’a silah yardımıyla bulundu. Hindistan da bu savaştan sonra bağlantısızlık durumunu korumakla beraber hem Amerika hem de Sovyet Rusya ile ilişkilerini geliştirdi.

⁴⁵⁸ Ron Huisken, **Rising China**, (ANU E Press, 2009) , p.102.

⁴⁵⁹ Cumhuriyet (21 Ekim 1962), s.1. ; Milliyet (22 Ekim 1962), s.3. ; Hürriyet (22 Ekim 1962), s.2.

⁴⁶⁰ Hürriyet (21 Kasım 1962), s.3. ; Cumhuriyet (22 Kasım 1962), s.5.

V. BÖLÜM

KORE

Tarihte bir bütün halinde bulunan Kore günümüzde Güney ve Kuzey Kore olmak üzere 2 ayrı devlettir. Güney Kore Asya'nın doğusunda, Kore yarımadasının 38 derece enleminin güneyinde kalan ülkedir. Kuzeyinde Kore Demokratik Halk Cumhuriyeti, batıda Çin Halk Cumhuriyeti, doğuda Japonya, güneyinde ise Doğu Çin Denizi bulunur. Kuzey Kore ise Kore yarımadasının 38. Enleminin kuzeyinde kalan ülkedir. Güneyde, Güney Kore Cumhuriyeti, batıda Sarı Deniz, doğuda Japon Denizi, kuzeyinde ise Çin ve Rusya vardır.⁴⁶¹

Kore de Çin gibi uzun yıllar hanedanlıklar tarafından yönetildi. 1392 yılından itibaren ülkeye Japonlar, Çinliler ve Ruslar saldırılarda bulunmaya başladılar. Japonya 1894-1895

⁴⁶¹ K. Sarwar Hasan, "Korea", **Pakistan Horizon**, Vol.3, No.3, (September, 1950), p.148.

savaşları ile Çin'i, 1905 Rus-Japon Savaşı ile de Rusya'yı yenilgiye uğrattı ve 1910 yılından itibaren Kore'yi ele geçirerek sömürgeleştirdi.⁴⁶² Kore'deki Japon hâkimiyeti II. Dünya Savaşı'nın bittiği yıl olan 1945 yılına kadar devam etti. II. Dünya Savaşı'nda Japonların yenilmesi ile Sovyetler Birliği ve Amerika, Kore'ye ayrı bölgelerden çıkartma yaptı.⁴⁶³ Ülkenin Kuzeyi Sovyetler'in idaresine, Güneyi ise Amerika'nın idaresine geçti. Bu dönemde pek çok gözlemci Kuzey Kore ile Doğu Almanya arasında bağlantı kurmaya çalıştı. Fakat her iki ülkenin tarihsel ve kültürel gelişimleri birbirinden farklı idi.⁴⁶⁴

Hem Sovyet Rusya hem de Amerika bölgede kendi ideolojilerini benimsetmeye çalıştı. Böylece ülke ikiye bölündü. Kuzey'de 1946 yılında Kuzey Kore Komünist Partisi kuruldu ve hükümetin başına eğitimini Kızıl Ordu'da tamamlayan Kim Il-Sung geçti. Güney Kore hükümetinin başına ise 1945'te Syngman Rhee geldi. 1948'de yapılan seçimde Rhee Güney Kore Cumhurbaşkanı oldu.

1950 yılında Kuzey Kore, 25 Haziran 1950'de Güney Kore'yi işgale kalkıştı. Bunun üzerine Birleşmiş Milletler bölgeye asker sevk etti. Amerika başta olmak üzere on beş ülke asker, beş ülke de para ve sağlık malzemesi yardımı yaptı. Sovyetler Birliği ile Çin ise savaşta Kuzey Kore'yi her yönden destekledi. Üç yıl süren savaşta üç milyona yakın insan hayatını kaybetti. 1953 yılının Temmuz ayında ateşkes sağlandı.

Savaştan sonra Kim Il-Sung, Sovyetler ve Çin Halk Cumhuriyeti'nden maddi ve askeri destek alarak, katı bir yönetime sahip, askeri rejim ile yönetilen bir Kuzey Kore yarattı. 1994 yılında Il-Sung ölünce yerine oğlu Kim Jong-Il geçti. Jong-Il de ülkeyi 2011 yılına kadar aynı politika ile yönetti. Ölümü ile oğlu Kim Jong- Un iktidarı eline aldı ve hala Kuzey Kore Başkanı olarak görev yapmaktadır.

Güney Kore de ise Syngman Rhee'nin otokratik rejimi 1960 yılında ortaya çıkan bir öğrenci ayaklanması ile son buldu. Bu tarihten itibaren ülke siyasi olarak istikrarsız bir döneme girdi.⁴⁶⁵

1. Güney Kore'deki Siyasi Gelişmeler

Syngman Rhee'nin istifasından sonra 12 Ağustos 1960'da Güney Kore seçimleri yapıldı. Yun Po- Sun ülkenin yeni Cumhurbaşkanı oldu. Demokrat Parti lideri Chang Myon'u

⁴⁶² **Kore Gerçeği**, (Ankara; Kore Enformasyon Ajansı, 2002), s.3.

⁴⁶³ Monthly Review, "Amerikan Müdahaleleri Altında Kore ve Filipinler", **Dünya Solu**, S.8, (Kış-Bahar 1992), s. 50.

⁴⁶⁴ Selig S. Harrison, **Korean Endgame**, (Princeton University Press, 2009), p.448.

⁴⁶⁵ Michael J. Seth, **History of Korea**, (Seth, Rowman & Littlefield Publishers, 2011), p.305.

da Başbakanlığa getirdi. Myon bir milli birlik hükümeti kurdu. Bu dönemde Güney Kore'de iktisadi bunalım başladı. Fiyatlar yükseldi. İşsizlik arttı. Amerika'nın yaptığı mali yardım da durumu düzeltmeye yetmedi. Ülkede gıda sıkıntısı başladı. Halk üzerinde "Açız" yazan pankartlarla gösteriler yapıldı.⁴⁶⁶ Ordu ve halk arasında Başbakan Myon'un yetki ve otoritesini gerektiği gibi kullanmadığı düşüncesi yayıldı. Gösteriler düzenleyen öğrenciler hükümetin çıkardığı yasaları protesto ediyor ve antidemokratik buluyordu. Bu öğrenciler arasında ülkedeki sefalet ve istikrarsızlığın ancak Güney ve Kuzey Kore'nin birleşmesi yoluyla çözüme kavuşabileceği düşüncesi yaygındı. Bu birleşmenin de Kuzey Kore ile müzakereler yoluyla sağlanabileceğine inanıyorlardı. Bir grup öğrenci müzakerelere girişmek üzere askerden arındırılmış bölge olan Pan Mun Jon'a gitme kararı aldı. Hükümet bir açıklama yaparak böyle bir teşebbüsün çok ağır sonuçlar doğuracağını söyledi. Fakat yine de öğrencilerin bitmek bilmeyen protestolarını bastırmak amacıyla bir şeyler yapılmalıydı. Bu amaçla ülkede bir takım sosyal reformlar yapıldı. Bu reformlar sağcı Silahlı Kuvvetler mensupları tarafından komünistlere taviz vermek olarak algılandı.

15 Mayıs 1961 tarihinde Silahlı Kuvvetler bir hükümet darbesi yaparak yönetime el koydu. Ülkede bir Askeri İhtilal Komitesi kuruldu. Bu komitenin başına darbenin planlayıcılarından olan General Chang Do- Yong getirildi. Komite radyodan bir açıklama yaparak, ülkedeki liyakatsiz politikacılara ve ahlaki çöküntüye daha fazla tahammül edemediklerini açıkladı. Güney Kore'nin Amerika ile dost kalacağı ve komünist karşıtı siyasete devam edileceğine de konuşmada yer verildi. Komite hükümetteki ahlaki çöküntü ve düzensizliklere son verileceğini, Kore halkının refah ve saadeti için çalışılacağını, memleketin komünist tehdidine karşı kuvvetlendirileceğini ve bütün bu vazifeler tamamlandıktan sonra mesuliyetin politikacılara devredileceğini açıkladı.⁴⁶⁷

Komite Parlamento'yu feshettiğini açıkladı. Bütün ülkede örfi idare ilan edildi. Basına sansür kondu. 21.00-05.00 arası sokağa çıkma yasağı konuldu. Dini ayinler hariç tüm sosyal faaliyetler yasaklandı. Uçak seferleri iptal edildi. Hesap sahiplerinin hesaplarından 380 Dolardan fazla para çekmeleri yasaklandı ve bütün fiyatlar 15 Mayıs seviyesinde donduruldu.⁴⁶⁸ Amerika ve Birleşmiş Milletler askeri darbe sonrasında Chang Myon hükümetini desteklediklerini açıklayarak Güney Kore Silahlı Kuvvetler Komutanlarından iktidarı seçim yoluyla gelmiş meşru hükümete devretmelerini istediler.⁴⁶⁹ Amerika Dış İşleri

⁴⁶⁶ Cumhuriyet (3 Nisan 1961), s.5. ; Milliyet (4 Nisan 1961), s.1.

⁴⁶⁷ Hürriyet (16 Mayıs 1961), s.1. ; Milliyet (16 Mayıs 1961), s.5. ; Cumhuriyet (16 Mayıs 1961), s.3.

⁴⁶⁸ Sami Kohen, " Güney Kore'de Ordu Chang İdaresini Neden Devirdi?", **Milliyet**, s.3.

⁴⁶⁹ Cumhuriyet (17 Mayıs 1961), s.5. ; Hürriyet (21 Mayıs 1961), s.3.

Bakanlığı daha sonra bir açıklama yaparak Güney Kore'deki Amerika kuvvetlerinin bu ülkedeki siyasi buhrana karışmayacaklarını bildirdi.⁴⁷⁰ Bu sırada devrik Başbakan Chang Myon ve hükümet üyeleri ortaya çıkararak istifalarını sundular.⁴⁷¹ Cumhurbaşkanı Yun Po-sun da bir konuşma yaparak “vatanperverane harekâtı tamamen destekliyorum” dedi. Sovyetler Birliği ise bu ihtilalin Amerikalı politikacılar ile Güney Koreli generallerin ortak planı olduğunu iddia etti.⁴⁷²

Güney Kore Cumhurbaşkanı Yun Po-sun 20 Mayıs'ta istifa etti. 21 Mayıs'ta bir basın toplantısı düzenleyen Po-Sun, hükümet darbesini yapan generallerin, istifasının ülkeyi dış politikada zora sokacağını söylediklerini bu yüzden istifasını geri aldığını açıkladı. Ülkede askeri Cunta, İhtilal Komitesi Başkanı Chang Do- Yong Başkanlığında 14 üyeli bir kabine kurdu. Bu kabine askeri şahsiyetlerden oluşuyordu. General Chang Başbakan ve Savunma Bakanı oldu.⁴⁷³ 23 Mayıs'ta yayınlanan bir kararname ile ülkedeki tüm siyasi parti ve oluşumlar kapatıldı.⁴⁷⁴ Bir hafta içinde eski rejim taraftarı veya komünizm yanlısı olduğu düşünülen 20.000 kişi tutuklandı.⁴⁷⁵ 300 gazete ve ajans kapatıldı.⁴⁷⁶ Başbakan General Chang Amerika'yı ziyaret etmek istedi ama bu istek Amerika tarafından uygun bulunmadığı için gerçekleşmedi.⁴⁷⁷ Askeri hükümet bu arada anayasayı yürürlükten kaldırdı ve yeni anayasa hazırlanana kadar ülkenin İhtilal Komitesi'nin kararnameleleri ile yönetileceğini açıkladı.⁴⁷⁸ Ülkede Askeri İhtilal Mahkemesi ve Özel Kovuşturma Bürosu kuruldu. Bu iki kurumun 16 Mayıs İhtilalinden bu yana her türlü ihtilal ve hükümet aleyhtarı faaliyetlerde bulunmuş kişileri yargılamak için kurulduğu bildirildi.⁴⁷⁹

İhtilalden iki ay sonra Güney Kore Başbakanı ve İhtilal Komitesi Başkanı Chang Do-Yong istifa etti. Yüksek Konsey Başkanlığına Park Chung-Hee, Başbakanlığa ise Choi Tu-Son getirildi.⁴⁸⁰ Eski Başbakan Chang Do-Yong, Park Chung-Hee'yi öldürmeye çalışmak ve Amerika'dan yardım talep ederek askeri ihtilali bastırmaya çalışmakla suçlanarak beraberindeki 44 subay ile tutuklandı.⁴⁸¹ Chang Do-Yong çıkarıldığı mahkemede idama

⁴⁷⁰ Milliyet (18 Mayıs 1961), s.3 ; Hürriyet (18 Mayıs 1961), s.5. ; Cumhuriyet (18 Mayıs 1961), s.1,7.

⁴⁷¹ Hasan Ali Ediz, “Tarihte Kore”, **Cumhuriyet**, (19 Mayıs 1961), s.5.

⁴⁷² Hürriyet (20 Mayıs 1961), s.1. ; Milliyet (20 Mayıs 1961), s.3.

⁴⁷³ Cumhuriyet (21 Mayıs 1961), s.5. ; Milliyet (21 Mayıs 1961), s.1. ; Hürriyet (21 Mayıs 1961), s.3.

⁴⁷⁴ Hürriyet (23 Mayıs 1961), s.5. ; Milliyet (23 Mayıs 1961), s.1.

⁴⁷⁵ Milliyet (24 Mayıs 1961), s.2. ; Cumhuriyet (24 Mayıs 1961), s.1,7. ; Hürriyet (24 Mayıs 1961), s.3.

⁴⁷⁶ Cumhuriyet (2 Haziran 1961), s.5. ; Hürriyet (2 Haziran 1961), s.3. ; Milliyet (2 Haziran 1961), s.1.

⁴⁷⁷ Milliyet (25 Mayıs 1961), s.1. ; Cumhuriyet (25 Mayıs 1961), s.5.

⁴⁷⁸ Hürriyet (31 Mayıs 1961), s.4. ; Milliyet (31 Mayıs 1961), s.1.

⁴⁷⁹ Milliyet (20 Haziran 1961), s.3. ; Cumhuriyet (22 Haziran 1961), s.5.

⁴⁸⁰ Hürriyet (4 Temmuz 1961), s.3. ; Milliyet (4 Temmuz 1961), s.2.

⁴⁸¹ Cumhuriyet (10 Temmuz 1961), s.5. ; Hürriyet (12 Temmuz 1961), s.3.

mahkûm edildi.⁴⁸² İki ay sonra cezası müebbet hapse dönüştürüldü. Mayıs ayında yanındaki dört yüksek rütbeli subay ile Park Chung-Hee tarafından affedildi.⁴⁸³ Mart ayında Cumhurbaşkanı Yun Bo-Seon, Mayıs ayında ise Başbakan Choi Tu-Son istifa etti.⁴⁸⁴ Park Chung-Hee yeni Başbakan oldu.⁴⁸⁵ Askeri Cunta tarafından hazırlanan anayasa 18 Aralık 1962 'de yapılan referandum ile halk tarafından kabul edildi.⁴⁸⁶ İstifa eden eski Başbakan Song Yo-Chang, devlete karşı komplo kurduğu iddia edilerek tutuklandı.⁴⁸⁷

Askeri idarenin uzaması ile ülkede öğrenci ayaklanmaları başladı. Seul'de Park Chung-Hee'nin askeri rejimine karşı mücadele etmek için 35 siyasi parti ve sosyal kurumdan oluşan bir koalisyon kuruldu. Koalisyona katılmayan tek parti askeri cunta tarafından idare edilen Cumhuriyetçi Parti idi. Koalisyonun amacı General Park Chung-Hee'nin daha önce vaad ettiği gibi hükümeti en geç Ağustos ayına kadar sivillere bırakmasını sağlamaktı.⁴⁸⁸ 17 Ekim'de ülkede Cumhurbaşkanlığı seçimleri yapıldı ve Cunta Başkanı General Park Chung-Hee Güney Kore'nin 3.Cumhurbaşkanı oldu.⁴⁸⁹ Bir ay sonra yapılan milletvekili seçimlerinde de Cumhurbaşkanı Chung-Hee'nin Demokrat Cumhuriyetçi Partisi millet meclisi üyeliklerinin %60'ını alarak seçimleri kazandı. Yeni Başbakan Chung Il-Kwon oldu. Eski Cumhurbaşkanı Yun Bo Seon'un "Sivil Bir Hükümet İçin" Partisi ise ikinci sırayı aldı.⁴⁹⁰

1965 yılında Güney Kore ve Japonya arasında, 1910 yılında Japonya'nın Kore'yi işgali ile başlayan anlaşmazlığı ortadan kaldırmaya yönelik imzalan "Münasebetlerin Normalleştirilmesi Antlaşması" iki ülkede de karışıklıklar yaşanmasına sebep oldu. Hem Seul'de hem de Tokyo'da üniversite öğrencileri gösteriler yaparak anlaşmanın iptal edilmesini ve münasebetlerin kesilmesini istediler. Gösteriler o kadar şiddetlendi ki hükümet ordudan destek almak zorunda kaldı.⁴⁹¹

1966 yılı boyunca da ülkede iç karışıklıklar yaşandı. Mecliste yaşanan kaçakçılık ile ilgili bir tartışma sırasında muhalefet partisinden bir temsilcinin üzerlerine insan pisliği atması sonucu Başbakan Chung Il-Kwon ve kabinesi Millet Meclisi'nde şereflerinin zedelendiğini

⁴⁸² Milliyet (11 Ocak 1962), s.1. ; Cumhuriyet (12 Ocak 1962), s.5.

⁴⁸³ Cumhuriyet (11 Mart 1962), s.2. ; Milliyet (3 Mayıs 1962), s.5. ; Hürriyet (3 Mayıs 1962), s.3.

⁴⁸⁴ Milliyet (22 Mart 1962), s.5. ; Cumhuriyet (7 Haziran 1962), s.5.

⁴⁸⁵ Milliyet (19 Haziran 1962) , s.1. ; Hürriyet (19 Haziran 1962), s.3.

⁴⁸⁶ Hürriyet (19 Aralık 1962), s.5. ; Cumhuriyet (20 Aralık 1962), s.1.

⁴⁸⁷ Cumhuriyet (11 Mart 1963), s. 1,7. ; Milliyet (11 Mart 1963), s.2. ; Hürriyet (11 Mart 1963), s.3.

⁴⁸⁸ Hürriyet (24 Nisan 1963), s.3. ; Milliyet (24 Nisan 1963), s.2. ; Cumhuriyet (24 Nisan 1963), s.5.

⁴⁸⁹ Milliyet (18 Ekim 1963), s.3. ; Hürriyet (18 Ekim 1963), s.1. ; Cumhuriyet (18 Ekim 1963), s.2.

⁴⁹⁰ Cumhuriyet (29 Kasım 1963), s.1,7. ; Milliyet (30 Kasım 1963), s.2. ; Hürriyet (30 Kasım 1963), s.3.

⁴⁹¹ Cumhuriyet (25 Ağustos 1965), s.5. ; Milliyet (25 Ağustos 1965), s.3.

söyleyerek istifa etti.⁴⁹² Ülkede 8 Haziran 1967’de seçimler yapıldı. Öğrenciler bu seçimlerin adil olmadığını iddia ederek protestolara başladılar.

2. Pueblo Olayı

23 Ocak 1968’de Amerika bir açıklama yaparak Kuzey Kore askerlerinin içinde 6 subay, 75 asker ve 2 sivil toplamda 83 kişi bulunan Amerikan donanmasına ait “Pueblo” isimli devriye botunu ele geçirdiği bildirdi. Amerika’nın açıklamasına göre “Pueblo” Kuzey Kore sahillerinin 40 km açıklarında seyrederken bir Kuzey Kore hücum botu tekneye yanaşarak gemiden kendisini takip etmesini isteyerek aksi halde ateş açacaklarını söyledi⁴⁹³ Kuzey Kore ise devriye botunun kendi karasularını ihlal eden bir casus gemisi olduğunu iddia etti.⁴⁹⁴

Olay Amerika’da ciddi tepkilere yol açtı. Kongre üyeleri aralarında anlaşmazlıklar yaşandı. Bazı üyeler bunun bir “savaş ilanı” olduğunu iddia etti. Amerika olay karşısında 7. Filoyu “hazır ol” duruma geçirdi. Kuzey Kore ise Amerika’nın mütareke anlaşmasını ihlal ettiğini söyleyerek özür dilemesini istedi.⁴⁹⁵ Açıklama yapan Moskova ve Pekin hükümetleri olayın Amerika tarafından fazla abartıldığını söylediler. Birleşmiş Milletler, Kuzey Kore birliğe üye olmadığı için ve “Pueblo”nun Birleşmiş Milletler komutanlığına değil Amerikan bayrağı altında Pentagon adına casusluk yapıyor olmasından dolayı olaya müdahale etmedi.

Amerika Başkanı Johnson, Kuzey Kore’nin Pueblo’ya el koymasının kesinlikle kabul edilmeyeceğini söyleyerek sorun diplomatik yollarla çözülemez ise her türlü ihtimali göze alacağını açıkladı. Ayrıca Cenevre’deki Kızıl Haç’a başvurarak mürettebatın serbest bırakılması için Kuzey Kore nezdinde teşebbüste bulunmasını talep etti. Kuzey Kore bu açıklamaya karşılık, Amerika’nın yeni bir savaş hazırlığı içinde olduğunu iddia ederek, gemi mürettebatının ağır şekilde cezalandırılacağını söyledi.⁴⁹⁶

⁴⁹² Milliyet (23 Eylül 1966), s.2. ; Hürriyet (23 Eylül 1966), s.3.

⁴⁹³ Hürriyet (24 Ocak 1968), s.1.

⁴⁹⁴ B.C. Koh, “ Pueblo Incident Perspective”, *Asian Survey*, Vol.9, No.4, (April, 1969), p.264.

⁴⁹⁵ Cumhuriyet (25 Ocak 1968), s.2. ; Milliyet (26 Ocak 1968), s.3.

⁴⁹⁶ Cumhuriyet (29 Ocak 1968), s.5. ; Hürriyet (30 Ocak 1968), s.3.

Olaydan 1 ay sonra Kuzey Kore, Amerika ile tarafsız bölge olan Pan Mun Jon'da müzakere yapmayı kabul etti.⁴⁹⁷ Bu arada Amerikan Savunma Bakanı McNamara ile Dış İşleri Bakanı Dean Rusk, Pueblo'nun Kuzey Kore karasularına girmiş olabileceği ihtimalini kabul etti. Yapılan müzakereler sonucunda Kuzey Kore öne sürdüğü üç şartın kabul edilmesi halinde esirleri serbest bırakacağını açıkladı. Bu şartlar şu şekildeydi:

1. Amerika, Pueblo'nun Kuzey Kore karasularına girdiğini kabul edecek.
2. Resmi bir yazı ile Kuzey Kore'den özür dileyecek.
3. Aynı olayın tekrarlanmayacağına dair teminat verecek.

Amerikan hükümetinin bu şartları kabul etmesiyle birlikte Kuzey Kore 83 esiri ülkeye iade etti.⁴⁹⁸ Fakat Pueblo gemisi iade edilmedi. Gemi o tarihten itibaren Kuzey Kore'nin başkenti Pyongyang'da sergilenmektedir.

VI. BÖLÜM

KAMBOÇYA

⁴⁹⁷ Milliyet (3 Şubat 1968), s.3. ; Cumhuriyet (4 Şubat 1968), s.1,7.

⁴⁹⁸ Cumhuriyet (23 Aralık 1968), s.3. ; Milliyet (23 Aralık 1968), s.2. ; Hürriyet (23 Aralık 1968) , s.3.

Kamboçya Güneydoğu Asya ülkelerindedir. Kuzebatıda Tayland, Kuzeydoğuda Laos, doğuda Vietnam ile komşudur. Güneybatı kıyıları ise Tayland Körfezinde yer alır. Kamboçya'ya 802-1431 yılları arasında Khmer İmparatorluğu egemen oldu.⁴⁹⁹ İmparatorluğun zayıflamasından sonra uzun yıllar komşu devletlerin egemenliği altında yaşadı. Kamboçya da diğer birçok Asya ülkesi gibi 1863-1953 yılları arasında Fransız Hindçini'sinin bir parçası oldu. 1941-1945 döneminde ise Japon işgali altında kaldı. Ülke 1953 yılında Fransız birliği içerisinde özgürlük kazandı.⁵⁰⁰

Bu dönemde Kral olan Norodom Sihanouk, 1955 yılında tahtı babasına bıraktı ve kendisi Başbakan oldu. Yönetimi sırasında ülkeyi Fransız birliğinden ayırdı. 1960 yılında babasının ölümü üzerine yeniden tahta çıktı ve Devlet Başkanı oldu.

1. 1961-70 ArasıGelişmeler

1960 yılından itibaren Kamboçya da komşuları Laos, Vietnam ve Tayland gibi komünist saldırılarına uğradı. Bu dönemde Amerika'dan iktisadi ve askeri yardım alan ülke bu konuda bir politika değişikliğine gitti ve Amerika'nın ülkeden askeri müşavirlerini çekmesini ve iktisadi yardımı kesmesini istedi. Alınan karar hem Amerika'da hem de diğer Batılı ülkelerde şaşkınlık yarattı. Açıklama yapan Devlet Başkanı Sihanouk, ülkenin tarafsız konumuna rağmen Amerika'nın niyetinin kendisini şüpheyeye düşürdüğünü söyleyerek, Amerika'nın amacının kendisinin ülkedeki nüfuzunu azaltmaya çalışmak olduğunu iddia etti.⁵⁰¹ Sihanouk'un bu açıklamasından kısa süre sonra Kamboçya, Komünist Çin'den silah almaya başladı ve Çin, Kamboçya'ya Güney Vietnam veya Tayland'dan gelebilecek herhangi bir tehlike karşısında askeri, siyasi ve diplomatik destek sağlayacağını açıkladı.⁵⁰²

Devlet Başkanı Sihanouk, Şubat 1964'te Amerikan Başkanı Johnson'a bir mesaj göndererek, Kamboçya'nın tarafsızlığı teminat altına alınmaz ve Güney Vietnam'dan gelen saldırıları sonlandırmak için bir tedbir alınmazsa ülkenin mevcut tarafsızlık statüsünü değiştirerek, bazı büyük dost ülkeler ile yardım anlaşmaları imzalayacağını ilettili.⁵⁰³

⁴⁹⁹ "Thailand Relations With Cambodia", **Pakistan Horizon**, Vol.21, No.3, (Temmuz-Ağustos-Eylül), p.245.

⁵⁰⁰ C. Dağlı, "Kamboçya Kazandı, Dünya Halkı Kazandı.", **Emekçi**, S.7. , (Mayıs, 1975), s.54.

⁵⁰¹ Milliyet (7 Kasım 1963), s.1. ; Milliyet (7 Kasım 1963), s.3. ; Cumhuriyet (8 Kasım 1963), s.5.

⁵⁰² Cumhuriyet (25 Kasım 1963), s.3. ; Hürriyet (26 Kasım 1963), s.2.

⁵⁰³ Milliyet (10 Şubat 1964), s.2.

Vietnam sınırında Kamboçya'ya yapılan sınır ihlallerinin artması üzerine Birleşmiş Milletler sınıra gözlemciler göndermeyi teklif etti. Kamboçya bu teklifi 3 şart ile kabul edeceğini açıkladı.

1. Gözlemcilerin sivil olması
2. Gözlemcilerin milliyetlerinin Kamboçya tarafından belirlenmesi
3. Kamboçya'nın Güney Vietnam Savaşına katılmasına engel olmak üzere Kamboçya topraklarına yerleşmeleri⁵⁰⁴

Ülkeye gözlemcilerin gelmesi herhangi bir durum değişikliğine sebep olmadı. Güney Vietnam tarafından Kamboçya köylerine baskınlar devam etti. Ülkeler arası ilişkiler iyice gerginleşti. Kamboçya hükümeti bu durum karşısında alınabilecek 3 tedbir belirledi.

1. Amerika ile siyasi ilişkilerin kesilmesi
2. Kuzey Vietnam ve Güney Vietnam Komünist Milli Kurtuluş Cephesinin tanınması
3. Silahlı tecavüze aynı şekilde karşı konulması

Aynı zamanda Devlet Başkanı Prens Sihanouk Çin Başkanı Zhou Enlai'ye mesaj göndererek saldırıya uğradığı takdirde ülkesine yardım göndermesini istedi.⁵⁰⁵

Alınan tüm tedbirlere rağmen ülkedeki gerginlik son bulmadı. Başkan Sihanouk Kamboçya'nın bağımsızlığını, toprak bütünlüğünü ve tarafsızlığını temin edecek bir konferans toplanmasını talep etti.⁵⁰⁶ Önceleri Amerika bu konferans fikrine muhalifken, daha sonra bu konferansı Vietnam meselesini de masaya getirebileceği bir fırsat olarak gördü ve teklifi kabul etti. Fakat Amerika'nın bu niyetini anlayan Rusya, Çin ve Kamboçya konferans fikrinden vazgeçtiler.⁵⁰⁷

Ülkede 2 yıl boyunca komünist saldırıları devam etti. Amerika burada düşmanca tedbirler almak niyetinde olmadığını fakat Viet Cong ve Kuzey Vietnam askerlerinin Kamboçya topraklarını kullanmalarından rahatsız olduğunu dile getirdi. Kamboçya'da bulunan Kontrol Komisyonu'nun takviyesini istedi. A.B.D. aynı zamanda düşmanı Laos ve Kamboçya topraklarında takip hakkı olduğunu da iddia etti. Kamboçya ise Amerikan birliklerinin sınırı geçmesi halinde dost ülkelere yardım talebinde bulunacağını söyledi.⁵⁰⁸ Bir ay sonra Amerika ve Kamboçya ortak bir bildiri yayınlarak Kamboçya sınırının daha iyi

⁵⁰⁴ Hürriyet (2 Ağustos 1964), s.3.

⁵⁰⁵ Cumhuriyet (28 Ekim 1964), s.2. ; Milliyet (29 Ekim 1964), s.3.

⁵⁰⁶ Hürriyet (24 Nisan 1965), s.3. ; Cumhuriyet (26 Nisan 1965), s.1. ; Milliyet (26 Nisan 1965), s.2.

⁵⁰⁷ Cumhuriyet (27 Nisan 1965), s.5.

⁵⁰⁸ Milliyet (28 Aralık 1967), s.1,7. ; Cumhuriyet (28 Aralık 1967), s.5.

gözlemlenebilmesi için Milletlerarası Kontrol Komisyonu'nun kuvvetlendirilmesi lehinde olduklarını beyan ettiler.⁵⁰⁹

Yine 2 yıllık karmaşa ile geçen bir sürecin sonunda Devlet Başkanı Norodom Sihanouk Kraliyet Konseyi ve Millet Meclisi tarafından görevinden uzaklaştırıldı.⁵¹⁰ Kamboçya Millet Meclisi Başkanı Cheng Heng yeni seçimlere kadar Sihanouk'un yerine Devlet Başkanlığı görevini sürdürdü. Fakat darbeyi yapan ve asıl kuvveti elinde bulunduranlar Kamboçya Başbakanı ve Silahlı Kuvvetler Komutanı olan Lon Nol ile kabinede bakan olan Sirik Metak idi. Bu politikacılar Norodom'un tarafsızlık siyasetine karşıydılar. Bu siyaset sonucunda Kuzey Vietnam ve Viet Cong askerlerin Kamboçya sınırını 50.000 kişilik ordu ile işgal ettiklerini düşünüyorlardı.⁵¹¹ Bu süreçte ülkede Çinlilere ve Vietnamlılara ait birçok mağaza yağmalandı. Kamboçya Ulusal Meclisi vatanın tehlikede olduğunu ilan etti ve anayasa garantisinde bulunan tüm özgürlüklerin kaldırıldığını bildirdi. Başbakanlığa getirilen Cheng Heng ise bir açıklama yaparak Kamboçya'nın tarafsızlığına ve taahhütlerine sadık kalacağını söyledi. Kamboçya Parlamentosu üyeleri de Sihanouk'un halkı aldattığını, suiistimallerde bulunduğunu ve önemli görevlere aile fertlerini getirdiğini iddia ederek devrik Başkanı suçladı.⁵¹²

İktidara gelen sağcı rejim bir bildiri yayınlarak Sihanouk'un tekrar başa geçmeye çalışması durumunda kendisine karşı kuvvet kullanılacağını belirtti.⁵¹³ Bu bildiriden sonra bir açıklama yapan Sihanouk ise iktidarda kalmak için direnmeyeceğini söyledi ve Kamboçya'daki yeni yönetimi Amerikan uşağı olmakla suçladı.⁵¹⁴ Devrik Başkan Sihanouk ve oğlunun ülkeye dönmesi yeni rejim tarafından yasaklandı. Yeni rejim ülkedeki Kuzey Vietnam ve Viet Cong birliklerinin çekilmesi için görüşmelere başladı.⁵¹⁵

Sihanouk'un Devlet Başkanlığından uzaklaştırılması ile Krallık yönetimine de son verildi. Cumhuriyetin ilanı için hazırlıklar yapıldı.⁵¹⁶ Sihanouk ise zorunlu olarak bulunduğu Pekin'de bir açıklama yaparak tüm halkı ayaklanmaya davet etti.⁵¹⁷ Bu davet üzerine ülkede eski başkan lehine büyük gösteriler başladı ve bu gösteriler iç savaşa dönüştü. Geçici Başkan

⁵⁰⁹ Hürriyet (11 Ocak 1963), s.3. ; Milliyet (11 Ocak 1963), s.2.

⁵¹⁰ Khalida Quereshi, "The Cambodian Crisis 1970", **Pakistan Horizon**, Vol.23, No. 3, (Third Quarter, 1970), p. 319.

⁵¹¹ Cumhuriyet (19 Mart 1970), s.2. ; Milliyet (20 Mart 1970), s.3.

⁵¹² Hürriyet (20 Mart 1970), s.1,7. ; Milliyet (21 Mart 1970), s. 2. ; Cumhuriyet (21 Mart 1970), s.3.

⁵¹³ Milliyet (21 Mart 1970), s.1. ; Hürriyet (21 Mart 1970), s.3.

⁵¹⁴ Hürriyet (22 Mart 1970), s.5. ; Cumhuriyet (22 Mart 1970), s.1,7.

⁵¹⁵ Cumhuriyet (24 Mart 1970), s.1. ; Milliyet (24 Mart 1970), s.2. ; Hürriyet (24 Mart 1970), s.3.

⁵¹⁶ Milliyet (25 Mart 1970), s.5.

⁵¹⁷ Bernard K. Gordon, Kathryn Young, "The Khmer Republic: That Was The Cambodia That Was", **Asian Survey**, Vol.11, No. 1. (January, 1971), p.26.

Cheng Heng bu gösterileri düzenleyenlerin Kamboç halkı değil Viet Cong askerleri olduğunu iddia etti.⁵¹⁸

Ülkedeki siyasi buhran devam ederken yeni rejim Viet Cong ve Kuzey Vietnam saldırıları ile de uğraşmayı sürdürdü.⁵¹⁹ Kamboçya topraklarında Amerika, Güney Vietnam, Kuzey Vietnam ve Viet Cong çarpışmaları yaşanıyordu. Yönetim Kuzey Vietnam ve Viet Cong'u sadece protesto etti. Amerika ve Güney Vietnam'ı ise Kamboçya topraklarını ihlal etkileri gerekçesi ile Güvenlik Konseyine şikâyet etti.⁵²⁰

Devrik başkan Sihanouk Asya'da yaşanan tüm bu savaşlardan Amerika'yı sorumlu tuttu ve Amerika'nın bölgeye felaket getirdiğini söyledi.⁵²¹ Nisan ayına gelindiğinde ülkede çarpışmalar son noktaya ulaştı.⁵²² Kamboçya, Amerika'ya başvurarak resmen yardım talebinde bulundu.⁵²³ Amerika, Kamboçya'da olan biteni araştırmak için buraya bir heyet göndereceğini açıkladı ve ülkede 40.000 Kuzey Vietnam askeri bulunduğunu, bunun bir "iç savaş" değil "yabancı istilası" olduğunu vurguladı.⁵²⁴ Amerika Dış İşleri Bakanı William Rogers da bir açıklama yaparak, Viet Cong ve Kuzey Vietnam'ı uluslararası anlaşmaları ihlal ederek Kamboçya'yı istila etmekle suçladı.⁵²⁵

Eski Başkan Norodom Sihanouk sürgünde geçici bir "Kamboçya Krallık Ulusal Birlik Hükümeti" kurdu. Bu hükümet 11 kişiden oluşuyordu. 3 kişi ülkedeki eski hükümetin bakanları idi. Sihanouk hükümetin Kamboçya Anayasasına uygun olarak kurulduğunu açıkladı. Komünist Çin, Suriye, Romanya, Irak, Kuzey Kore, Kuzey Vietnam ve Yugoslavya bu yeni geçici hükümeti tanıdı. Sovyet Rusya ise bu hükümeti tanımadı ve Lon Nol hükümeti ile bağlantılarını kesmedi.

Bu sırada Amerika, Kamboçya'da savaşa resmen dâhil oldu. Amerikan Senatosu Dış İşleri Komisyonu Başkan Nixon'un anayasaya aykırı bir savaşa girmiş olduğunu iddia etti. Amerika'nın müdahalesine diğer ülkelerden de tepkiler gelmeye başladı. Arap dünyası Nixon'un Kamboçya'ya girmek için talimat vermesini kınadı.⁵²⁶ Belçika'nın Dış İşleri Bakanı Pierre Harmel de Amerika'nın politikasını onaylamadıklarını söyledi. Amerika'nın ülkede 3. Cepheyi açmasıyla birlikte B.M. Genel Sekreteri U Thant bir konferans çağrısında bulundu.

⁵¹⁸ Cumhuriyet (28 Mart 1970), s.5. ; Hürriyet (29 Mart 1970), s.3.

⁵¹⁹ Joseph R. Pouvatchy, "Cambodian- Vietnamese Relations", **Asian Survey**, Vol.26, No.4, (April, 1986), p.440.

⁵²⁰ Cumhuriyet (30 Mart 1970), s.1. ; Hürriyet (30 Mart 1970), s.3.

⁵²¹ Milliyet (29 Mart 1970), s.2. ; Cumhuriyet (31 Mart 1970), s.2.

⁵²² David P. Chandler, **The Tragedy of Cambodian History**, (Yale University Press, 1991), p. 267.

⁵²³ Hürriyet (15 Nisan 1970), s.3. Cumhuriyet (17 Nisan 1970), s.1,7.

⁵²⁴ Milliyet (25 Nisan 1970), s.2. ; Cumhuriyet (25 Nisan 1970), s.2.

⁵²⁵ Cumhuriyet (27 Nisan 1970), s.1. ; Hürriyet (27 Nisan 1970), s.3. ; Milliyet (27 Nisan 1970), s.2.

⁵²⁶ Milliyet (6 Mayıs 1970), s.5. ; Cumhuriyet (6 Mayıs 1970), s.5. ; Hürriyet (6 Mayıs 1970), s.3.

Çağrı Amerika ve Kanada tarafından olumlu karşılandı.⁵²⁷ Fakat bu sırada Amerika'nın ardından Komünist Çin de Kamboçya'ya girdi. Başkan Kosigin bir açıklama yaparak "Amerika saldırıyı durdurmak için bizi her türlü önlemi almaya zorluyor" dedi.⁵²⁸ Ülkedeki bu karışık dönemde 400 kadar üniversite ve kolej kapatıldı.⁵²⁹

Amerika Dış İşleri Bakan Yardımcısı Elliot Richardson, NATO üyeleri arasında sadece Hollanda'nın, Amerika'nın Kamboçya'ya müdahalesini onayladığını söyledi. Asya'da ise Japonya ve Filipinler bu müdahaleye destek verdiler. Bu müdahaleden oldukça rahatsız olan Amerika Senatosu, Amerika'nın Kamboçya'da bundan sonra askeri harekâtını yasaklayan bir önerge sundu. Bu önerge 1'e karşı 9 oyla kabul edildi.⁵³⁰ Bu karardan sonra Amerika Savunma Bakanı Melvin Laird bir açıklama yaparak Amerikan askerlerinin bir kısmının Kamboçya'dan çekildiğini, Kuzey Vietnam ile Viet Cong üzerine düzenlenen harekâtın 15 Haziran'da tamamen sona ereceğini ve 30 Haziran'a kadar tüm Amerikan askerlerinin ülkeden çekilmiş olacağını duyurdu.⁵³¹ Amerikan Başkanı Nixon da bir televizyon programında konuşarak Kamboçya harekâtını bu uzun ve güç savaşın en başarılı harekâtı olarak gördüğünü ve bütün askeri hedeflere ulaşıldığını söyledi.⁵³² Amerikan askerleri belirlenen tarihte Kamboçya'dan çekildi. Eski Başkan Sihanouk, Kamboçya'dan askerlerin çekilmesinin "Makyavel Manevrası" olduğunu bu yolla barış taraftarı seçmenleri kandırmaya çalıştığını ileri sürdü.⁵³³

Amerikan askerlerinin çekilmesinden sonra ülkedeki çarpışmalar tüm hızıyla devam etti. Viet Cong saldırılarını kuvvetlendirdi. Başkente 10 km kadar yaklaştı.⁵³⁴ Ülkenin 3'te 2'si Norodom Sihanouk'u destekleyen kuvvetlerin eline geçti.⁵³⁵ Ülkedeki 4.000 kişilik hükümet ordusu Viet Cong birlikleri tarafından kuşatıldı. Bu kuşatmanın ardından Güney Vietnam 6.000 kişilik birlikler Kamboçya'ya girdi.⁵³⁶ Açıklama yapan Amerikan Dış İşleri Bakanı William Rogers durum ne olursa olsun Kamboçya'ya asker göndermeyeceklerini söyledi.⁵³⁷ Sihanouk'a bağlı kuvvetler Kamboçya'nın tüm hava gücünü yok etti.⁵³⁸ Bunun

⁵²⁷ Hürriyet (7 Mayıs 1970), s.7. ; Milliyet (7 Mayıs 1970), s.2. ; Cumhuriyet (7 Mayıs 1970), s.5.

⁵²⁸ Hürriyet (8 Mayıs 1970), s.1. ; Cumhuriyet (8 Mayıs 1970), s.5.

⁵²⁹ Cumhuriyet (9 Mayıs 1970), s.3.

⁵³⁰ Milliyet (12 Mayıs 1970), s.5.

⁵³¹ Hürriyet (13 Mayıs 1970), s.5.

⁵³² Hürriyet (4 Haziran 1970), s.3. ; Milliyet (4 Haziran 1970), s.2. ; Cumhuriyet (5 Haziran 1970), s.1,7.

⁵³³ Milliyet (1 Temmuz 1970), s.2. ; Cumhuriyet (1 Temmuz 1970), s.5.

⁵³⁴ Cumhuriyet (21 Ağustos 1970), s.1. ; Milliyet (22 Ağustos 1970), s.2. ; Hürriyet (22 Ağustos 1970), s.3.

⁵³⁵ Milliyet (31 Ağustos 1970), s.2. ; Cumhuriyet (31 Ağustos 1970), s.5. ; Hürriyet (31 Ağustos 1970), s.3.

⁵³⁶ Hürriyet (6 Kasım 1970), s.2. ; Milliyet (6 Kasım 1970), s.3. ; Cumhuriyet (7 Kasım 1970), s.1,7.

⁵³⁷ Cumhuriyet (17 Ocak 1971), s.5. ; Milliyet (18 Ocak 1971), s.2. ; Hürriyet (18 Ocak 1971), s.3.

⁵³⁸ Cumhuriyet (23 Ocak 1971), s.7. ; Hürriyet (23 Ocak 1971), s.3.

üzerine Amerika Lon Nol hükümetine silah yardımı yapmaya başladı ve Amerika uçakları ile sık sık Kamboç Hükümet Kuvvetlerini destekledi.⁵³⁹ Amerikan hükümeti 1971 yılına kadar Kamboçya'daki Amerikan harekâtının gayesini Güney Vietnam'a bu ülkeden gelen tehtidi önlemek olarak lanse ediyordu. Fakat Savunma Bakanı Melvin Laird Temsilciler Meclisi Komisyonu'nda Amerika'nın Kamboçya'ya müdahalesinin Kamboçya hükümetini komünist saldırısına karşı korumak olduğunu itiraf etti.⁵⁴⁰ Ülkedeki olayların artması ile beraber de Amerika, Güney Vietnam ile beraber yeniden Kamboçya'ya girdi. Ülkedeki çarpışmalar uzun yıllar daha devam etti. 1972 yılında Khmer Cumhuriyeti kuruldu. Nisan 1975'te ise Maocu çizgideki radikal bir komünist hareket olan Kızıl Khmerler yönetimi ele geçirdi. 1979 yılına kadar ülkeyi idare ettiler. Kamboçya 1979 yılında Vietnam tarafından işgal edildi. Bu işgal 1990 yılına kadar sürdü. Vietnam'ın geri çekilmesiyle birlikte 1991'de ülkede seçimler yapıldı.

⁵³⁹ Milliyet (24 Ocak 1971), s.2. ; Cumhuriyet (24 Ocak 1971), s.5.

⁵⁴⁰ Cumhuriyet (29 Ocak 1971), s.1. ; Hürriyet (29 Ocak 1971), s.3.

VII. BÖLÜM

TAYLAND

Hindini yarımadasının ortasında bulunan Tayland, batıda Burma, doğuda Kamboçya, kuzeyde Laos, güneyde ise Malezya ile komşudur. Güney kısmında Tayland Körfezi, batıda ise Andaman Denizi vardır. Ülkenin eski adı Siyam'dır. Başkenti Bangkok'tur.⁵⁴¹

1. 1960 Öncesi Siyasi Gelişmeler

Siyam bölgesinde bilinen ilk büyük güç 6. Yüzyıldan itibaren hüküm sürmüş olan Dvaravati Krallığı'dır. 8.yüzyılda Güney Siyam Srivijaya Krallığı kontrolüne geçti. 9. Yüzyıldan itibaren ise bölge Kamboçya merkezli Khmer İmparatorluğu'nun yönetimine girdi. Güney Çin'in Yunnan bölgesinden oldukları düşünülen Tay halkı ise buraya 10.yüzyılda Laos üzerinden göç etmeye başladı. Khmer İmparatorluğu kontrolü altında yaşayan Taylar 12. Yüzyılın sonlarından itibaren bölgede baskın nüfus oldular. 13. Yüzyılda Khmer İmparatorluğu'nun zayıflaması ile ülke Sukhothai, Lanna, Lapburi ve Ayutthaya isimli krallıklar tarafından yönetildi. Ayutthaya Krallığı döneminde ülke Asya'nın önemli ticaret merkezlerinden biri haline geldi. Başta Portekiz olmak üzere birçok Avrupa ülkesi ile ticari faaliyetlerde bulunuldu. Siyam 18. Yüzyılda 1 Milyon kişilik nüfusu ile dünyanın en kalabalık şehri oldu. Yaklaşık 400 yıl süren bir refah dönemi yaşandı. 1767 yılında Başkent Burma'dan gelen istilacılar tarafından işgal edildi. Bu işgalden sonra General Taksin Burmalılardan kaybedilen toprakları geri aldığı gibi Kamboçya ve Laos'un büyük bölümünü de kontrol altına aldı. Zaman içinde akli dengesi bozulan Taksin, kendi generallerinden olan Chao Phraya Chakri tarafından tahttan indirilip, idam edildi.

⁵⁴¹ Kenneth Perry London, "Thailand", *Annals of The American Academy of Political and Social Science*, Vol.226, (March, 1943), p.112.

Chakri tahta çıkararak I. Rama adını aldı ve günümüz Tayland Kralı olan IX. Rama'nın da dâhil olduğu Chakri Hanedanlığı'nı başlattı. I. Ve III. Rama döneminde Siyam Krallığı genişlemeye devam etti. Mongkut olarak da bilinen IV. Rama'nın izlediği denge politikası ile Avrupalıların Hindicini bölgesinde kolonileştiremedikleri tek ülke Siyam oldu.⁵⁴² Mongkut, Fransa ve İngiltere arasındaki rekabetten faydalandı ve ülkeyi komşuları Laos, Burma, Kamboçya ve Vietnam gibi sömürgeleşmekten kurtardı. Ancak bu dönemde ülkede toprak kayıpları yaşandı. Chulalongkorn ismiyle anılan V. Rama da babasının denge politikasını devam ettirdi ve ülkeyi Batı standartlarına getirebilmek için köleliği kaldırmak gibi önemli reformlara imza attı. Fakat bu dönemde de toprak kayıpları yaşandı. Laos ve Kamboçya Fransızlara verildi. Siyam günümüzdeki sınırlarına çekildi.

1932 yılında yapılan kansız bir devrim ile ülke mutlak monarşiden parlamenter monarşiye geçti. 1939 yılında ülkenin adı değiştirilerek Siyam yerine Tayland oldu. II. Dünya Savaşı döneminde ülke kısa süre Japon egemenliğinde kaldı. Japonların daha önce İngiliz ve Fransızlara kaybedilen toprakları geri alma vaadi üzerine Tayland Mihver Devletlere katıldı. 1942 yılında müttefiklere savaş ilan etti. 1947 yılına gelindiğinde ülkede Japon yanlısı General Plaek Phibunsongkharm tarafından darbe yapıldı ve 26 yıl sürecek bir askeri cunta yönetimi başladı. Soğuk Savaş döneminde Amerika ülkede konuşlandı ve Kuzey Vietnam ile Laos'a yapılan Amerikan saldırıları için burayı üs olarak kullandı.

2. Amerika'nın Tayland Çıkarması

2. Dünya Savaşı'ndan sonra Tayland –Amerika ilişkileri artmaya başladı. Bu sıcak ilişkiler dolayısıyla Tayland'ın siyasi meselelerine müdahale etme hakkı bulan Amerika, Laos'ta komünist eğilimli Pathet Lao birliklerinin Tayland'ın bağımsızlığını tehdit eder şekilde harekete geçmeleri üzerine 7. Filo ile Tayland'a çıkarma yaptı.⁵⁴³ Amerika bu çıkarmayı hukuki olarak "1954 Manila Paktı"na dayandırdı. Bu anlaşma gereğince üyelerden birisinin güvenliği tehdit edildiği takdirde diğer üyeler onun yardımına koşmakla mükellef kılınmıştı. Amerikan hükümeti bu çıkarma ile ilgili birkaç noktayı da özellikle açıkladı. Bunlar;

1. Amerikan birlikleri Tayland tarafından talep edilmiştir.

⁵⁴² Evan S. Medeiros, Keith Crane, **Pacific Currents**, (Rand Corporation, 2008), p. 200.

⁵⁴³ James V. Martin Jr., "Thai-American Relations in World War II", **The Journal of Asia Studies** , Vol.22, No. 4, (August, 1963), p.451.

2. Bunda önce de Amerika Tayland'ın isteği üzerine bölgeye asker göndermişti. Bu ilk çıkarma değildi.
3. Amerikan hükümetinin amacının bu memleketin toprak bütünlüğünü korumak olduğunu
4. Amerika'nın bu kararı yalnız almadığını, konuda diğer SEATO ülkeleri ile istişarelerde bulunduğunu
5. Bu çıkarmadan önce Birleşmiş Milletlerin durumdan haber edildiğini
6. Amerika'nın asker gönderme kararının B.M. Yasasının bölge anlaşmasının hükümlerine tamamen uyduğunu
7. Tayland'a Amerikan askerlerinin sevk edilmesinin, Amerika'nın Laos'a karşı politikasında bir değişiklik meydana getirmeyeceğini idi.⁵⁴⁴

Amerika, SEATO üyesi diğer ülkelerden de Tayland'a asker sevk etmelerini talep etti.⁵⁴⁵ Yeni Zelanda da Tayland'ın talebi üzerine bölgeye asker gönderdi.⁵⁴⁶ Kennedy, Amerikan birliklerin durum düzelinceye kadar Tayland'da kalacağını açıkladı.⁵⁴⁷ Sovyet Rusya hükümeti ise Amerika'nın Tayland çıkarmasının düşüncesizce bir hareket olduğunu söyledi. Tayland'a yapılan çıkarmanın amacının ülkeyi korumak değil, onların hürriyetini çalmak için planlandığını iddia etti. Tayland Başbakanı Sarit Tanarat, Fransa hariç bütün SEATO ülkelerinin Tayland'a birlik göndermeyi teklif ettiğini ve hepsine teşekkür ettiğini söyledi. Amerika Tayland'a 2.800 Amerikan askeri gönderdi.⁵⁴⁸

Laos'ta durumun sakinleşmesi ve koalisyon hükümeti kurulması üzerine Hindistan Başbakanı Nehru, Amerika'nın Tayland'dan birliklerini çekmesi gerektiğini söyledi.⁵⁴⁹ Laos'a tarafsızlık veren 1962 Cenevre Anlaşması'nın imzalanmasından sonra Amerika ülkedeki son birliklerini de geri çekti.⁵⁵⁰ 1963'te Laos'taki buhranın yeniden başlaması üzerine Amerika 7. Filoyu tekrar Tayland Körfezine gönderdi.⁵⁵¹

⁵⁴⁴ Hürriyet (21 Mayıs 1962), s.3. ; Cumhuriyet (21 Mayıs 1962), s.5.

⁵⁴⁵ Cumhuriyet (22 Mayıs 1962), s.1; Milliyet (22 Mayıs 1962), s.2. ; Hürriyet (22 Mayıs 1962), s.4.

⁵⁴⁶ Milliyet (24 Mayıs 1962), s.3. ; Cumhuriyet (24 Mayıs 1962), s.1,7.

⁵⁴⁷ Cumhuriyet (25 Mayıs 1962), s.3. ; Milliyet (25 Mayıs 1962), s.2.

⁵⁴⁸ Milliyet (19 Mayıs 1962), s.2. ; Cumhuriyet (20 Mayıs 1962), s.5. ; Hürriyet (20 Mayıs 1962), s.3.

⁵⁴⁹ Hürriyet (24 Haziran 1962), s.3. ; Milliyet (24 Haziran 1962), s.2. ; Cumhuriyet (24 Haziran 1962), s.2.

⁵⁵⁰ Cumhuriyet (29 Temmuz 1962), s.5. ; Hürriyet (30 Temmuz 1962), s.3. ; Milliyet (30 Temmuz 1962), s.2.

⁵⁵¹ Cumhuriyet (24 Nisan 1963), s.1. ; Hürriyet (25 Nisan 1963), s.4. ; Milliyet (25 Nisan 1963), s.2.

SONUÇ

II. Dünya Savaşı'ndan sonraki dönem tüm dünyada olduğu gibi Uzakdoğu açısından da siyasi, askeri, ekonomik ve sosyal açıdan çok hareketli ve karmaşık bir dönem oldu. Güneydoğu Asya 1961-1970 yılları arasındaki 9 yıllık süreçte sıkıntı bir dönem yaşadı. Bölgedeki pek çok ülke hem siyasi hem de ekonomik anlamda değişim ve dönüşüm geçirdi. Özellikle Vietnam Savaşı ile başlayan süreç bölgedeki pek çok komşu ülkeyi olumsuz etkiledi. Bu komşu ülkelerin neredeyse hepsi Amerika tarafından savaşın içine çekildiler. 9

yıllık bu süreç Amerika ve Sovyetler Birliği/ Kızıl Çin arasındaki ideolojik ayrılıkların silahlı mücadele ile Asya halklarına empoze edilme dönemi de oldu.

Amerika Birleşik Devletleri bölgenin sosyalist bloğa kayacağı korkusu ile buradaki ülkelere hem askeri hem de mali yardımını arttırdı. Fakat bunun yeterli olmadığını fark edince de askeri güç kullanma yoluna gitti. Askeri müdahalede bulunduğu ülkelerin hükümetleri ve başkanları sosyalist rejime yaklaşacak gibi olduğunda da CIA ile beraber bir hükümet darbesi düzenleyerek ülkede yönetimin el değiştirmesini sağladı.

Savaşın başlangıcında pek çok Batılı ülke Amerika Birleşik Devletlerinin destekleyicisi iken 1965 yılından sonraki süreçte hem Batılı ülkeler hem de Amerikan hükümeti savaş aleyhtarı bir tutum sergilemeye başladı. Bu durumun en önemli sebeplerinden biri de ilk defa bir savaşın ve bu savaşta kaybedilen askerlerin medya aracılığı ile halka açık olarak gösterilmesiydi. Her gün askerlerinin ilan edilmemiş bir savaşta öldüğünü gören halk protestolar ve gösteriler düzenleyerek sesini duyurmaya ve savaşı durdurmaya çalıştı. Pek çok Amerikan genci Vietnam Savaşı'na katılmamak için Kanada'ya göç etti. Bir kısmı da hükümete dava açarak bu savaşın hukuki dayanağı olmadığını ve Senato'nun savaş ilan etmediğini iddia etti. Amerikan hükümeti de bölgedeki askeri ve siyasi varlığının hukuki bir dayanağı olmadığını bilincindeydi. Asya'daki varlığını, dünya siyasetindeki prestijini kaybetmeden sonlandırmanın yollarını aradı. Barış müzakereleri için uğraşlar verdi. Fakat istediği onurlu sona ulaşamadı. Vietnam Savaşı devam ederken Laos, Kamboçya, Tayland ve Endonezya'nın da iç ve dış siyasetine müdahale etmekten imtina etmedi.

A.B.D. Vietnam'ın sınır komşusu olan Laos'ta önceleri sağcı hükümeti destekleyen faaliyetlerde bulundu. Fakat buradaki durumun da Vietnam'da olduğu gibi ateşli çatışmaya dönüşmesinden çekindi ve tarafsız bir hükümet kurulması için baskı yapmaya başladı. Batılı ülkeler bu durumu Amerika'nın Vietnam'dan ders çıkardığı şeklinde yorumladı. Fakat gerçek bu şekilde değildi. Amerika'nın Asya'da ikinci hatta üçüncü bir cephede savaşacak gücü yoktu. Vietnam Savaşı'ndan ders çıkarmış değildi. Laos'u da sosyalizmden uzaklaştırıp emperyalist bloğa dâhil etmek için doğru zamanı bekliyordu. Amerika Laos'ta istediği amaca ulaşamadı. Laos hala sosyalist bir cumhuriyet olarak varlığını sürdürmektedir.

Tayland ve Kamboçya ise Amerika tarafından Vietnam ve Laos'taki çatışmalar için üs olarak kullanıldı. Amerika iki ülkeye de çıkarmalar yaptı. Yapılan çıkarmaların sebebinin bu ülkeleri Kuzey Vietnam ve Viet Cong saldırılarına karşı korumak olduğunu iddia etti. Gerçekte ise Amerika'nın asıl amacı Vietnam ve Laos'ta olduğu gibi bu iki ülkenin de sosyalist bloğa yaklaşmasını engellemekti.

Endonezya, Başkan Sukarno yönetimi altında kendi iç meseleleri ile ilgilendi. Bu 9 yıllık süreç içerisinde Malezya Federasyonu ve Batı Yeni Gine İhtilafı ile uğraşmak zorunda kaldı. Bu iki soruna Amerika, İngiltere ve Hollanda da müdahil oldu. Endonezya'daki asli sorunda komünizm idi. Ülkede Başkan Sukarno ve Suharto arasında ciddi bir rekabet yaşandı. Sukarno her ne kadar uzun zaman ülkesinin tarafsız olduğunu iddia etse de hem sözleri hem de icraatları kendisinin komünizm sempatisini olduğunu açıkça belli ediyordu. Bu durum Amerika Birleşik Devletleri'nin hoşuna gitmedi. Muhtemelen ülkede düzenlenen 30 Eylül Harekâtı'nda Amerikan hükümetinin ve CIA'in parmağı vardı. Bu hareketin sonucunda ülkede rejim değişti ve komünizm karşıtı Suharto başa geçerek uzun yıllar ülkeyi yönetti. Böylece Amerika da tüm ilgisini, askeri ve mali desteğini hala komünizm tehlikesi altında olan Asya ülkelerine yönlendirebildi.

Amerika'nın bölgedeki en büyük rakibi olan Çin Halk Cumhuriyeti de Amerika'nın içerisinde bulunduğu, başlattığı ve yönettiği her türlü olaya müdahil oldu. Birleşmiş Milletlere kabul sürecinde hem kendi iç işleri ile hem de Batılı ülkeler ile olan dış ilişkilerinde sıkıntılı bir süreç yaşadı. Asya ülkelerinin emperyalist bloğa yaklaşmasını engellemek için bölgedeki ülkelere askeri ve mali yardımlarda bulundu. Aynı dönemde Sovyet Rusya ile de "barış içinde yaşama ideolojisi" konusunda ayrılıklar yaşadı. Asya ülkelerinin de barış yanlısı Sovyet Rusya'nın sosyalizmi yerine kendisinin savaşı yücelten sosyalizm ideolojisini benimsemelerini istiyordu. Vietnam, Laos, Kamboçya ve Tayland'daki Amerikan müdahalelerini kınadı. Aynı zamanda bu bölgelere Sovyet Rusya'nın mali ve askeri yardımını engelledi. Bu şekilde Rusya'nın kendi sosyalist ideolojisini buralara ulaştıramayacağını düşündü. Sonuç olarak Vietnam ve Laos'ta sosyalist rejimlerin başa gelmesinde büyük etkisi oldu. Birleşmiş Milletlere kabul edildikten sonra da bölgede Amerika'ya karşı üstünlük kurdu. Amerika'nın Asya'dan çekilmesinden sonra ise bölgenin bir numaralı gücü haline geldi.

1961-1970 arası dönemin en az göze çarpan ülkesi ise Japonya idi. II. Dünya Savaşı'nda yaşadığı yenilginin yaralarını sarmaya çalışan Japonlar, bölgede yaşanan herhangi bir askeri ya da siyasi olaya müdahil olmadılar. Türk basınında da sadece sportif ve kültürel faaliyetler ile haber oldular.

Bu 9 yıllık süreç içerisinde neredeyse bütün Güneydoğu Asya ülkelerinde hükümet darbeleri yaşandı ve rejimler değişti. Amerika'nın varlığı 1970 sonrası bölgede bir süre daha devam etti. Tüm kıta emperyalist ve komünist blokların ideoloji savaşının ortasında kaldı. Bölge aynı zamanda Amerika ve Rusya'nın nükleer silahlarını deneme alanı haline geldi.

KAYNAKÇA

ALTUĞ, Yılmaz, **Başlangıçtan Günümüze Keşmir Meselesi**, İrfan Yayınları, İstanbul 2012.

Alastair M. TAYLOR, Malaysia, Indonesia and Maphilindo, **International Journal**, Vol.19, No.2, (Spring 1964), pp. 155- 171.

“ Amerika'nın Vietnam Yalanlarına Cevaplarımız”, **Yön Dergisi**, Sayı no 142, (Aralık 1965), s. 8-10.

ANDERSON, David, **The Cambodia Guide to The Vietnam War**, Colombia University Press, 2002.

ANGIN, Ahmet, **Bütün Yönleriyle Vietnam**, 27 Yayınevi, İstanbul 1966.

ARI, Tayyar, **Global Politika ve Güney Asya**, Alfa Yayınları, İstanbul 2000.

ARIBOĞAN, Deniz Ülke, **Çin'in Gölgesinde Uzak Doğu Asya**, Bağlam Yayınları, İstanbul 2001.

AYBAR, Mehmet Ali, **Vietnam Günlüğü**, İletişim Yayınları, İstanbul 2012.

B. C. KOH, Pueblo Incident Perspective, **Asian Survey**, Vol.9, No.4,(April, 1969), pp. 264-280.

Bernard, GORDON, Kathryn YOUNG, The Khmer Republic: That Was The Cambodian That Was, **Asian Survey**, Vol.11, No.1, (January 1971), pp. 26- 40.

CHANDLER, P. David, **The Tragedy of Cambodian History**, Yale University Press, 1991.

CUMINGS, Bruce, **Korea's Place in the Sun**, W.W Norton & Compancy, 2005.

Daniel S. LEV, Indonesia 1965: The Year of the Coup, **Asia Survey**, Vol.6, No.2, (February 1966), pp. 103- 110.

Donald, WEATHERBEE, Indonesia: The Pancasila State, **Southeast Asia Affairs**, (1985), pp. 133- 151.

Eva, PARKER, Has The Sukarno Regime Weakened The PKI? , **Asian Survey**, Vol.4, No.9, (September 1964), pp. 1058- 1070.

EVANS, Humphrey, **Kızıl Çin'den Neden Kaçtım?**, Ekonomik ve Sosyal Yayınlar A.Ş., Ankara 1976.

Frederick, CLAIRMANT, Dien Bien Phu: A Personel Memoir, **Economic and Politic Weekly**, Vol.39, No.35, (August 28- September 3 2004), pp. 3889- 3892.

G. B. , ROORBACH, China: Geography and Resources, **Annals of The American Academy of Political and Social Science**, Vol.39, (January 1912), pp. 130- 153.

General Burhan BERKEL, “Vietnam’da Savaş ve Destekleyen Güçler”, **Türk Tarih Dergisi**, Cilt no 10, Sayı no 55, (Nisan 1972), s. 36-41.

George, HARRING, The Cold War and Vietnam, **OAH Magazine of History**, Vol.18, No.5, (October 2004), pp. 18- 21.

George, KAHİN, Malaysia and Indonesia, **Pacific Affairs**, Vol.37, No.3, (Autumn 1964), pp. 253- 270.

ĞİAP, Nguyen Vo, **Vietnam Ulusal KurtuluşSavaşı**, İlkeriş Yayınları, Ankara 2009.

Guy WINT, China andAsia, **The China Quarterly**, No.1, (January- March 1960), pp. 61- 71.

“ Güney Vietnam Milli Kurtuluş Cephesi Programı”, **Emekçi**, Sayı no 7, (Mayıs 1975), s. 18- 21.

HARRISON, S. Selig, **Korean Endgame**, Princeton University Press, 2009.

Hava Kurmay Albay Sami ÜNEL, “Hava Gücünün Vietnam’da Oynadığı Yeni İki Rol”, **Silahlı Kuvvetler Dergisi**, Sayı no 217, (Mart 1966), s. 39-46.

HUISKEN, Ron, **Rising China**, ANU E Press, 2009.

HUNT, David, **Vietnam’s Southern Revolution**, University of Massacusetth Press, 2008.

HUNT, Michael, **A Vietnam War Reader**, University of North Carolina Press, 2010.

Inamur, REHMAN, Making of Malaysia, **Pakistan Horizon**, Vol.16, No. 3, (Third Quarter 1963), pp. 212- 220.

JAMES V. Martin, “ Thai-American Relations in World War II”, **The Journal of Asia Studies**, Vol.22, No.4, (August,1963), pp. 451- 467.

Johannes, LEYSER, Dispute and Agreement on West New Guinea, **Archiv des Völkerrechts**, 10. Bd, 3.H, (Januar 1963), pp. 257- 272.

“ Johnson Türkiye ’yi de Vietnam Savaşı’na İtmek İstiyor”, **Yön Dergisi**, Sayı no 210, (Nisan 1967), s.4-5.

JONES, Anthony James, **Urban Guerrilla Warfare**, University of Kentucky Press, 2007.

Joseph, POUVATCHY, Cambodian- Vietnamese Relations, **Asian Survey**, Vol.26, No.4, (April 1986), pp. 440- 451.

Justus, Van der, KROEF, Indonesia, Malaysia and North Borneo Crisis, **Asian Survey**, Vol.3, No.4, (April 1963), pp. 173- 181.

Justus M. Van der, KROEF, Nasution, Sukarno and West New Guinea, **Asian Survey**, Vol.1, No.6, (August 1961), pp. 20- 24.

K. Sarwar, HASAN, **Korea**, **Pakistan Horizon**, Vol.3, No.3, (September 1950), pp. 148- 159.

“ Kamboçya Kazandı. Dünya Halkları Kazandı.”, **Emekçi**, Sayı no 7, (Mayıs 1975), s.

“ Kellogg- Briand Pact 1928”, **United States Statues at Large**, Vol.46, Part.2, p. 2343.

RICHMOND, Yale, **Practicing Public Diplomacy**, Berghahn Books, 2008.

Kenneth Perry, LONDON, Thailand, **Annals of The American Academy of Political and Social Science**, Vol.226, (March 1943), pp. 112- 119.

Khalida, QUERESHI, The Cambodian Crisis 1970, **Pakistan Horizon**, Vol.23, No.3, (Third Quarter, 1970), pp. 319- 331.

Knight BIGGERSTAFF, China and America: The Story of Their Relations Since 1784, **The Far Quarterly**, Vol.6, No.2, (February 1947), pp. 189- 190.

Kore Gerçeği, Ankara Enformasyon Ajansa, 2002.

Kurmay Albay Cevdet TANYELİ, “Vietnam ve Vietkong”, **Silahlı Kuvvetler Dergisi**, Sayı no 217, (Mart 1966), s.24-34.

Leo, SURYADİNATO, Democratization and Political Succession in Suharto’s Indonesia, **Asian Survey**, Vol.37, No.3, (March 1997), pp. 269- 280.

Martin Stuart, FOX, The French in Laos 1887-1945, **Modern Asian Studies**, Vol.29, No.1, (February 1995), pp. 111- 139.

MASON, Colin, **A Short History of Asia**, Australia, 2005.

Matthew, JONES, Conflict and Confrontation in Southeast Asia 1961-1965; Britain, United States, Indonesian and Creation of Malaysia, **Journal of Southeast Asian Studies**, Vol.35, No. 1, (February 2004), pp. 170- 171.

MEANS, Gordon, "Malaysia", **Handbook of Federal Countries**, (Ed. Ann L. Griffiths),

Quebec McGill- Queen's University Press, 2005.

MEDEIRAS, S. Evan, CRONE, Keith, **Pacific Currents**, Rand Corporations, 2008.

Mehtap ŞİMŞEK, "Türk Basınında Vietnam Savaşı: Ulus Gazetesi Örneği", **Atatürk Yolu Dergisi**, Cilt no 10, Sayı no 42, (Kasım 2008), s. 311-330.

Michael LEIFER, Indonesia and Malaysia: The Changing Face of Confrontation, **The World Today**, Vol.22, No.9,(September 1966), pp. 395- 405.

MİLLES, Lennox, **The New World of Southeast Asia**, University Press, 1949.

MORGON, Joseph, **The Vietnam Lobby**, University of North Carolina Press, 2000.

Nancy, BERNKOPH TUCKER, China and America 1941-1991, **Foreign Affairs**, Vol.70, No.5, (Winter 1991), pp. 75- 92.

NEALE, Jonathan, **Amerikan Savaşı Vietnam 1960-1975**, Metis Yayınları, İstanbul 2004.

Oey Hang, LEE, Sukarno and Pseudo- Coup of 1965: Ten Years Later, **Journal of Southeast Asian Studies**, Vol.7, No.1, (March 1976), pp. 119- 135.

ORAL, Zeynep, **Uzak Doğu'm**, Cumhuriyet Kitapları, İstanbul 2010.

ÖZSELÇUK, Nusret, **Ana Hatlarıyla Vietnam Savaşları ve Alınan Dersler**, Genel Kurmay Askeri Tarih ve Stratejik Etüt Başkanlığı Yayınları, Ankara 1979.

Pamela, SODHY, Malaysian- American Relations During Indonesia's Confrontation Against Malaysia 1963-1966, **Journal of Southeast Asian Studies**, Vol. 19, No.1, (March 1988), pp. 111- 136.

PARKER, Geoffrey, **Cambridge Savaş Tarihi**, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul 2014.

Paul W. Van der, VEUR, Political Awaking in West New Guinea, **Pacific Affairs**, Vol. 36, No.1, (Spring 1963), pp. 54- 73.

R. H. SHARON, Communist China and United Nations, **The Indian Journals of Political Science**, Vol.26, No.1, (January- March 1965), pp. 58- 63.

R. Judson, MITCHELL, The Brezhnev Doctrine and Communist Ideology, **World Politics**, Vol.30, No.3, (April 1978), pp. 190-209.

RABASA, Angel, HASEMAN, John, **The Military and Democracy in Indonesia**, Rand Corporation, 2002.

REAGEN, Richard, **Just War**, Catholic University of American Press, 2013.

Ronald, NAIRN, SEATO: A Critique, **Pacific Affairs**, Vol. 41, No. 1, (Spring 1968), pp. 5 – 18.

RUSSELL, Bertrand, STETLER, Russell, **Vietnam'da Savaş ve Zulüm**, Sol Yayınları, Ankara 1966.

SANDER, Oral, **Siyasi Tarih 1918-1994**, İmge Yayınevi, Ankara 2013.

SETH, Michael, **History of Korea**, Seth Rowan & Littlefield Publishers, 2011.

TAYLOR, Jean Gelman, **Indonesia: Peoples and Histories**, Yale University Press, 2003.

“Thailand’s Relations With Cambodia” , **Pakistan Horizon**, Vol.21, No.3, (Third Quarter 1968), pp. 241-247.

TOPMILLER, Robert, “The Budist Antiwar Movement”, **The War That Never Ends**, Univesity Press of Kentucky, 2014.

TUNCOKU, Mete, “Uzakdoğu Gelişmeleri ve Japonya”, **Çağdaş Japonya’dan Türkiye’ye Bakışlar**. Simurg Yayınevi, İstanbul 1999.

VİCKERS, Adrian, **Komünistlerden İşlamlara Bir 20. Yüzyıl Tarihi: Endonezya**, Ayrıntı Yayınları, İstanbul 2013.

“ Vietnam Savaşı’nda Durum Muhakemesi”, **Yön Dergisi**, Sayı no 175, (Ağustos 1966), s.6.

WİSE, David, ROSS, Thomas. **Görünmeyen Hükümet CIA**, Sol Yayınları, Ankara 1966.

Cumhuriyet

Milliyet

Hürriyet